कृषि जर्नल
Agriculture Journal

कृषि जर्नल २०७९, साउन (krishijournal–2022, (June-July)

देशभर १९ औं राष्ट्रिय धान दिवस

UN's IFAD signs letter of intent with China's

जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल
Agriculture Journal
मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-१८, अङ्क ९८ साउन २०७९

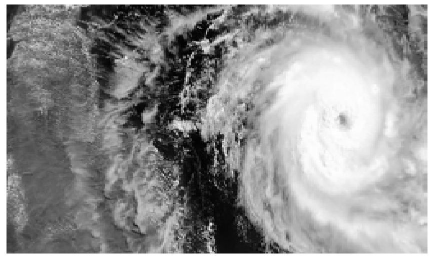

१. जसले नेपालमा धानको आत्मनिर्भर भएको हेर्न चाहन्थ ३
२. देशभर १९ औं राष्ट्रिय धान दिवस ५
३. धान रोपाई अगाडि मल नआउने ८
४. नेपाल मनसुन: आंकलनभन्दा कम वर्षा ९
५. नेपालीले कति भात खान्छन् ? ११
६. सुनिनै छाडे असारे गीत, हरायो रोपाईंको मौलिकता १३
७. कृषि विभागद्धारा जारी प्रेस विज्ञाप्ति १४
८. बागलुडमा तरकारी, मकै र आलुका पकेट क्षेत्र घोषणा १६
९. अंगुर खेती प्रविधि १८
१०. नेपालमा जडिबुटी : सम्भावना र समृद्धी १९
११. माहुरीको गोला विभाजन २२
१२. कोप २६औं संस्करणमा भूमण्डलमा उष्णता चिन्ता २४
13. Regional Dialogue on Family Farming in Asia and the Pacific 26
14. peace and transforming our agrifood systems 28
15. Reggie Khumalo to visit humanitarian projects in Africa 29
16. UN Ocean Conference: Some progress made but much work needed to achieve 2030 Agenda 30
17. The Moroccan beekeepers' mission to preserve the Saharan Yellow Bee 31
18. Australia provides critical funding to help WFP 31
19. IFAD-funded project to help smallholder farmers 33
20. UN's IFAD signs letter of intent with China's Centre for International Agricultural Research 34
21. WFP urges G7: 'Act now or record hunger 35
22. WFP emergency response in Sri Lanka amid escalating food crisis 36

Resources : News from UN Agencies

व्यक्तिगत मूल्य रु. १००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, डा.गिरीराजमणी त्रिपाठी, छविन्द्रराज कँडेल, **प्रधान सम्पादक** : धनबहादुर मगर
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, **फिल्ड कार्यालय** : टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका
फोन : ०१४२८८७४३, **मोवाईल नं.** ९८४१४४५७५३, **मुद्रण** : प्रिन्ट स्काई, भुरुखेल, काठमाडौं
Online : www.krishijournal.com.np, **इमेल** : krishijournal@yahoo.com

जलवायु परिवर्तनबाट सिक्नु पर्ने कुरा

सम्पादकीय

सन् २०२१ को नोभेम्वर १-१२ सम्म संयुक्त राष्ट्र संघको आयोजनामा संयुक्त अधिराज्य बेलायतको स्कटल्याण्डको ग्लास्गोमा अन्तराष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी २६ औं संस्करण सम्पन्न भएको छ । विश्वभरका वैज्ञानिकहरु, वातावरणविद्हरु, जलवायु परिवर्तनसँग सरोकार राख्ने सरोकारवालाहरुको महासम्मेलनमा सबैले आ-आफ्नो तर्फबाट प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ । यसले पनि विश्वलाई जलवायु परिवर्तनमा सहयोग गर्ने काम नगर्न विश्व समुदायलाई आग्रह गरेको छ ।

यो सम्मेलनले विश्वलाई सकारात्मक सन्देश त दिएको छ । राष्ट्र प्रमुख सरकारहरुले संकल्प समेत गरेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा प्रत्येक देशले आफ्नो संकल्पलाई पूरा गर्छ कि गर्दैनन् भन्ने हेर्न बाँकी रहेको छ ।

वैज्ञानिकहरूको मत अनुसार पृथ्वीको वायुमण्डलमा तीनसय करोड वर्ष पहिले अक्सिजन थिएन । त्यो समयमा सूर्यको तेज हालको तुलनामा २५ प्रतिशत कम थियो वायुमण्डलमा २०० गुणा बाक्लो कार्वन डाइअक्साइडको तह थियो । चारैतिर फैलिएको तापको बचाउ गर्न र ग्रीष्ममण्डलको वायु सहितको वर्षाको रक्षा गर्न आदिकालमा समुद्रको सतहमा देखा परेका विभिन्न किसिमका एक कोषीय जीवहरूको जन्म भएको थियो प्रकाश संश्लेषण क्रियाद्धारा तिनीहरूले कार्वन डाइअक्साइडको कार्वन तत्वलिएर शनैः शनै वायुमण्डलमा अक्सिजनको परिमाणमा बढाइदिए ।

डाँडाकाँडामा बसेको शिप्ला श्रीनगर दार्जलिङ्ग शहर पनि गर्मीबाट अछुटो रहने छैन भनेको थिए । अभिलेख अनुसार पहिलो उष्णता वर्ष सन् १९९८ थियो भने दोस्रो र तेस्रो उष्णता वर्ष यथाक्रमले २००२ र २००३ थिए, भनिएको छ । भारतको हिमाञ्चल प्रदेशमा हिउँदमा पनि हीउँ पग्लिएका थिए भने दक्षिण बंगालमा जाडो भएन । यूरोप र अमेरिकामा बाक्लो हिउँपर्न सकेन । यसरी भुमण्डलको उष्णता वृद्धिको कारण वैज्ञानिहरूले हरित गृह प्रभावलाई मानेका छन् । हरित गृह भनेको बोट बिरुवा वनस्पति उपनी, पालनपोषण गर्न निर्माण गरिएको शिसा अथवा प्लाष्टिकको घर हो । सूर्यको साना तरंग दैर्ध्मको अवशोषित किरण शिसा छेडेर भित्र जान सक्छ र जसका आंशिक परिमाण उक्त घर भित्रका बोटबिरुवाले अवशोषन गर्छन । बाँकी प्रतिविम्वित लामो तरंग दैर्ध्मको किरण शिसा छेडेर बाहिर जान सक्दैन । शिसा घरभित्र रुमलिएर बस्छन्, घुमिरहन्छन् । फलस्वरुप शिसाघर तातिन्छ । बाहिर वायुमण्डलमा पनि यही रीतले यस्तै प्रक्रिया चलिहेको छ । फलस्वरुप हावामा कार्वन डाइअक्साइड नाइट्रोजन अक्साइड मिथेन क्लोरोफ्लुरो कार्वन, जलीय वाष्प र हरितगृह वाष्पको परिमाण बढेर गएको छ । यी ग्याँसहरूले पृथ्वीबाट प्रतिविम्वित अवशोषित किरणहरू शोसेर लिन्छन् । जसको कारण वायुमण्डल तातो हुन्छ ।

पृथ्वीको सतह र होचो भू-भाग गरम हुन्छ । यिनै कारणहरूले गर्दा विगतको शताब्दी देखि पृथ्वीको तापको मात्रा १ सेन्टीग्रेड बढेको छ । हिउँदमा पर्याप्त कठ्याङ्ग्रीने-ठिहिऱ्याउने जाडो नभएमा विभिन्न किसिमका भाइरस, व्याक्टेरिया अथवा एक कोषीय परजीवहरू सक्रिय भएर उठ्नेछन् । फलस्वरुप संक्रमण हुने आशंका बढ्छ । हावामा हरितगृह वाष्पको प्रभावको मात्रा थुप्रिदै बढ्दै जानाले यूरोप अमेरिका र एशियाको दाँजोमा बढी गर्मी हुने मुलुकहरू-भारत ती मुलुकहरूमध्ये हिउँदको महिनाको अवधि विस्तार, विस्तारै छोटिदै गएका छ । उत्तर गोलार्द्धमा तापमात्रको वृद्धिको कारणले त्यस क्षेत्रको घाँस उम्रन थालेका छन् भने साउदी अरबमा हिउँ परेको छ । यसरी मौसममा अस्वभाविक देखा पर्नुमा हरित गृह प्रभावले हुन गएको ठहर भएको छ । तापको मात्रा बढ्नाले नै दक्षिण प्रशान्त महासागरमा एलनिनो-तापक्रम र मौसमको असाधरण अवस्थाको जुन समस्या शनैः शनैः देखा परेको छ ।

सन् १९७५ लाई आधार वर्ष मानेर वैज्ञानिहरूले वातावरण परिवर्तनको समीक्षा गरेका छन् । भनिएको छ । कार्वन डाइअक्साइडको परिमाण जब ४०० पार्टस परमिलियन पुग्छ तब १७५० को परिमाण भन्दा बढी २ डिग्री सेल्सियस माथि पुग्नेछ, भनिएको छ । यो समयमा हावामा कार्वन डाइअक्साइडको परिमाणमा ३७९ पिपिएम छन् । वर्षेनि २ पिपिएम भन्दा बढीभई हावामा गएर मिसिने गरेकोछ । यदि आज भोली नै ताप वृद्धि रोक्न सकिएन भने आगामी दशकदेखि पन्ध्र वर्षभित्र तापको परिमाण बढेर ४०० पिपिएम पुग्नेछ । सान्टियागोका क्रिप्स इन्स्टिच्युटका वैज्ञानिक टोली बार्नेटले विश्वका विभिन्न ठाउँमा समुद्रको ७०० मिटर गहिराईमा राखिएका यन्त्रको सहयोगले गत ४० वर्षको पानीको तापको परिमाणको ७० लाख नमूना संकलन गरेको छ । त्यसको आधारमा बार्नेटको अनुसन्धानले भनेको छ । "चालीस वर्षमा समुद्रको तापको परिमाण न्युनतम ०.५ डिग्री सेल्सियस बढेको छ र समुद्रको गहिराईमा यो तापको परिमाणको वृद्धि ०.१५ डिग्री सेल्सियस छ ।"

सम्भवतः आगामी शताब्दीका मानिसहरूले मेरुप्रदेशका भालु अथवा पेन्गुइन चरा देख्न पाइने छैनन् । मेरु प्रदेशमा हिउँ पग्लिएर जानाले समुद्रको पानीको आयतन बढ्ने फलस्वरुप समुद्र र नदी किनारमा बसेको शहरहरू डुवानमा पर्नेछन् । डुवानमा पर्नेमा कोलकोत्ता पनि एउटा हो । समिक्षा गरेर हेर्दा के देखिएको छ भने विश्वको तापको परिमाण बढेर जानाले भारतको कुल स्थल भागको ०.१६ प्रतिशत भाग समुद्रका गहिराईमा तल पिँधमा पुग्नेछ र जसको आयतन ५७६३ वर्ग किलोमिटर हुनेछ । र जसको परिणाम अपूरणीय आर्थिक क्षति हुनेछ । अर्को यो पनि भनिएको छ कि सन् २१०० को दशकभित्र पश्चिम बंगालको कुल १.३८ प्रतिशत कृषियोग्य जमीन नष्ट भएर समुद्री पिँधमा पुग्नेछ । साथै यो पनि भनिएको छ कि पृथ्वीको ताप मात्राको वृद्धिका कारण ५० वर्षमा पृथ्वीको चार भागको वनस्पति र जीवहरूको अस्तित्व संकटमा पर्नेछ ।

माथि उल्लेखित विषयहरुको ग्लास्गो सम्मेलनले सन्देश दिएपनि कार्यन्वयन गर्ने पक्षले लागू गरिदिएन भने त्यसको परिणामले खासै अर्थ राख्दैन । त्यसकारण पनि सन् २०२१ को नोभेम्वर १-१२ सम्म संयुक्त राष्ट्र संघको आयोजनामा संयुक्त अधिराज्य बेलायतको स्कटल्याण्डको ग्लास्गोमा अन्तराष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी २६ औं संस्करणमा उठाइएका मुद्दाको सम्बोधन गर्न जरुरी छ । भलै हाम्रो देश जलवायु परिवर्तनको भूमिका नखेले पनि नेपालको लागि यसको आफ्नै महत्व छ । त्यसकारण पनि यो नेपालको लागि पनि पालना गन

जसले नेपालमा धानको आत्मनिर्भर भएको हेर्न चाहन्थे

नेपालको वर्तमान उत्पादकत्वले हामी धानमा आत्मनिर्भर हुन सक्दैनौं भन्ने उनको सिधा निष्कर्ष थियो । हाल नेपालको धान उत्पादकत्व साँढे तीन हजार किलोग्राम प्रतिहेक्टर वा केही बढी छ । चार हजार किलोग्राम पुगेको छैन ।

आज असार १५, हामी नेपालीले दहीचिउरा खाने दिन अनि राष्ट्रिय धान दिवस ।

आज उन्नाइसौं धान दिवस मनाइरहँदा कुनै पनि रेडियोमा धानभोला सुनिएनन् । कुनै टेलिभिजनमा धानभोला देखिएनन् । नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) को कार्यक्रममा पनि छैनन् । कतै कुनै रोपाइँमा पनि धानभोला देखिएनन् ।

धानभोलाले आफ्नो पेसागत जीवनभर धान हेरे, धान खोजे, धान पत्ता लगाए, धानका अनेक उन्नत बिउ दिए ।

धान रोप्ने तरिका दिए ।

ब्याडको माटो तयार गर्ने, ब्याड राख्ने, रोपाइँको माटो बनाउने, रोप्ने, मल हाल्ने, सिँचाईं गर्ने, गोडमेल गर्ने, रोगकीराको ओखती गर्ने, धानको बिउ जम्मा गर्ने, बिउ छान्ने, धान काट्ने, सुकाउने, भण्डारण गर्ने, चामल बनाउने इत्यादि तरिका सिकाए ।

धानभोलाले फिलिपिन्सस्थित अन्तर्राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान संस्था 'इरी' मा धान पढे, धान अनुसन्धान गरे, धान सिके । त्यहाँ आर्जन गरेको धानज्ञान धनुषाको 'हर्दिनाथ कृषि फार्म' मा १५ वर्षभन्दा बढी उपयोग गरे । अहिलेको ''राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान कार्यक्रम'' त्यही कृषि फार्म हो ।

लक्ष्य :

संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् १९६६ मा धानलाई 'वर्ष बाली' घोषणा गरेको थियो । त्यसपछि भोकमरीविरूद्ध जागरण ल्याउने अभिप्रायले संसारमा सबभन्दा बढी खेती हुने अन्न धान प्रवर्द्धनका लागि सन् २००४ लाई ''धान नै जीवन हो'' भन्ने सन्देशसहित ''अन्तर्राष्ट्रिय धान वर्ष'' घोषणा गर्‍यो। राष्ट्रसंघलाई धान वर्ष घोषणा गर्न नेपालसहित ४३ देशले आग्रह गरेका थिए ।

धानखेतीको शुरूआत कहिले भयो होला !

धानभोलाले फेला पारेका प्रमाण अनुसार बढीमा १५ हजार वर्षअघि धानखेती शुरू भएको मान्न सकिन्छ ।

दक्षिण एसिया, अझ खासगरी नेपाल-भारततिर यो अन्नको नाम धान नै किन रह्यो होला ! धानभोला हाँस्दै भन्थे- मानिसको प्राण धान्ने भएकाले नाम नै ''धान'' भएको हो नि, यति पनि नबुझ्ने !

नेपाल धानले नै धानेको देश हो भन्थे उनी । धान उत्पादन राम्रो भएको वर्षको आर्थिक वृद्धिदर अघि सार्थे अनि हो कि होइन भन्नुस् त भन्थे ।

यही तर्क अघि सार्दै धानबाली अनुसन्धान र विकासको कामलाई राज्यले प्राथमिकता दिनु अति जरूरी छ भन्थे । संसारको करिब आधा जनसंख्याले शरीरलाई आवश्यक क्यालोरी प्राप्त गर्ने प्रमुख स्रोत पनि धान नै हो भन्थे । कुनै देशमा त धानलाई ''सुनको दाना'' भन्छन् भन्थे ।

धानभोलाको विचारमा हामी नेपालीले एकअर्कासँग कुराकानी शुरू गर्नुअघि ''भात खानुभो'' भनेर सोध्ने चलन यसै चलेको होइन । भात धानबाट मात्रै बन्छ । हाम्रो मुख्य खाना भात नै हो । ''भात खानुभो'' भनेर सोध्नुका पछाडि हाम्रो खाद्य परम्पराको चित्र छ ।

पृथ्वीमा खेती गरिएका पूराना बालीमध्ये धान पनि एक हो भन्थे धानभोला । संसारकै सबभन्दा विविध स्थानहरूमा खेती गरिने बाली पनि धानै हो । नेपालको सबभन्दा होचो ठाउँ झापाको केचनाकवलमा बासमती फल्छ अनि सबभन्दा उचाईंमा जुम्लाको लेकमा जुम्ली मार्सी फल्छ । जुम्लाको मार्सी चामल नेपालको ब्राण्ड बन्ने क्रममा छ ।

नेपालको अन्न बालीमा धान नै मुख्य भए पनि धानको उत्पादकत्वमा धानभोला चिन्ता प्रकट गर्थे । घट्दो धानखेत र बढ्दो जनसंख्या उनको चिन्ताको मुख्य विषय थियो ।

नेपालको वर्तमान उत्पादकत्वले हामी धानमा आत्मनिर्भर हुन सक्दैनौं भन्ने उनको सिधा निष्कर्ष थियो । हाल नेपालको धान उत्पादकत्व साँढे तीन हजार किलोग्राम प्रतिहेक्टर वा केही बढी छ । चार हजार किलोग्राम पुगेको छैन ।

हालको उत्पादकत्व दोब्बर बनाउन सके मात्रै नेपाल धानमा आत्मनिर्भर हुन्छ, निर्यात गर्न सक्ने अवस्थामा पुग्छ ।

धानको उत्पादकत्व सात हजार किलोग्राम प्रतिहेक्टर पुर्‍याउने काइदा उनीसँग थियो । यसमा राज्यको सहयोग चाहिन्छ, किसान एक्लैले गर्न सक्दैन भन्थे । राज्यले गर्न सक्ने कामको सूची थियो धानभोलासँग । सन् असी दशकको आधाउधीसम्म त नेपालले धान निर्यात गरेको हो । ''धान-चामल निर्यात कम्पनी'' नै थियो । धानभोलाका अनुसार तराईमा यस्तै प्रकृतिका कम्पनी आठवटा थिए । यी कम्पनीले सात वर्ष धान निर्यात गरे । आठौं वर्ष नेपालले धान आयात गर्‍यो अनि बन्द भए निर्यात कम्पनी ।

अहिले नेपालले कुल चामल मागको कम्तीमा एक चौथाई आयात गर्छ ।

धानभोला दहीचिउरा खाने दिन असार १५ गते राष्ट्रिय धान दिवस मनाउन चाहन्थे । धानबाटै चिउरा बन्ने भएकाले धान दिवसका लागि यही दिन सबभन्दा बढी उपयुक्त देखेका थिए ।

नेपाली कहावतमा कामको धमाधम बुझाउन "असारको पन्ध्र" भन्ने गरिन्छ । धान किसानका लागि असारका प्रत्येक दिन असार पन्ध्र नै हुन्छन् । त्यसैले असार १५ प्रति धानभोलाको विशेष अनुराग थियो ।

राष्ट्र संघको घोषणा अनुसार सन् २००४ अर्थात २०६१ सालमा नेपालले पनि "अन्तर्राष्ट्रिय धान वर्ष" मनाएको थियो । यही मौकामा धानभोलाले असार १५ गतेलाई "राष्ट्रिय धान दिवस" घोषणा गराउने पहल गरे । नभन्दै २०६१ मंसिर २९ गते कृषि मन्त्रीले मन्त्रीस्तरीय निर्णयबाट हरेक वर्ष असार १५ गते "राष्ट्रिय धान दिवस" मनाउने घोषणा गरे ।

धान दिवस मनाउन थालेपछि धानभोलालाई असार १५ का दिन रेडियोमा अन्तर्वार्ता दिन भ्याईनभ्याई हुन्थ्यो । पत्रिकालाई लेख दिनुपर्थ्यो । उता "नार्क" को कार्यक्रममा खुमलटार पनि पुग्नै पर्थ्यो ।

उनी धानमा भएका "क्रान्ति" को कथा हाल्थे । सन् १९६६ मा "इरी" ले सिफारिस गरेको "आइआर ८" जातको धानले विश्वभर चमत्कार नै ल्यायो । अनायासै भएको अनपेक्षित उत्पादनबाट खुसी भएर भारतको चेन्नईका एक किसानले आफ्नो नवजात छोराको नाम नै "आइआर आठ" राखेका थिए अरे ।

भियतनामका किसानले एक वर्षको "आइआर ८" धान बेचेर होण्डा मोटरसाइकल किन्न सके रे । यसपछि त्यहाँ यो धानको नाम नै "होण्डा धान" भएछ अरे ।

यति कथा सुनाइसकेर धानभोला दिल खोलेर हाँस्थे । उनको गोलो, चम्किलो अनुहारमा ओठको दुवैतिरका गालाका कोठी झन् चम्किला देखिन्थे ।

केही होचा, केही मोटा धानभोला एउटा झोला बोकेर काठमाडौंको बत्तीसपुतलीस्थित आफ्नो घरबाट निस्केपछि धानकै लागि दिनभरि घुम्थे । कहिले कुन रेडियोमा हुन्थे त कहिले कुन टेलिभिजनमा । कहिले "नार्क" मा पुग्थे त कहिले कृषि मन्त्रालय ।

धान भोलासँग धान मात्रै थिएन । धानको साथी ढैंचा पनि थियो । उनी नाइट्रोजनको प्रचुरतायुक्त ढैंचालाई हरियो मलको रूपमा उपयोग गर्न प्रेरित गर्थे, सिकाउँथे अनि भन्थे- धानको साथी ढैंचा ।

उनले धानसँगै ढैंचाको अनुसन्धान गरे । हर्दिनाथमा काम गर्दा उनले ढैंचाको पनि बिउ उत्पादन गरे ।

धानखेतीमा पनि धानभोलाको जोड चैते धानमा थियो । उनका अनुसार धानको उत्पादन सूर्यबाट प्राप्त गर्ने रापमा भर पर्छ । नेपालमा चैत, वैशाख, जेठ प्रचण्ड घाम लाग्ने अर्थात अत्यधिक राप प्राप्त हुने महिना हुन् ।

धानभोलाले हर्दिनाथमा गरेको एक अनुसन्धानमा फूल फुलेपछि चैते धानले छ सय क्यालोरी प्रतिदिन प्रतिसेन्टिमिटर राप पाएको पत्ता लगाए ।वर्षे अर्थात असारमा रोपिने धानले प्रतिदिन प्रतिसेन्टिमिटर पाँच सय क्यालोरी मात्र राप पाउँदो रहेछ । घामको रापको सय क्यालोरी फरकले धानको उत्पादकत्व प्रतिहेक्टर २० देखि २५ प्रतिशतसम्म फरक पार्दो रहेछ। वर्षे धानभन्दा चैते धान २५ प्रतिशतसम्म बढी उत्पादन हुँदो रहेछ ।

धानको उत्पादकत्व बढाएर नेपाल धानमा आत्मनिर्भर हुने, भोकमरी हुन नदिने, धान-चामल निर्यात गर्ने र देशको आर्थिक वृद्धिदर बढाउने एउटा प्रमुख माध्यम चैते धान नै हुनसक्छ भन्थे । धानभोला भन्थे- धानखेतीमा अत्यावश्यक धानको राप "निःशुल्क प्रविधि" अर्थात "नन कस्ट टेक्नोलोजी" हो ।

यसो भन्दै गर्दा उनको अनुहारमा टल्केको आभा छिनभरमै हराउँथ्यो र खिन्न देखिन्थे । कारण के थियो भने नेपालमा चैते धान जम्मा १ लाख ५० हजार हेक्टरमा मात्रै हुन्छ जबकि समग्रमा वार्षिक सरदर १४ लाख हेक्टर जमीनमा धान खेती हुन्छ ।

धानभोलाले अठारपटक राष्ट्रिय धान दिवस मनाए । उन्नाइसौं दिवसमा यस वर्ष धानभोला छैनन् । किनभने धानभोला यो संसारमै छैनन् । गत वर्ष साउन अन्तिम साता कोरोना संक्रमणले उनलाई यो सांसारिक मायाजालबाट चटक्क चुँडेर लग्यो । यी धान वैज्ञानिक भोलामानसिंह बस्नेतलाई उनका साथीहरू प्रेमले "धानभोला" भन्थे । उन्नाइसौं राष्ट्रिय धान दिवसका अवसरमा हार्दिक श्रद्धाञ्जलि भोलामान सर ! आत्माले शान्ति पाओस् ।

नेपालले बर्सेनि आयात गर्ने धान तथा चामलको मात्रा बढ्दो क्रममा रहेको कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको तथ्याङ्कले देखाउँछ । तर मन्त्रालयकै अधिकारीहरूका अनुसार पछिल्ला वर्षमा नेपालमा पनि धान उत्पादन बढिरहेको पाइएको छ ।

नेपालमा सबैभन्दा धेरै धान र त्यसपछि मकै तथा गहुँ उत्पादन हुने गरेको छ ।

नेपालमै उत्पादन बढिरहँदा पनि खासगरी चामलको आयात बढ्नुमा खानपान संस्कृतिदेखि विभिन्न कारण रहेको विज्ञ तथा सरकारी अधिकारीहरू औंल्याउँछन् ।

आयातको अवस्था के छ ?

आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा १९ अर्ब ५९ करोड रुपैयाँभन्दा बढीको धान तथा चामल आयात् गरेको नेपालले २०७७/०७८ मा ५० अर्ब बराबरको खरिद गरेको छ ।

कृषि मन्त्रालयका प्रवक्ता प्रकाशकुमार सञ्जेलका अनुसार चालु आर्थिक वर्षकै आठ-नौं महिनाको अवधिमा नेपालले ४० अर्ब रुपैयाँ बराबरको धान तथा चामल आयात गरेको छ ।

"यो आर्थिक वर्षभरिमा पनि ५० अर्ब रुपैयाँभन्दा कमको धान र चामल आयात हुने देखिँदैन ।"

कालीमार्सी धान, चामलका ग्राहक जुम्ली किसानका घरदैलोमै

धान दिवस : नेपालमा धानको महत्वबारे जान्नैपर्ने यी कुरा

चीन, भारत, भियतनाम, अमेरिका, दक्षिण कोरिया, थाईल्याण्ड सहितका मुलुकबाट नेपालले चामल आयात गर्ने गरेको भन्सार विभागको तथ्याङ्कले देखाउँछ ।

विभागको तथ्याङ्क अनुसार चामल तथा कनिका बाहेक नेपालले करोडौं रुपैयाँ बराबरको धानको बीउ समेत आयात गर्ने गरेको छ ।

नेपालले वर्सेनि आयात गर्ने चामलमध्ये मसिनो तथा वास्नादार चामलको हिस्सा ७० प्रतिशतभन्दा धेरै रहेको प्रवक्ता सञ्जेलले बताए ।

सन् २०१९ मा प्रकाशित "राइस स्ट्राटेजी फर नेपाल" शीर्षकको शोधपत्रमा अनुमान गरिए अनुसार सन् २०३५ सम्ममा नेपाललाई वार्षिक एक करोड २ लाख ६० हजार मेट्रिक टन चामल आवश्यक पर्न सक्छ ।

शोधपत्रका लेखक भवप्रसाद त्रिपाठी, होमनारायण भण्डारी र जेके लाढा हुन् ।

नेपालमा धानखेती, ७० प्रतिशत

धानखेती आकाशे पानीमा निर्भर

१४.७ लाख हेक्टर

जमीन धानखेती गर्नयोग्य :

१४ नेपालमा उत्पादन हुने धानका प्रकार :

१३८ केजी वार्षिक प्रतिव्यक्ति औसतमा चामल खपत ३०% खेतीयोग्य जमिनमध्ये केवल यतिमा मात्र सिँचाई उपलब्ध

धान दिवस विशेष :

बिबिसी नेपाली सेवा २९ जुन २०२२

देशभर १९ औं राष्ट्रिय धान दिवस

सर्लाही जिल्लामा राष्ट्रिय धान दिवस मनाइएको छ। राष्ट्रिय रोजगार प्रवर्द्धन केन्द्र र गोडैता नगरपालिकाको आयोजना तथा सेभ द चिल्ड्रेनको समन्वयमा राष्ट्रिय धान दिवस मनाइएको राष्ट्रिय रोजगार प्रवर्द्धन केन्द्रले जनाएको छ।

उनका अनुसार "धान बालीमा जैविक विविधताको उपयोग, आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग" भन्ने मूल नाराका साथ नगरपालिका मेयर देवेन्द्र कुमार यादवको उपस्थितिमा गोडैता नगरपालिका ९ मा धान रोपिएको थियो।

हरेक वर्ष असार १५ गते राष्ट्रिय धान दिवस मनाइन्छ। यो वर्ष पनि विभिन्न कार्यक्रम गरी धान दिवस मनाइएको हो। विसं २०६१ मङ्सिर २९ गते मन्त्रिस्तरीय निर्णय गरी २०६२ साल असार १५ गतेदेखि राष्ट्रिय धान दिवस मनाउन थालिएको हो। कृषि प्रधान देश भएकाले नेपालका अधिकांश मानिसको पेसा खेतीपाती हो।

किसान वर्षभरका लागि छाक जुटाउन यो महिना खेतीमा व्यस्त हुन्छन्। आजका दिन असारे भाकामा लोकदोहोरी गाउँदै छुपूँ छुपूँ हिलोमा धान रोपिन्छ। "छुपु र छुपु हिलोमा धान रोपेर छोडौँला, बनाई कुलो लगाई पानी आएर गोडौँला" जस्ता लोक लयका गीत गाएर खेतमै रमाइलो पनि गरिन्छ।

मध्य गर्मीको यो समयमा युवा लाठे र युवती रोपाहारले खेतका गराको हिलो छ्याप-छ्याप गरेर मनोरञ्जन गर्छन्। असारमा एक पटक हिलोमा पस्नै पर्ने मान्यता पनि नेपाली समाजमा रहेको छ।

तनहुँमा २० प्रतिशत रोपाईं :

दमौली, १६ असार। मल अभावकाबीच तनहुँका किसानले रोपाईं शुरु गरेका छन्। जिल्लामा युरिया, डिएपी, पोटास मल अभाव कायमै रहे पनि किसानले रोपाईं शुरु गरेका हुन्।

असार शुरु भएदेखि नै वर्षा भईरहेकाले किसानलाई धान रोपाईंमा सहज भएको छ। जिल्लामा हालसम्म करिब २० प्रतिशत भू-भागमा रोपाईं सकिएको कृषि ज्ञान केन्द्र तनहुँले जनाएको छ। ज्ञान केन्द्रका प्रमुख कुलप्रसाद तिवारीले जिल्लाका विभिन्न भागमा किसान रोपाईंमा व्यस्त रहेको र करिब २० प्रतिशत भू-भागमा रोपाईं सकिएको जानकारी दिए। तिवारीले रासायनिक मल अभाव भए पनि प्राङ्गारिक मलको प्रयोग गरी मल अभावलाई पूर्ति गर्न सुझाव दिए। "मल अभाव हुँदा उत्पादन घट्न सक्छ, रासायनिक मलको अभावलाई पूर्ति गर्न गोबर मल, प्राङ्गारिक मलको प्रयोग गर्नुपर्छ।" धान रोपाईं सकिएको करिब एक महिनापछि सुक्ष्म खाद्यतत्व प्रयोग गर्न तिवारीले किसानलाई सुझाव दिए।

व्यास नगरपालिका-११ पोल्याङका किसान राजेन्द्र पौडेलले छिट्टै वर्षा भएकाले रोपाईं गर्न सहज भएको बताए। कृषि ज्ञान केन्द्रका अनुसार जिल्लामा ११ हजार ५०० हेक्टर क्षेत्रफलमा

धानखेती हुन्छ। त्यसमध्ये दुई हजार ५०० हेक्टर क्षेत्रफलमा चैतेधानको रोपाईं हुने गरेको छ। तनहुँमा राधा, सावित्री रामधान, सुगन्ध मसिनो, अनदी, सुनौलो सुगन्ध, मकवानपुर लगायत धानखेती हुने गरेको छ। गतवर्ष ११ हजार २७९ हेक्टर खेतमा धान खेती गरिएकामा ४४ हजार सात ८२ मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको थियो।

तनहुँमा खेतीयोग्य जमीनको क्षेत्रफल ६५ हजार ६१ हेक्टर रहेको तर ५१ हजार ५१० क्षेत्रफलमा मात्रै विभिन्न खेती भईरहेको छ। जिल्लाका तनहुँसुर, सेपावगैँचा, कलेस्ती, पुर्कोट, गजरकोटको अत्रौली, आँबुखैरेनी, साँगे लगायतका क्षेत्र धानखेतीका लागि प्रख्यात मानिन्छन्।

मल अभाव कायमै :

खेतीपातीको समयमा मल अभाव हुँदा किसानलाई समस्या भएको छ। कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड दमौलीका अनुसार हाल पोटास मल मात्रै मौज्दात छ। युरिया, डिएपी, कृषि चुन मल अभाव रहेको शाखाले जनाएको छ। कार्यालयले चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को जेठ मसान्तसम्म एक हजार एक मेट्रिक टन मल वितरण गरेको जनाएको छ। चालु आर्थिक वर्षमा ६२४.४ मेट्रिक टन युरिया मल आएकामा सबै मल बिक्री वितरण भएको छ। ३२४.३५ मेट्रिक टन डिएपी र पाँच मेट्रिक टन कृषि चुन मल आएकामा त्यो पनि सबै बिक्री वितरण भएको शाखाले जनाएको छ। कार्यालयमा शुरुमा १४१.४ मेट्रिक टक युरिया रहेकामा पछि ४८३ मेट्रिक टन प्राप्त भएको थियो। त्यस्तै ११७.३५ मेट्रिक टन डिएपी रहेकामा पछि २०७ मेट्रिक टन प्राप्त भई सबै मल बिक्री वितरण भएको छ।

मसिनो र वास्नादार धानको जात 'सुगन्धित धान-१' को चिनारी

सुगन्धित धान-१ बारे सामान्य जानकारी

यो धानको उत्पत्ति भारतबाट भएको हो। पूसा वास्मती र आइंइटी १२६०३ बिचमा क्रसबाट यो जातको विकास गरिएको हो। शुरुमा यो जात अन्तर्राष्ट्रिय धान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, फिलिपिन्सबाट सन् २००८ मा इन्जर नर्सरी। क्ष्ल्भ्च लाचकभचथ) को रूपमा प्राप्त भएको थियो।

त्यसपछि विभिन्न परीक्षणहरू जस्तै प्रारम्भिक जातीय परीक्षण, समन्वयात्मक जातीय परीक्षण, कृषकको खेतबारीमा गरिएको परीक्षणहरूको नतिजाबाट उत्कृष्ट देखिएकाले यो जातलाई खेती गर्नको लागि सिफारिस गरिएको जनाएको छ।

यसको जातीय विशेषताहरू :

यो वास्नादार धानको जात हो। यसको बोट, धान तथा पकाउने बेलामा चामलमा समेत पनि वासना आउँछ। यो जातलाई किसानले मन पराउनुको मुख्य कारण यसको वासनायुक्त गुणले नै हो। यसका मुख्य जातीय विशेषताहरू तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएका छन्।

जातीय गुणहरू

उचाई :

(से.मी.) पाक्ने अवधि (दिन) उत्पादन (टन प्रतिहेक्टर) १००० दानाको तौल (ग्राम) बोट संख्या प्रति गाँज दानाको लम्बाई (से.मी) दानाको चौडाई (मी.मी.)

सुगन्धित धान-१ १०५ १४५ ४.५ २ २
२४३ ९.६२.४

पौष्टिक तथा प्रशोधन गुणहरू :

जात प्रोटिन (%) चिल्लो पदार्थ (%) एमाइलोज (%) चामल पर्ने मात्रा (%) खुद चामलको मात्रा (%) चामलको आकार चम्किलोपना

सुगन्धित धान-१ १.००५ ०.८९ २२.४ ६८ ५२ मसिनो, लामो मध्यम

अन्य विशिष्ट गुणहरू :

राम्रो उत्पादन हुने, खान मिठो, पकाएपछि नरम, भुजाको लागि उपयुक्त, मरुवा र डढुवा रोग निरोधक क्षमता भएको इत्यादि भएको जात हो ।

हावापानी र भौगोलिक आवश्यकता :

यसलाई तराई भित्रीमधेश, वसी र मध्य पहाडको समशीतोष्णीय उष्ण प्रदेशीय हावापानीमा खेती गर्न सकिन्छ ।

लगाउने ठाउँ र समय :

यो जात सिञ्चित र असिञ्चित दुबै ठाउँमा खेती गर्न सकिन्छ । यसलाई मुख्य वर्षायाममा मात्र खेती गर्न सकिन्छ । बोट मध्यम भएको हुँदा यसलाई मलिलो जग्गामा लगाउन जरुरी हुन्छ ।

जग्गाको तयारी :

बाँझो जोतिसकेपछि साधारणतया एक वा दुई पटक ट्याक्टर वा गोरुको सहायताले हिल्याउने गर्नुपर्दछ ।

बिउको मात्रा र ब्याड व्यवस्थापन :

बिउ ४५ के.जी. प्रति हेक्टर चाहिन्छ । यसको धुले र हिले दुबै किसिमका ब्याड राख्न सकिन्छ । ब्याड जेष्ठको अन्तिम अथवा आषाढको दोस्रो हप्तासम्म राख्न उपयुक्त हुन्छ । बेर्नाको उमेर र दुरी बेर्ना २०-२५ दिनको भएपछि रोप्न सकिन्छ । बेर्ना रोप्दा बोटदेखि बोटको दूरी २० से.मी. र लाइनदेखि लाइनको दूरी २० से.मी. को फरक पारी रोप्नु उपयुक्त हुन्छ ।

मलखादको मात्रा :

माटो उर्वराशक्तिलाई ध्यानमा राखी कम्तीमा १० टन प्रति हेक्टर कम्पोस्ट मल साथै १०० के.जी. नाइट्रोजन, ३० के.जी. फस्फोरस र ३० के.जी. पोटास प्रति हेक्टरका दरले दिन उपयुक्त हुन्छ । सामान्यतया धानखेतमा जिङ्कको कमी देखिने गर्दछ । यसको लागि जिङ्कसल्फेट २० के.जी. प्रति हेक्टरका दरले प्रयोग गर्नु नितान्त जरुरी छ ।

सिँचाईं :

यो आकाशे पानीको भरमा समेत खेती गर्न सकिने जात भएको हुँदा खडेरी परेमा मात्र सिँचाईं दिन उपयुक्त हुन्छ । खेतमा ५-६ से.मी. पानी रहने गरी व्यवस्थापन गर्न उपयुक्त हुन्छ र लगातार खेतमा पानी जमिरहन दिनुहुँदैन । यदि सिँचाईंको सुविधा छ भने १५/१५ दिनको अन्तरमा खेतलाई १-२ दिनसम्म सकाएर मात्र पानी लगाउनु पर्दछ ।

झारपात नियन्त्रण :

रोपेको २ देखि ३ दिनभित्र वुटाक्लोर २ मिली लिटर प्रतिलिटर पानीमा मिसाई प्रयोग गर्ने र रोपेको ३० दिनपछि एक पटक हातले गोडमेल गर्नुपर्दछ ।

बालीचक्र :

धान र गहुँ, धान र मसुरो वा चना, धान र मकै ।

रोग/किरा नियन्त्रण :

सामान्यतया यो धानको जात रोग किरा अवरोधी हो । केही कारणवश रोगकिरा लाग्न गएमा एकीकृत रोगकिरा व्यवस्थापन र रोग किराको उपयुक्त कीटनाशक र रोगनाशक विषादी प्रयोग गर्नाले उत्पादनमा ह्रास हुँदैन । अन्य धानका जातहरूमा जस्तै यसलाई पनि एकीकृत रोगकिरा व्यवस्थापन विधि अपनाउनु पर्दछ ।

बाली काट्ने, सुकाउने, भण्डारण र उत्पादन :

धानको दानाको चिस्यान १८ देखि २०% भएपछि बाली कटानी गर्न उपयुक्त हुन्छ र राम्रो व्यवस्थापनमा यसको औसत उत्पादन ४ देखि ४.५ टन प्रतिहेक्टर हुन्छ । तीन-चार घाममा सुकाएर दानाको चिस्यान १३.५ भएपछि भण्डारण गर्दा किराले कुनै नोक्सान गर्दैन । हरेक १.५ देखि २ क्विन्टलमा १ चक्की सेल्फस् राख्नुपर्दछ ।

कर्णाली र सुदुरपश्चिम बढी रोपाईं :

असार १५ सम्म देशभर १७ प्रतिशत भू-भागमा रोपाईं भएको छ । कर्णाली र सूदूरपश्चिममा मनसून सक्रिय भएको र रोपाईं तीव्र रुपमा भए पनि अन्य प्रदेशमा भने मनसून सक्रिय हुन नसक्दा रोपाईं १७ प्रतिशतमै खुम्चिएको हो ।

कृषि विभागका अनुसार, असार १४ गतेसम्म प्रदेश नम्बर १ मा १८ प्रतिशत र मधेश प्रदेशमा ११ प्रतिशत क्षेत्रफलमा मात्रै रोपाईं भएको छ । यता, सोही अवधिमा सूदूरपश्चिम प्रदेशमा ३८ प्रतिशत र कर्णाली प्रदेशमा ६० प्रतिशत रोपाईं सम्पन्न भएको छ । अन्य प्रदेशको धान रोपाईंको विवरण प्राप्त नभएको विभागका प्रवक्ता जानुका पण्डितले बताइन् । गत असार १० गतेसम्मको तथ्याङ्क अनुसार, बागमती प्रदेशमा २५ प्रतिशत र लुम्बिनी प्रदेशमा ९ प्रतिशत मात्रै रोपाईं भएको छ । गत आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को असार १४ गतेसम्म देशभर २८ प्रतिशत रोपाईं भएको पण्डित जानकारी दिइन् । पश्चिममा छिटो मनसून सक्रिय हुँदा रोपाईं राम्रो भए पनि अन्य प्रदेशमा भने आशातित रुपमा रोपाईं हुन सकेको छैन् ।

नेपालमा कुल १४ लाख ७७ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा धान खेती हुन्छ । गत आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा ५१ लाख ३० हजार मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको थियो ।

सूदूरपश्चिममा ४३ प्रतिशत धान रोपाईं सम्पन्न

सूदूरपश्चिम प्रदेशमा डोटीसहित समग्रमा ४३ प्रतिशत जमीनमा धान रोपाईं सकिएको छ । सूदूरपश्चिम प्रदेश कृषि निर्देशनालयका अनुसार प्रदेशको सबैभन्दा बढी वैतडीमा ८० प्रतिशत खेतमा रोपाईं भएको छ । डडेल्धुरामा ७० प्रतिशत, अछाममा ६० प्रतिशत, बझाङमा ५० प्रतिशत, कञ्चनपुर र दार्चुलामा ४०-४० प्रतिशत, कैलाली र बाजुरामा ३५-३५ प्रतिशत र डोटीमा २५ प्रतिशत खेतमा रोपाईं भएको छ ।

यस प्रदेशमा १ लाख ८१ हजार ६ सय ४ हेक्टर क्षेत्रफलमा धानखेती हुँदै आए पनि असार १५ गतेसम्म प्रदेशका नौवटै जिल्लामा ४३ प्रतिशत क्षेत्रमा मात्रै रोपाईं सकिएको छ । प्रदेशका नौवटै जिल्लामा सिँचाईंको सुविधा नभएकाले वर्षाको पानीले रोपाईं गर्नुपर्ने वाध्यता छ । ढिलोगरी रोपाईं शुरु भएकाले धान उत्पादन कम हुने चिन्ता गरिएको छ । उक्त निर्देशनालयका अनुसार यस वर्ष अन्य वर्षको तुलनामा समयमै वर्षा नभएका कारण धान रोपाईंमा ढिलाई भएको हो । समयमै पानी नपरेका कारण यहाँका ५५ प्रतिशत खेत बाँझै रहेको निर्देशनालयका वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत यज्ञराज जोशीले जानकारी दिए ।

पछिल्लो केही दिनयता वर्षा हुन शुरु भएपछि रोपाईं गर्ने प्रतिशत बढ्न थालेको बताएका छन् । डोटीलगायत समग्र सूदूरपश्चिममा असार पहिलो साताबाटै रोपाईं गरिने भए पनि आकाशे पानीको भरमा रोपाईं गर्दै आएका यहाँका किसान भने बल्ल धान रोपाईंको काममा लागेको शिखर नगरपालिका-२ का रामबहादुर दडीवानाले बताए । उनका अनुसार असार पहिलो सातादेखि जिल्लामा रोपाईंको

निकै चटारो हुने गर्दथ्यो, ढिला वर्षा भएकाले बल्ल रोपाईं शुरु भएको छ, अब यो वर्ष खेती पनि ढिलै पाक्छ होला ।''

पहाडी क्षेत्रका बाँकी सात जिल्लामा ६२ हजार ४ सय ४ हेक्टरमा रोपाईं हुने गरेको निर्देशनालयले जानकारी दिइएको छ । सूदूरपश्चिम प्रदेशमा ७३ हजार ६ सय १७ हेक्टर जग्गामा वर्षभरि सिँचाईं हुने गरेकामा ३६ हजार ४ सय ८३ हेक्टर जग्गामा आंशिक सिँचाईंको मात्रै सुविधा छ । यस वर्ष यहाँका किसानले विनामल रोपाईं गर्न वाध्य भएको अर्का किसान विक्रमबहादुर थापाले बताए ।

असार १५, धान दिवस :

पोखरा पर्यटन परिषद्को आयोजना, देवीस्थान सेवा समाज पोखरा-२५ हेमजाको स्थानीय आयोजना एवम् नेपाल पर्यटन बोर्डको प्रवर्द्धनमा आयोजित १७औं असारे रोपाईं महोत्सवको उद्घाटन समारोहका सहभागीहरु ।

ललितपुरको इमाडोलमा धानको बिउसँग **रमाउँदै बालिका :**

कृषि ज्ञान केन्द्र कैलालीको आयोजनामा धनगढीको देवहरिया गाउँमा बुधबार आयोजित राष्ट्रिय धान दिवस समारोहमा सूदूरपश्चिमका भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्री विनितादेवी चौधरी बीचमा लगायतलाई धानको बेर्नाको माला लगाएका छन् ।

भक्तपुर सूर्यविनायक नगरपालिकाको सिरूटारमा बुधबार अखिल नेपाल किसान महासंघ, उपत्यका समन्वय समितिद्वारा आयोजित १९ औं राष्ट्रिय राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाईं महोत्वसमा मेशिनबाट धान रोप्दै नेकपा एमालेका अध्यक्ष ।

कृषि ज्ञान केन्द्र लमजुङ र बेँसीशहर नगरपालिकाको कृषि शाखा लगायतको संयुक्त आयोजनामा बुधबार बिहान बेँसीशहरमा १९औं धान दिवसको अवसरमा आयोजित धान दिवस कार्यक्रममा बेँसीशहरको दनाईफाँटमा धान रोप्दै जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख पूर्णबहादुर गुरुङ, उपप्रमुख बुनाकुमारी रिमाल, यस नगरका नगरप्रमुख गुमानसिंह अर्याल, प्रमुख जिल्ला अधिकारी सुशिल वैद्य, ज्ञान केन्द्रका प्रमुख सुदीप खतिवडा लगायत ।

सूदूरपश्चिम प्रदेशका भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्री विनितादेवी चौधरी कृषि ज्ञान केन्द्र कैलालीको आयोजनामा धनगढीको देवहरिया गाउँमा बुधबार आयोजित राष्ट्रिय धान दिवस कार्यक्रमलाई सम्वोधन गर्दै ।

कैलालीमा ४५ प्रतिशत रोपाईं :

बोरिङको पानीले सिँचाईं गरेको एक दिनपछि **वर्षा :**

धनगढी-धान दिवसको अवसरमा बुधवार कैलालीमा एकै दिनमा १५ प्रतिशतले रोपाईं गर्न भ्याएका छन्र । आकाशे पानीको भरमा बसेका किसानका लागि धान दिवसको दिन पानी पर्दा ठूलो संख्यामा एकै दिन रोपाईं सम्भव भएको किसानहरूले बताएर ।

खेत जोतेर आली माटो सम्याएर रोपाईंका लागि आकाशको पानी पर्खेर बसेका थियौं ।'' धनगढी जुगेडाका लालबहादुर रानाले भने, 'बुधबार बिहान सबेरैदेखि वर्षा शुरु भयोर । हलगोरु निकालेर खेतमा गई रोपाईं गर्न भ्यायौंर । किसानलाई यो वर्षको धान दिवसमा रोपाईं गर्न पाउँदा खुसी ल्याएको छर ।''

सूदूरपश्चिमको कैलाली र कञ्चनपुरमा मनसून ढिलो सक्रिय भएका कारण किसानहरू चिन्तामा थिएर । ''यो वर्ष मनसुन ढिलो सक्रिय भएकोले बेर्ना बुढिँदै गएको थियोर । बुढो बेर्नामा रोगकिरा बढी लाग्ने र उत्पादन राम्रो नहुने भएकोले चिन्ता छाउन लागेको थियो ।'' धनगढी बेलाका श्याम रानाले भने, ''त्यसैले चाँडो वर्षाको आसमा किसान बसिरहेका थिएर ।''

कृषि ज्ञान केन्द्र धनगढीका प्रमुख खगेन्द्रराज शर्माले धान दिवसका दिन वर्षा भएकोले एकै दिन १५ प्रतिशत बढी किसानले रोपाईं गर्न भ्याएको बताएर । उनका अनुसार मंगलबारसम्म कैलालीका ३० प्रतिशतले मात्रै रोपाईं गर्न गरेका थिएर । नहर, कुलोको पानी लाग्ने खेत र डिप बोरिङबाट सिँचाईं गर्न सक्ने किसानहरूको रोपाईं गर्न भ्याएका थिएर ।

डिप बोरिङबाट पानी निकालेर सिँचाईं गर्ने किसानलाई भने यति बेला डिजेलमा भएको मूल्य वृद्धिले अधिकांश आकाशे पानीको भरमा बसेका थिएर । ''मनसून सक्रियताको प्रतीक्षामा बस्दा बेर्ना बूढो होला जस्तो लाग्यो ।'' धनगढी बेलापुरका दयासागर चौधरीले भने, 'बोरिङको पानीले सिँचाईं गरेको एक दिनपछि मात्रै पानी पऱ्योर । खाली डिजेल खर्चमा परेर ।''

मनसून सक्रिय भएपछि अबको एक सातामा ८० प्रतिशत किसानले रोपाईं गरिसक्ने कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख शर्माले बताएर । ''खेत खनजोत गरेर सम्याएर ठिक्क गरेपछि आकाशे पानीको प्रतीक्षामा किसान बसेका थिए ।'' ''बुधबारको जस्तै वर्षा भएमा ८० प्रतिशत किसानले एक सातामा रोपाईं गर्न भ्याउँछन्र ।'' कैलालीमा असार मसान्तसम्ममा शतप्रतिशत किसानले रोपाईं गरिसक्ने उनले बताएर ।

शर्माका अनुसार यो वर्ष ६७ हजार ५ सय हेक्टरमा धान रोपाईं भएको छर । यसअघि कैलालीमा ७२ हजार हेक्टरसम्ममा धान रोपाईं हुन्थ्योर । उनले जमीन खण्डीकरणतर्फ बढेकोले खेती गर्ने जमीन प्रत्येक वर्ष घट्दै गएकोले गत वर्षको तुलनामा ३

हजार हेक्टर कममा धान खेती भइरहेको बताएर । रोपाईं शुरु भए पनि अहिले किसानलाई मल र डिजेल अभाव बढेको छर । किसानले रोपाईं गर्दा पर्याप्त डीएपी मल पाउन सकेका छैनन् ।

हार्दिक अनुरोध ।

उच्च ज्वरो आउने, खोकी लाग्ने, घाँटी दुख्ने, सम्पूर्ण शरीर दुख्ने, वान्ता आउने र झाडापखाला लाग्ने लक्षणहरु देखिएमा इनफ्लुएन्जा ए, ९ज्ञल्ज्ञ० स्वाइनफ्लु पनि हुनसक्छ । तसर्थ यस अस्पतालमा तथा नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा जचाई समयमा नै उपचार गराउनु हुन अनुरोध गरिन्छ ।

नेपाल सरकार

शुक्रराज ट्रपिकल तथा सरुवा रोग अस्पताल

टेकु, काठमाडौं

धान रोपाईं अगाडि मल नआउने

कृषि मन्त्रालय भन्छन्,"अब जीटुजीबाट आयात मलले गहुँ र तरकारी बालीलाई हुन्छ ।"

काठमाडौं धान रोपाईंका लागि तत्काल भारतबाट मल नआउने भएको छ । मलका लागि नेपाल-भारतबिच भएको जीटुजी सम्झौताको एक आर्थिक वर्ष सकिए पनि मल आउने कुनै छाँटकाँट देखिएको छैन । जीटुजीबाट मल ल्याउने प्रक्रिया लामो भएका कारण धान रोपाईंको समयमा मल ल्याउन नसकिएको कृषि तथा पशुपक्षी विकास मन्त्रालयले जनाएको छ ।

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सह-सचिव तथा प्रवक्ता प्रकाश कुमार सञ्जेलका अनुसार धान रोपाईंको समयमा जीटुजीबाट मल ल्याउन नसकिए पनि गहुँ र तरकारीका लागि आउने बताउँछन् । "जीटुजी प्रक्रियाबाट मल ल्याउन लामो समय लाग्ने रहेछ । अहिले पनि निरन्तर छलफल भइरहेको छ" उनले गहुँ बाली र तरकारीका लागि मल अभाव नहुने आश्वासन दिँदै भने, "अब गहुँ र तरकारी बालीका लागि भारतबाट मल आउँछ ।" हाल किसानहरूले रासायनिक मल अभावकै बिचमा देशभर रोपाईं गरिरहेका छन् ।

हालसम्म देशभर ५४.१३ प्रतिशत भू-भागमा रोपाइँ सकिएको छ । प्रदेश नम्बर १ मा ४८.६४ प्रतिशत, प्रदेश नम्बर २ मा ३९ प्रतिशत, बागमती प्रदेशमा ६५ प्रतिशत, गण्डकी प्रदेशमा ६२.३२ प्रतिशत, लुम्बिनी प्रदेशमा ५३ प्रतिशत, कर्णाली प्रदेशमा ५६ प्रतिशत र सुदूरपश्चिम प्रदेशमा ८७.४९ प्रतिशत रोपाईं सम्पन्न भएको हो ।

गत वर्ष यसै समयमा झन्डै ६५ प्रतिशत रोपाईं भएको थियो । तर य वर्ष समयमा मनसुन सक्रिय नहुँदा र मल अभावका कारण धान रोपाईं ढिलाइ भएको हो । किसानले मुख्य बाली लगाउने समयमा हरेक वर्ष मल अभाव भोग्दै आएका छन् । हरेक वर्ष हुने मल अभाव हटाउन कै लागि २०७८ फागुन १६ गते मात्रै नेपाल भारत बिचमा सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर भएको थियो ।

सम्झौता भएको पाँच महिना बितिसक्दा पनि मल भने आउन नसकेको हो । मल ल्याउन पहलका लागि कृषि मन्त्रालयबाट मन्त्रीदेखि अन्य उच्च अधिकारीहरू पटक पटक भारत पुगेका थिए । असारे खेतीका लागि मल ल्याउन भन्दै तत्कालीन कृषिमन्त्री महिन्द्रराय यादव आफै पनि भारत गएका थिए ।

त्यहाँका सम्बन्धित मन्त्रीमा उनले एक हप्ताभित्र नै मल नेपाल पुग्ने आश्वासन दिएका थिए । मन्त्री यादव नेपाल आएपछि संसदमै गएर असारको १५ गतेभित्र जीटुजीबाट आउने मलबाट नै किसानले धान रोप्न पाउने प्रतिक्रिया दिएका थिए ।

भारतबाट मन्त्री फर्किसकेपछि कृषि सामाग्री कम्पनी लिमिटेडका कर्मचारीहरू पनि मल ल्याउनकै लागि भारत गएका थिए । उनीहरू पनि खाली हात फर्केका छन् । यसरी मल कै लागि मन्त्रीदेखि अन्य उच्च अधिकारीहरू पटक पटक भारत धाउनु बालुवामा पानी हाले सरह भएको छ । किसानले प्रमुख खाद्यान्न बाली धान रोप्ने समयमा नै मल पाएका छैनन् ।

मल किन आएन भन्ने बारेमा मन्त्रालयका कुनै पनि स्पष्ट जवाफ आएको छैन । सम्झौता अनुसार पहिलो लटमा १ लाख ५० हजार मेट्रिक टन मल नेपाल आयात हुनुपर्ने हो । तर नेपाली चालु आर्थिक वर्ष सकिदासम्म मल आयात भएको छैन ।

यता मन्त्रालयका प्रवक्ता सन्जेल भने २०२१/२०२२ मा पहिलो लट मल ल्याउने हुनाले अझै समय रहेको बताउँछन् । सञ्जेलका अनुसार "भारतले मल दिन्छु भनेको छ तर समय लाग्ने रहेछ । अझै भारतसँग छलफल र डकुमेन्ट आदान प्रदान भइरहेको छ ।"

महालेखा परीक्षकका अनुसार समयमा नै खरिद नगरी पछि खरिद प्रक्रिया शुरू गर्दा समयमा मल आउन नसकेको हो ।

प्रतिवेदनमा उल्लेख भएअनुसार आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा चार लाख ६५ हजार मेट्रिक टन रासायनिक मल खरिदको लागि १६ ठेक्का व्यवस्थापन भएकोमा एक लाख मेट्रिक टन ठेक्का रद्द भएको छ । ६० हजार मेट्रिक टन मल आपूर्ति सम्बन्धीमा मुद्दा अदालतमा विचाराधिन छ ।

२५ हजार मेट्रिक टन चालु आर्थिक वर्षमा आएको छ । त्यस्तै, सो वर्ष १० ठेक्काबाट दुई लाख ७२ हजार मेट्रिक टन मल आएको छ ।

समझदारी पत्रमा के छ ?

दुई देशले हस्ताक्षर गरेको समझदारी पत्र अनुसार पाँच वर्षका लागि नेपाललाई भारतीय बजारमा रहेको बिक्री मूल्यमा भन्सार र ढुवानी खर्च जोडेर मल बिक्री गरिनेछ । पहिलो वर्षमा युरिया र डीएपी गरी १ लाख ५० हजार मेट्रिक टन रासायनिक मल नेपालले खरिद गर्नेछ । क्रमैसँग बढ्ने उक्त परिमाण सन् २०२५/२६ पुग्दा २ लाख १० हजार मेट्रिक टन पुग्ने बताइएको छ । पछिल्लो समझदारीपत्रले सरकारले अनुदानमा उपलब्ध गराउने मलको तीस प्रतिशत मागलाई धान्ने कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्दप्रसाद शर्माले बताए ।

समझदारी पत्रमा दुबै देशका सह-सचिव सम्मिलित संयुक्त स्टेरिङ कमिटीले पटके रूपमा रासायनिक मलको मूल्य निर्धारण गर्ने उल्लेख गरिएको छ । त्यसरी निर्धारण गरिएको मूल्य मन्त्रिपरिषद् निर्णयबाट अनुमोदन गराएर तिरिनेछ ।

नेपाल मनसुनः आंकलनभन्दा कम वर्षा

यस वर्ष देशका विभिन्न भागमा औसतभन्दा बढी वर्षा हुने आंकलन गरिएको भए पनि हालसम्म “अपेक्षित रूपमा” वर्षा नभएको जल तथा मौसम विज्ञान विभागका अधिकारीहरूले बताएका छन् ।

यो वर्ष विगतको भन्दा एक साताअघि नै मनसुन शुरु भएको थियो ।

तर मनसुन देशैभरि फैलन विगतको भन्दा बढी समय लागेको अधिकारीहरूको भनाई छ ।सामान्यतया नेपालमा जुन १३ तारिखदेखि शुरु हुने मनसुन अक्टोबरको पहिलो सातासम्म जारी रहन्छ ।

यस वर्ष उक्त अवधिभरि औसत अर्थात् १,४७२ मिलिमिटर भन्दा बढी पानी पर्ने पूर्वानुमान गरिएको छ ।

वर्षा मापन केन्द्रको तथ्याङ्कका आधारमा डेढ महिनाको अन्तरालमा हालसम्म औसत वर्षाको करिब ३२ प्रतिशत पानी परेको छ ।

हालसम्म कति पानी पऱ्यो ?

मौसम विभागकी मौसमविद् इन्दिरा कँडेलका अनुसार मनसुन शुरु भएयता ४६८.४ मिलिमिटर पानी परेको छ ।

देशभरिका २० वटा मापन केन्द्रबाट उपलब्ध तथ्याङ्क केलाउँदा यो मात्रा अपेक्षित औसत वर्षाको ३१.८ प्रतिशत छ ।

तोकिएको परिमाणभन्दा ११० प्रतिशतभन्दा धेरै वर्षा भयो भने मात्र त्यसलाई औसतभन्दा बढी मानिने विज्ञहरू बताउँछन् ।

कहिले शुरु होला मनसुन, बढी पानी पर्ने अनुमान किन ?

बाढी पहिरोका कारण ५ लाखभन्दा बढीलाई उद्धार गर्नुपर्ने सम्भावना, सरकारको तयारी के छ ।

“यसपालि भइरहेको वर्षाको मात्रा औसत हो । यद्यपि भू-भाग अनुरूप कहीं सरदरभन्दा धेरै परेको छ, कहीं थोरै” छ ।

कँडेलका अनुसार पूर्वी क्षेत्रहरू धरान, धनकुटा, विराटनगर र काठमाडौंमा सरदरभन्दा बढी वर्षा भइरहेको छ ।

त्यस्तै पोखरा, सिमरा, जिरी, ओखलढुङ्गामा भइरहेको वर्षालाई औसत मान्न सकिने र पश्चिमी क्षेत्रहरू डडेलधुरा, दिपायल, सुर्खेत, धनगढी, जुम्ला लगायतमा अपेक्षितभन्दा निकै कम पानी परेको उनी बताउँछिन् ।

यद्यपि चार महिना लामो हुने मनसुनमा डेढ महिना मात्र बितेकाले वर्षा परिमाणबारे निष्कर्ष निकाल्न नमिल्ने उनले बताइन् ।

“समय छ । अझै पनि सोचेभन्दा बढी पानी पर्न सक्ने सम्भावना छ । हाल मनसुन ब्रेक सक्रिय भएको हुनसक्छ ।”

म्याग्दीस्थित एक नहर पहिरोले भत्काएपछि

के हो मनसुन ?

मनसुन दक्षिण हिन्द महासागरबाट शुरु हुन्छ । दक्षिणपूर्वी वायु विस्तारै नेपाल प्रवेश गर्दा त्यसले वायुमण्डलको तल्लो भागमा असर पुऱ्याउँछ ।

मनसुनको समयमा पूर्वी नेपालबाट पानी पर्न थाल्छ र मध्य भाग हुँदै पश्चिम लाग्छ । मनसुनमा बिहानैदेखि झरी पर्छ ।

मौसमविद् भट्टराईले यसलाई “मनसुन ब्रेक”को रूपमा व्याख्या गरे ।

के हो मनसुन ब्रेक ?

मनसुन सक्रिय र निष्क्रिय दुवै अवस्थामा रहन सक्ने विज्ञहरू बताउँछन् । ती दुई अवस्थालाई प्राय एक्टिभ र ब्रेक भनिन्छ ।

मौसमविद्का अनुसार वायुमण्डलको तल्लो भागमा मनसुन प्रभावित पार्ने एउटा न्यून् चापीय रेखा हुन्छ ।

त्यो रेखा जति नेपालको भू-भाग नजिक आयो त्यति नै ठूलो मात्रामा झरी पर्छ । र, त्यस्तो अवस्थालाई मनसुन सक्रिय भएको मानिन्छ ।

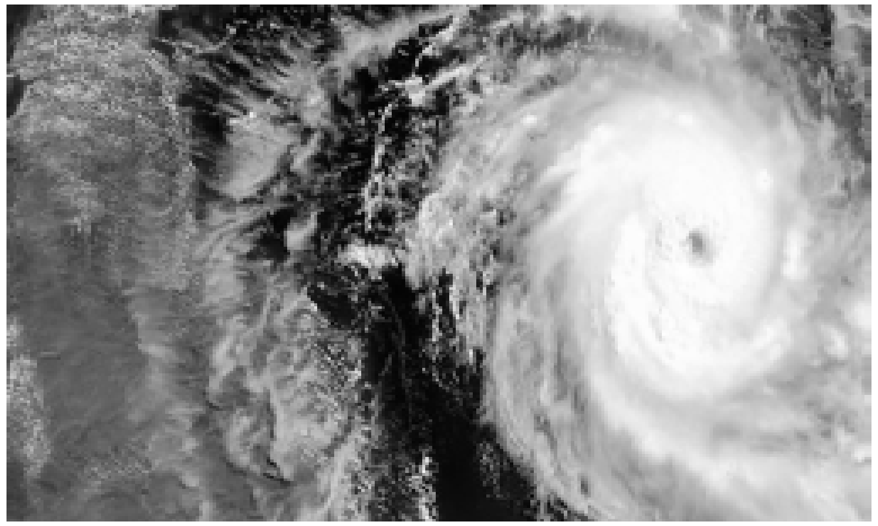

मनसुन एक साता अगाडि नै आए पनि कमजोर प्रकृतिको आएको बताउँछन् मौसम पूर्वानुमान महाशाखाका मौसमविद् हिरा भट्टराई ।

जसका कारण डेढ महिना बित्दा पनि देशभरि मनसुनको प्रभाव नदेखिएको उनले बताए ।

“पूर्वबाट शुरु भएको मनसुन एक सातामा पश्चिम पुग्नपर्ने हो । तर यस वर्ष दुई साताभन्दा बढी समय लाग्यो । पश्चिमसम्म सरे पनि देशभरि एकाध पटक मात्र ठूलो पानी पऱ्यो ।”

पूर्वी नेपालमा ठूलो वर्षा तर पश्चिममा किन अझै सुक्खा

ठाउँठाउँमा औसतभन्दा बढी तापक्रम, के अब नेपालमा पनि भारतमा जस्तै तातो हावा चल्छ ?

पश्चिम नेपालमा वर्षा नभएको मात्र होइन, घाम निकै चर्को लागेको र गर्मीले कृषि, शैक्षिक संस्था र जनजीवन नै प्रभावित भएको घटना सार्वजनिक भएका छन् ।

पछिल्ला केही वर्षमा काठमाडौंमा नै वर्षाको समयमा बाढीको जोखिम बढेको छ ।

त्यस्तै उक्त न्यून् चापीय रेखा नेपाली भू-भागबाट टाढा वा दक्षिणतर्फ सर्दै जाँदा पानी पर्दैन ।

घाम चर्को लाग्ने, अधिकतम् गर्मी हुने र खडेरी लाग्ने परिस्थिति सिर्जना हुने भट्टराईको भनाई छ ।

“हाल न्यून् चापीय रेखा नेपालबाट पर तल्लो भागमा देखिन्छ । यो अवस्था नै ब्रेक हो ।”

भारतबाट वायु :

हाल न्यून् चापीय प्रणाली भारतको दक्षिणी भू-भागमा सक्रिय रहेको ठानिन्छ । त्यस भेगबाट केही मनसुनी वायु उम्किएर नेपाल आउने सम्भावना रहेको मौसमविद् भट्टराईको भनाई छ ।

के मौसमका चरम अवस्थाका लागि मानिस दोषी हुन् ?

यो वर्षामा २० लाख मानिस विपद्को जोखिममा, कस्तो छ पूर्वतयारी

वर्षा र विपद् :

गत वर्ष मनसुनका कारण निम्तिएको विपद्का कारण नेपालका अधिकांश ठाउँमा ठूलो मानवीय एवम् भौतिक क्षति भए ।

त्यही सम्भावना दोहोरिन नदिन सरकारले आवश्यक तयारी गरेको अधिकारीहरूले बताउँदै आएका छन् ।

गृह मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरणले मौसम विभागले गरेको आंकलनको आधारमा विपद्को पूर्वतयारी गरेको प्राधिकरणका प्रवक्ता डिजन भट्टराईले बताए । उनका अनुसार यसवर्ष अनुमानित वर्षा भएको खण्डमा करिब २० लाख मानिस प्रभावित हुने ठानिएको छ ।

“हालसम्म सरदरभन्दा बढी पानी परेको छैन । यद्यपि मनसुनको बेला हुने खालका असर देखिएका छन् । क्षति नहोस् भन्दाभन्दै मानिसहरूको मृत्यु भएको छ र संरचनाहरूमा क्षति पुगेको छ ।”

प्राधिकरणको तथ्याङ्क अनुसार मनसुन शुरु भएयता वर्षाका कारण निम्तिएको प्रकोपमा परी २० जनाले ज्यान गुमाईसकेका छन् भने एक जना वेपत्ता र २८ जना घाइते भएका छन् ।

बाढी :

त्यस्तै ६१ वटा घरमा पूर्ण क्षति भएको छ भने ६० वटामा आंशिक क्षति भएको छ ।

ताप्लेजुङस्थित एक जलविद्युत आयोजना समेत प्रभावित भएको छ ।

मानवीय वस्ती वरपर बाढी र पहिरो गएपछि २,५६५ मानिसलाई अस्थायी रूपमा स्थानान्तरण गरिएको भट्टराईले बताए ।

सम्बन्धित निकायहरूले जोखिममा परेका ८६ जनाको उद्धार गरेका छन् ।

समग्रमा ३५ जिल्ला मनसुन वर्षाका कारण प्रभावित भएको तथ्याङ्क छ ।

गत वर्ष मनसुनको यसै अवधिमा भएको क्षतिको तुलनामा कम क्षति भएको अधिकारीहरू बताउँछन् ।

“अघिल्लो वर्ष मनसुनको प्रवृत्ति अलग थियो । शुरुदेखि नै वर्षा ह्वात्तै बढ्यो । जनधनको ठूलो क्षति गऱ्यो । बीचमा केही साम्य भए पनि अन्त्यमा फेरि ठूलो भएको थियो । अहिले वर्षा सामान्य छ ।”यद्यपि मनसुन जारी रहेकाले वर्षाले गराउने विपद्का कारण हुने क्षति कम गर्न मौसम पूर्वानुमान विश्लेषण गरी सूचना प्रवाहको दायरा बढाएको उनले बताए ।

स्रोत : विविस नेपाली सेवा, साउन २ गते

सिक्टाको पानी पुगेपछि बाँके फत्तेपुरका किसान हर्षित

काठमाडौं असार ३१ सिक्टा सिँचाईं आयोजनाको पानी खेतबारीमा पुगेपछि बाँकेको फत्तेपुरका किसान हर्षित भएका छन् । आयोजनाले पूर्वी नहरमार्फत राप्ती सोनारी गाउँपालिका-६ फत्तेपुरस्थित पुरानो नहरमा पानी छाडेपछि रमाएका हुन् । वर्षात् नभएका कारण सहजरूपमा धान रोप्न नसकेको बेला खेतबारीमा सिक्टाको पानी पुगेपछि किसानलाई ठूलो राहत पुगेको राप्तीसोनारी गाउँपालिका-६ का वडाध्यक्ष **लवराज खरेल**ले जानकारी दिए । उनका अनुसार पक्की नभएका कारण उक्त नहर पटक-पटक बन्द हुँदै आएको थियो । किसानको मागअनुसार सिक्टा सिँचाईं आयोजनामा पहल गरेपछि आयोजना कार्यालयले पूरानो नहरमा पानी छाडिदिएको हो । उक्त नहरको पानीले वडा नं ६ र ७ किसानले खेती गर्न सक्नेछन् । आयोजनाले अगैयास्थित मुख्य बाँधबाट राप्तीसोनारीको बैजापुर, विनौना, फत्तेपुर हुँदै नरैनापुर गाउँपालिकासम्म राप्ती नदीको पानी पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ नहर निर्माणकार्य गरिरहेको छ । यसअघि फत्तेपुरका स्थानीयवासीले पटक-पटक पुरानो नहरको इन्टेकमा कच्ची बाँध बनाएर राप्ती नदीको पानी सञ्चालन गर्न खोजे पनि नियमितरूपमा पानी सञ्चालन हुनसकेको थिएन ।

सिक्टा सिँचाईं आयोजनाले पहिलोपल्ट पूर्वी नहरमा सात क्युमेक्स पानी छाडेको छ । नहरमा पानी बगेपछि राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको फत्तेपुर क्षेत्रका किसानले चार क्युमेक्स पानी पाएको आयोजनाका निर्देशक सन्तोष कैनीले जानकारी दिए । उनका अनुसार पूर्वी मूल नहरको २४/६ किलोमिटर दूरीसम्म राप्तीको पानी पुगेको छ । यसअघि पश्चिम मूल नहर र राजकुलोबाट पानी छाडिएको थियो । वर्षा नभएका कारण रोपेको धान सुक्न थालेको र कतिपय किसानले रोपाईं गर्न नपाएका कारण नहरमा पानी छाडिएको हो ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागको सूचना

कोही कसैले राजस्व छली, भ्रष्टाचार, लागु औषध कारोवार, बैंकिङ्ग ठगी, सहकारी ठगी, कालोबजारी, हुण्डी, विदेशी मुद्रा अपचलन, आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी, जुवा, चिट्ठा, जबरजस्ती चन्दा असुली, हातहतियार, गोली गठ्ठाको बेचबिखन, डकैती, चोरी, किर्ते, जालसाजी, वनविनाश, वन्यजन्तु चोरी निकासी, यौन व्यवसाय तथा मानव बेचबिखन, सीमा तस्करी जस्ता गैर-कानूनी एवं आपराधिक क्रियाकलापबाट सम्पत्ति आर्जन गरी सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी भए गरेको पाइएमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ र नियमावाली, २०७३ वमोजिम कडा कारवाही भैजाने व्यहोरा सम्बन्धित सबैमा जानकारी गराईन्छ ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग
पुल्चोक, ललितपुर
फोन नं. ०१-५०१०२७७
फ्याक्स नं. ०१-५०१०२८२
इमेल : dmli@dmli.gov.np, ujuri@dmli.ov.np
वेबसाइट : www.dmli.gov.np

नेपालीले कति भात खान्छन् ?

नेपालीहरूले वार्षिक औसतमा भात खाने प्रवृत्ति बढ्दै गएको तथ्याङ्कले देखाउँछ ।

अधिकारीहरूले औसतमा उपभोग हुने चामलको मात्राबारे संयुक्त राष्ट्र संघको खाद्य तथा कृषि संगठन एफएओको अध्ययनलाई उद्धृत गर्ने गरेका छन् ।

इटलीको रोमस्थित एफएओको मुख्यालयले बीबीसी नेपालीलाई उपलब्ध गराएको तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा १० वर्षको अवधिमा बर्सेनि प्रतिव्यक्ति बराबर आपूर्ति हुने चामलको मात्रा बढ्दो देखिन्छ ।

के खानेकुराले तपाईंको यौन जीवन सुधार्न सक्छ ?

सन् २०५० मा हामी के खान्छौं होला ?

सन् २०१० मा नेपालमा प्रतिव्यक्तिलाई वार्षिक १३२.१६ किलो चामल आपूर्ति हुने गरेकोमा सन् २०१९ मा १३८.७४ किलो आपूर्ति भएको उसको तथ्याङ्क छ ।

"यो भनेको प्रतिव्यक्तिले वार्षिक रूपमा उपभोग गर्ने मात्रा चामले को नजिक नजिक हो ।" एफएओको मुख्यालयमा सञ्चार मामिला हेर्ने अधिकारी क्रिस्टोफर एम्सडेनले बीबीसीसँग भने ।सन् २०१० मा प्रतिव्यक्ति चामल आपूर्ति वार्षिक १३२.१६ किलो रहेकोमा सन् २०१५ मा बढेर १३६.९ किलो पुगेको उक्त तथ्याङ्कमा उल्लेख छ ।

प्रत्येक नेपालीले वार्षिक रूपमा उपभोग गर्न थालेको चामलको मात्रा" चाहिनेभन्दा बढी" भएको सरकारी अधिकारीहरू दाबी गर्छन् ।

"हामी बढी नै चामलमुखी देखिन्छौं । खासगरी शहरी तथा नगरउन्मुख क्षेत्रमा चामलको उपभोग बढी भएको देखिन्छ ।"

सरदर एक नेपालीले एक वर्षमा झण्डै १३८ किलो चामल खपत गर्ने गरेको बताइन्छ प्रतिव्यक्ति वार्षिक रूपमा औसत १२१ किलोसम्म चामल उपभोग गर्दा स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले पर्याप्त हुने अन्तर्राष्ट्रिय अध्ययनहरूले देखाएको उनको दाबी छ ।

तर नेपालीहरूले बढी भात खान थालेको कुरामा कृषि विज्ञ कृष्णदेव जोशी चाहिँ सहमत देखिँदैनन् ।

"एकजना नेपालीले वार्षिक १३८ किलोको हाराहारीमा चामल उपभोग गर्छन् जुन दैनिक २५० ग्राम हुन आउँछ ।"

नेपालले गर्छ अर्बौं रुपैयाँको खाद्यान्न आयात, अमेरिकी देशबाट पनि आउँछन् चामल र मकै

"५५ देखि ६० लाख मेट्रिक टन धान हामीकहाँ उत्पादन हुन्छ । हाम्रो उत्पादनको २० प्रतिशत अझै आयातमा निर्भर गर्नुपर्ने अवस्था छ ।" हाल नेपालमा स्थानीय, उन्नत तथा वर्णशंकर (हाइव्रिड) जातका गरी १२ देखि १४ प्रकारका धान हुने गरेको पोखरेल बताउँछन् ।

नोबेल पुरस्कार विजेता अर्थशास्त्रीको "कुकबुक"मा नेपाली परिकार पनि

"हामीले भन्दा भुटान, बंगलादेश र एशियाका अरू मुलुकमा प्रतिव्यक्ति वार्षिक बढी मात्रामा चामल खपत हुने गरेको छ ।"

सरकारी अधिकारी तथा विज्ञहरूका अनुसार नेपालमा चामल तथा धान आयात बढ्नुमा मुख्यतया पाँचवटा कारण देखिन्छ ।

१. माग जति उत्पादन नहुनु

नेपालमा पछिल्ला वर्षमा धानको उत्पादनमा वृद्धि भईरहेको पाइएको अधिकारीहरूले बताएका छन् ।

"गत पाँच वर्षको अवधिमा हामीकहाँ १.८ प्रतिशतले धानको उत्पादन बढेको देखिन्छ ।" राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, हर्दीनाथका धनुषाका धान संयोजक डा.रामवरण यादवले बीबीसीसँग भने ।

भारतले चिनी निर्यात बन्द गर्दा नेपाललाई प्रभाव परेको छ ?

नेपाल धानमा आत्मनिर्भर कहिले होला ?

कृषि मन्त्रालयका अनुसार नेपालमा कुल १४ लाख ७० हजार हेक्टर जग्गा धानखेतीका लागि योग्य छ ।

"तर धानखेती हुने जग्गामध्ये ३० प्रतिशतमात्र सिँचाई पुगेको छ भने ७० प्रतिशतमा आकाशे पानीकै भरमा खेती हुन्छ ।"

धानको बेर्ना :

राष्ट्रिय बाली प्रजनन् तथा आनुवांशिक प्रजनन् केन्द्रस्थित वरिष्ठ वैज्ञानिक भानुभक्त पोखरेलका अनुसार नेपालको उत्पादकत्व औसतमा प्रतिहेक्टर ४ टन रहेको छ ।

"५५ देखि ६० लाख मेट्रिक टन धान हामीकहाँ उत्पादन हुन्छ । हाम्रो उत्पादनको २० प्रतिशत अझै आयातमा निर्भर गर्नुपर्ने अवस्था छ ।" हाल नेपालमा स्थानीय, उन्नत तथा वर्णशंकर (हाइव्रिड) जातका गरी १२ देखि १४ प्रकारका धान हुने गरेको पोखरेल बताउँछन् ।

२. भात बढी रुचाउनु

पछिल्ला वर्षमा चामलको आयात बढ्नुमा अर्को प्रमुख कारण भातप्रति मानिसहरूको बढ्दो रुचि रहेको सरकारी अधिकारी तथा विज्ञहरू औंल्याउँछन् ।

कृषि विज्ञ कृष्णदेव जोशीका अनुसार नेपालीहरूको खाद्य उपभोगमध्ये ७५ प्रतिशत योगदान चामलको रहेको छ ।

"पहिला मकै दोस्रो खाद्यको रूपमा थियो भने अहिले दोस्रो नम्बरमा आलु आएको छ । तेस्रोमा गहुँ र चौथोमा मकै छ ।" केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको अध्ययनलाई उद्धृत गर्दै भने ।

रोपाईं : परम्परागत देखि आधुनिकता तर्फ : नेपालीहरूको खानपिन संस्कृतिमा परिवर्तन आएको सरकारी अधिकारीहरू दाबी गर्छन् ।

"पहिलापहिला हामीले कोदो, फापर लगायत स्थानीय उत्पादन मज्जाले खान्थ्यौं, तर अहिले भात नै खोज्छौं ।" वरिष्ठ वैज्ञानिक पोखरेलले भने ।

डा.यादव पनि पाएसम्म मानिसहरूले मकै, गहुँ आदि बेचेर चामल नै खान थालेको बताउँछन् ।

भात :

३. नेपालीको क्रयशक्ति बढ्नु :

विप्रेषण आप्रवाह अर्थात् रेमिट्यान्सका कारण नेपालीहरूको आर्थिक अवस्थामा सुधार हुँदै गएको विभिन्न सरकारी तथ्याङ्कले देखाएका छन् ।

नेपालीहरूको क्रयशक्ति बढ्दै जानुले चामलको खपतमा योगदान पुऱ्याएको डा.यादव बताउँछन् ।

पूर्वी नेपालमा ठूलो वर्षा तर पश्चिममा किन अझै सुक्खा के खानेकुराको आवाजले स्वाद फरक पार्छ ?

त्यसमा सही थाप्दै कृषि विज्ञ जोशीले भने : “चामलप्रतिको मोहलाई आयमा भएको वृद्धिले पनि टेवा पुऱ्याएको जस्तो मलाई लाग्छ ।”

हाल भारतमा बाहेक ४० लाख नेपालीरू वैदेशिक रोजगारीमा रहेको बताइन्छ । रेमिट्यान्स वापत उनीहरू वार्षिक अर्बौं रुपैयाँ नेपाल पठाउँछन् ।

४. सडक सञ्जाल विस्तार :

अहिले देशका लगभग सबै जिल्ला सडक सञ्जालमा जोडिनुले चामलको उपलब्धता पनि बढाएको अधिकारीहरू बताउँछन् ।

सडक सञ्जालमा आएको सुधारले पनि चामलको उपभोग बढेको कुरामा कृषि विज्ञ जोशी पनि सहमत देखिन्छन् ।

“पहिलापहिला हुम्ला, डोल्पा लगायत जिल्लाका मानिसहरू कैयौं दिन पैदल हिँडेर चामल लिन पुग्ने गरेका हामीले सुनेकै हौं ।”

धानखेत :

चामल आपूर्तिका लागि कतिपय जिल्लाका मानिसहरू विगतमा जस्तो नेपाल खाद्य संस्थानमा निर्भर हुने अवस्था पनि हटेको धान संयोजक डा.यादव बताउँछन् ।

“पहिला खच्चड, घोडा, मान्छेले बोक्दा गाह्रो थियो । अहिले मोटरबाटोले सजिलो भयो ।”

“अहिले त डिलरहरूले ठाउँ-ठाउँमा पसल खोलेका छन्, मानिसहरूले सजिलै चामल किन्न पाए ।”

५. पेय पदार्थ बनाउनमा प्रयोग :

पेय पदार्थ बनाउने प्रयोजनमा चामलको प्रयोगका कारण पनि पछिल्ला वर्षमा आयात बढ्न थालेको कृषि मन्त्रालयका अधिकारीहरूको दाबी छ ।

भारतबाट गहुँ नआए नेपालमा चाउचाउदेखि गाईवस्तुको चोकर अभाव हुने डर भारतले गहुँ निर्यात रोक्दा विश्व बजारमा कस्तो असर एउटा अनौपचारिक अध्ययन अनुसार बीअर र विभिन्न प्रकारका जाँड बनाउनका लागि आयातको २० प्रतिशतसम्म प्रयोग हुन थालेको पाइएको कृषि मन्त्रालयका प्रवक्ता सञ्जेल बताउँछन् ।

“हुन त यो आधिकारिक तथ्याङ्क होइन, तर चामलको पेय पदार्थ बनाउनमा पनि प्रयोग उल्लेख्य रहेको पाइन्छ ।”

उत्पादन कसरी बढाउन सकिन्छ ?

नेपालमा धान, चामलको आयात घटाउनका लागि स्वदेशमा उत्पादन वृद्धि गर्नुको विकल्प नभएको विज्ञहरू बताउँछन् ।

उत्पादन बढाउनका लागि राज्यले सोही अनुरूप नीति पनि अवलम्बन गर्नुपर्ने उनीहरूको सुझाव छ ।

“हाम्रो माग पूरा गर्ने हो भने उत्पादकत्व बढाउने र उत्पादन लागत घटाउनेतर्फ लाग्नुपऱ्यो । त्यसका लागि प्रविधि, नवप्रवर्तनमा आधारित खेती हनुपऱ्यो ।” कृषि विज्ञ जोशीले बताए । त्यसमा सरकारी अधिकारीहरू पनि सहमत देखिन्छन् । परम्परागत धानखेतीमा निर्भर भएर आयातलाई विस्थापित गर्न नसकिने उनीहरू पनि स्वीकार्छन् ।

“उत्पादकत्व बढाउन उन्नत बीउमा पहुँच बढाउनु पऱ्यो, मलखाद समयमै उपलब्ध गराउनु पऱ्यो र सिँचाईंको क्षेत्रफल बढाउनु पऱ्यो ।” राष्ट्रिय बाली प्रजनन् तथा आनुवांशिक प्रजनन् केन्द्रस्थित वरिष्ठ वैज्ञानिक पोखरेलले सुझाए ।

जोताई :

राष्ट्रिय धानबाली अनुसन्धान कार्यक्रम, हर्दीनाथका धान संयोजक यादवका विचारमा नेपालले उत्पादन बढाउने हो भने खासगरी हाइब्रिड जातको धानमा जोड दिनुपर्छ ।

“मुख्य कुरो हाइब्रिड जातको धान हाम्रो खेतीयोग्य जमीनको करिब २५ प्रतिशत क्षेत्रमा लगाउनु पऱ्यो,“ उनले थपे ।

“अनि चैते धान पनि तीन लाख हेक्टरसम्म पुऱ्यायो भने आयातलाई प्रतिस्थापन गर्न सकिन्छ ।”

चामल तथा धानको आयात घटाउनका लागि खानपान संस्कृतिमा पनि परिवर्तन ल्याउने आवश्यकता पोखरेल देख्छन् ।

“स्वास्थ्यको हिसाबले पनि र चामलको आयातलाई कम गर्न पनि खानपान संस्कृतिमा परिवर्तन ल्याउनुपर्छ ।”

“प्रतिव्यक्ति वार्षिक चामल खपत अझै बढी हुन सक्छ । हाम्रो धेरै जनसंख्या देशबाहिर भएकोले अहिलेको आँकडाभन्दा अझ बढी पनि हुन सक्छ ।”

पशुसेवा विभाग
राष्ट्रिय पशुपन्छी स्रोत
व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यालय
हरिहरभवन, ललितपुरको अनुरोध

-पशु नश्ल सुधारका माध्यमबाट पशुजन्य पदार्थको उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाई खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चितता गरौं ।
-घाँसमा आधारित पशुपालन गरी उत्पादन लागत घटाई खुद नाफा बढाऔं ।
-स्वास्थ तथा स्वच्छ पशुजन्य पदार्थ उत्पादनका लागि आफ्ना फर्ममा असल पशुपालन अभ्यास (Good Husbandary Practices) र असल उत्पादन अभ्यास (Good Manufacututing Practices) को अवलम्वन गरौं ।
-रैथाने तथा लोपोन्मुख पशुपन्छीहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन र सुदपयोग गरौं ।
-अनुत्पादक पशु वस्तुहरुलाई सडक तथा सार्वजनिक स्थानहरुमा छाडा नछाडौं ।
-आफ्ना पशुपन्छीहरुलाई नियमित रुपमा परजीवि नियन्त्रण गरौं तथा विभिन्न संक्रामक रोग विरुद्ध खोप लगाऔं ।

विस्तृत जानकारीको लागि
सम्पर्क फोन : ०१५५२२०३१
इमेल : info@nlrmpo.gov.np

सुनिनै छाडे असारे गीत, हरायो रोपाईंको मौलिकता

काठमाडौं असार ३२ रामपुर "हलगोरु झरे खेताली झरे वैंसीको रोपाईंमा,
सङ्गी र साथीको झ-झल्को आउँछ एक्लो बेलैमा',
"आज नि रोपाईं भोलि नी रोपाईं पर्सी नि जानुछ,
एकै र दिन, गरेको खेती वर्षदिन खानुछ।"
यसरी गीत गाएर धान रोपाईं गरेको पाल्पा रामपुरकी ज्येष्ठ नागरिक रन्नता वाशिष्ठलाई अहिले पनि ताजै लाग्छ। पञ्चेबाजाको तालमा

खेतालाले रोपाईं गर्दा छुट्टै रौनक हुन्थ्यो, उनी भन्छन्। हिजोआज भने असारे गीत कतै सुन्न नपाइएको र पूरानो संस्कार तथा संस्कृति हराउँदै गएको उनको गुनासो छ। ज्येष्ठ नागरिक वाशिष्ठ भन्छन, "असार शुरु भएदेखि नै महिनौं दिनसम्म असारे भाकामा गीत गाउँदै दौंतरीसँग धान रोपेर मेलो सकाउँदा पनि दिन गएको पत्तो हुन्नथ्यो, अहिले धान रोपाईंको पूरानो संस्कृति र परम्परा नै हरायो, हिजोका दिन सम्झँदा जमनाले धेरै नै कोल्टे फेरेछ।" पञ्चेबाजाको तालमा असारे गीत गाउँदा मनका पीडा व्यथा वेदना सबै हराउने हुँदा पूराना संस्कार र संस्कृतिको जगेर्ना हुनुपर्नेमा उनको जोड छ। साथीसँग ख्यालठट्टा गर्दै मेलो सकाउँदा दिनभर काम गरेको थकानको अनुभूति पनि हुने नगरेको अर्का ज्येष्ठ नागरिक रुक्मिणी रेग्मी बताउँछन। "रोपाईंका लागि भनेर एक महिनाअघिदेखि नै खाजाको बन्दोवस्त हुन्थ्यो, विभिन्न थरीका खाजाका परिकार बन्थे, यसरी समूहमा धान रोप्दा माइतीघर जान नपाए पनि साथीसँग दुःख र वेदना गीतमार्फत पोख्न पाउँदा मन भुल्थ्यो, अहिले धान रोपाईंलाई पहिलाजसो झन्झट केही गर्नुपर्दैन, एकै दिनमा गाउँमा सबैका रोपाईं हुन थाले।"

पाल्पामा आजभन्दा करिब दुई दशकअघि पञ्चेबाजाको तालमा असारे गीत गाउँदै धान रोप्ने परम्परा रहेपनि अहिले यो चलन पूर्णरुपमा हराईसकेको छ। गाउँमा विभिन्न कृषि यान्त्रीकरणको प्रयोग बढ्दै जानु, खेतीयोग्य भूमि घर घडेरीमा परिणत हुनु, युवा जनशक्ति रोजगारीको सिलसिलामा विदेश पलायन हुनुजस्ता कारणले पुरानो मौलिक परम्परा र संस्कृति हराउन थालेको हो। गाउँमा कृषि यान्त्रीकरण भित्रिएसँगै पूरानो परम्परा छाडेर नयाँ प्रविधिबाट छिटोछरितो र कम लागत र मेहनतमा कृषकले खेती गर्न थालेको बताउछन, कृषि ज्ञानकेन्द्रका प्रमुख कामना अधिकारी। "धान रोपाईंको मौलिक परम्परा हराउँदै जान थाले पनि असार १५ को दिन सरकारले धान दिवस तथा रोपाईं महोत्सवका रुपमा अवलम्बन गरी पञ्चेबाजासहित ठूलो समूहमा धान रोप्ने गरेको छ, स्थानीय समुदायले पनि मौलिक संस्कार संस्कृति नयाँ पुस्तामा हस्तान्तरण गरी निरन्तरता दिनुपर्छ।" जोड दिएका छिन्।

विशेषगरी महिलाले धान रोप्दा आफ्ना पीडा वेदना पनि गीतका माध्यमबाट व्यक्त गर्ने गदर्थे। घर-माईत गर्दा भोगेका सुख दुःखका गाथालाई असारे भाकामा धान रोप्दा गाएर मलाई शान्त पार्ने गर्थे। यसरी गाउँका साथीसँग मेलापात गर्दा माइतीको न्यास्रो नै हराउने गरेको सीता अर्यालको अनुभव छ। हिजोआज ट्रेक्टरले हिलो गरेपछि छोटो समयमा रोपाईं गरेर सकिँदा असारको चटारो कम परेको उनको भनाई छ। हलो-जुवा र गोरुको ठाउँ ट्र्याक्टर तथा हाते ट्र्याक्टरको प्रयोग बढ्दो छ। मानो खाएर मुरी उब्जाउने महिनाका रूपमा असारलाई लिइन्छ। असारे गीतलाई कसैले रमाइलोका रुपमा त कसैले माया प्रेम, ख्याल ठट्टा, दुःख र वेदना पोख्ने थलोका रुपमा लिने गर्दछन्। खनजोत गर्नाका लागि पावर टिलर, मिनि टिलर, ट्रेक्टरको सुविधा गाउँ गाउँमा पुगेपछि खेती गर्ने परम्परामा परिवर्तन आउन थालेको छ। एक हल गोरुले दिनभर जोतेर सकाउने जमीन कृषि यान्त्रीकरणको प्रयोगले छोटो समयमा नै सकाउने हुँदा कृषक आधुनिक प्रविधितर्फ आकर्षित हुन थालेका हुन्। अबका पुस्तालाई हिजो बाबु-बाजेले गोरुले जोतेर रोपाईं गर्ने कुरा एकादेशको कथा जस्तै हुन थालेको छ।

समयअनुसार नयाँ चलनचल्तीको शुरुआत हुनु सबैले स्वीकार गरेकै छन्। परिवर्तनका नाममा मौलिक परम्परागत संस्कृति लोप हुन पुग्दा भने बुढापाकामा चिन्ता बढेको छ। हल गोरुको ठाउँमा कृषि यान्त्रीकरणको प्रयोगले रोपाईं गरिन थालेपछि दिनभर हलो जोतेर जीवन धान्ने मजदुरको रोजीरोटी खोसिन पुगेको छ। यान्त्रीकरणले कृषकलाई लागत र मेहनतको हिसाबले धेरै फाइदा पुगेको उनीहरु बताउँछन्।

कृषि उत्पादनमा वृद्धि र सहजता,
कृषि यान्त्रीकरणको प्रवर्द्धन र उपयोगिता देश आत्मनिर्भरताको मूल आधार, कृषि विकासमा नविनम् सुधार
कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र
(CAIDMP)

कृषि विभागद्धारा जारी प्रेस विज्ञाप्ति

"धानबाली जैविक विविधताको उपयोग, आयत प्रतिस्थापनमा सहयोग"

उन्नाइसौं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव २०७९ सन्दर्भमा जारी गरिएको प्रेस विज्ञाप्ति

प्रेस विज्ञाप्ति :

धान विश्वको मकै पछिको दोस्रो महत्वपूर्ण खाद्यान्न बाली हो । यो विश्वको करिब ३.५ खाद्य वस्तु एवं शरीरलाई आवश्यक पर्ने क्यालोरीको प्रमुख स्रोत हो । विश्वमा करिब १६ करोड एकचालिस लाख नब्बे हजार हेक्टरमा खेतीभई ७५ करोड ५४ लाख मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको पाइन्छ । कूल उत्पादन मध्ये ९० प्रतिशत उत्पादन तथा खपत एशियाली मुलुकहरुमै हुन्छ । उत्पादनको दृष्टिले विश्वमा सबभन्दा बढी धान उत्पादन गर्ने देश चीन रहेको छ र त्यसपछि क्रमश भारत, इण्डोनेशिया, बंगलादेश, भियतनाम प्रमुख धान उत्पादन राष्ट्रहरु हुन् भने नेपाल १६ औं स्थानमा पर्दछ ।

धान नेपालको आथिर्क, सामाजिक तथा साँस्कृतिक रुपमा समेत महत्वपूर्ण बाली हो । नेपाली समाजको हरेक नेपालीको साँस्कृतिक कार्यहरुमा धानकै प्रधान्यता रहने हुँदा नेपाली समाजको धान अभिन्न रुपमा चाडपर्वहरुमा समेत यसकै वर्चस्व जन्मदेखि मृत्युसम्मको कर्ममा धानको प्रयोग अपरिहार्य हुन्छ । वर्षभरि मनाईने विभिन्न चाडपर्वहरुमा समेत यसकै वर्चस्व रहन्छ । नेपालको हिमाल, पहाड, तराई सबै भूगोलमा चामलको उत्तिकै महत्व र वैभव रहेको छ । धान हाम्रो खाद्यान्न मात्र नभएर संस्कृतिको धरोहर पनि हो । समुद्री तथा तराईमा ६० मिटर देखि संसारको सबैभन्दा उच्च स्थान जुम्लाको छुमचौरमा ३,०५० मिटर उचाईमा धानको खेती गरिन्छ । नेपालमा मौसमको आधारमा वर्षे धान, चैते धान, भदैया धान, घेया धान र हिउँदे धान, (बोरो) धानको खेती हुने गर्दछ र नेपालमा खेती गरिने कुल क्षेत्रफलको ४७.७ प्रतिशत जमीनमा धान खेती गरिन्छ । जसमध्ये क्षेत्रफल र उत्पादन तराई क्षेत्रको हिस्सा ७० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको छ । अन्नबाली उत्पादनको कूल उत्पादनको कूल क्षेफलको करिब ४५ प्रतिशत धान खेती हुने गरेको र कूल अन्नबाली उत्पादनमा ५० प्रतिशत भन्दा बढी धानको हिस्सा रहेको छ । नेपालमा वार्षिक करिब २ खर्ब रुपैयाँ बरबरको धान तथा यसको उत्पादनहरु प्राप्त हुने गर्दछ । मुलुकको कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा करिब २५ प्रतिशत अंश कृषिको रहेकोमा धानको कृषि क्षेत्रको उत्पादनहरुमा १५ प्रतिशत योगदान रहेको तथ्या नेपालको खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चितता कायम गराउनका साथै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई चलायमान बनाउनमा समेत महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको देखाउँदछ । धानको वहुआयामिक महत्वलाई थप उजागार गरी यसकोउतपादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि तथा व्यवसायीकरणलाई प्रर्वद्धन गर्ने उद्देश्यका साथ आर्थिक वर्ष ०६१/६२ मा अन्तरार्ष्ट्रिय धान वर्ष ९क्ष्लतभचलबतष्यलबा थ्भबच या चष्अभ द्दण्ण्द्ध) मनाउने सन्दर्भ पारेर नेपालमा असार १५ गतेलाई राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव मनाउने घोषणा भई यस दिनलाई राष्ट्रिय दिवसको रुपमा मनाउन थालनी गरिएको हो । यसै सन्दर्भमा देशको समयानुकूल आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा विभिन्न नाराहरु तया गर्ने सिलसिलामा यस वर्ष खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सम्बन्धमा विश्व परिवेश तथा यस परिस्थितिमा नेपाल जस्तो कृषिमा आधारित अति कम विकसित मुलुकको आवश्कयता र प्राथमिकतालाई मध्यनजर गरी धान दिवसको नारा "धानबालीमा जैविक विधिताको उपयोग, आयत प्रतिर्स्थापनमा सहयोग" तया गरिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा १४ लाख ७७ हजार हेक्टर क्षेफलमा धानखेती भई ५१३० हजार मेट्रिक टन धान उत्पादन भएको छ । अघिल्लो वर्षको तुलनामा धानको क्षेत्रफल ०.२६ वृद्धि भएपछि उत्पादन भने ८.७४ प्रतिशतले घटेको छ । यसरी क्षेत्रफल बढेता पनि उत्पादन घट्नुमा २०७८ असोज ३१ देखि कार्तिक ३ गते सम्म परेको वमौसमी वर्षाले धान थन्कयाउने बेलामा खासगरी सूदूरपश्चिम र लुम्बिनी प्रदेशका कैलाली, कञ्चनपुर, वर्दिया, बाँके तथा कपिलवस्तु जिल्लामा पारेको क्षेति मुख्य कारण थियो ।

सम्भाव्य उत्पादकत्व र वास्तविक उत्पादकत्व बीच रहेको करिब ३० प्रतिशत फरकलाई कमगरी धानको उत्पादकत्व वृद्धिका लागि गुणस्तरीय मल, उन्नत बीउ, भरपर्दो सिँचाई सुविधा तथा उपयुक्त प्राविधिक सेवाहरुको सुनिश्चिता तथा रोजगारीका अवसरहरुको सिर्जना गर्न धान क्षेत्रलाई उद्योगसँग आवद्ध गरी आत्मनिर्भरता र समृद्धि हासिल गर्ने राष्ट्रिय आकांक्षलाई हासिल गर्न तिनै तहका सरकारहरुबाट रणनैतिक प्रयास सुरुवात भईरहेको छ । यसका लागि वितेका वर्षहरु देखिनै धान बालीमा अनुसन्धान र विकास, सिँचाई सुविधा विस्तार, मसिना धान, प्रवर्द्धन, सहुलियत दरमा गुणस्तरीय बीउ तथा मलखादको व्यवस्था, प्रविधि विस्तार, सार्वजनिक वितरण प्रणालीमा सुधार, न्युन्तम् समर्थन मूल्यको कार्यन्वयन, बाली वाली बीमाको प्रवर्द्धन, जलवायू मैत्री प्रविधिको विकास, धान उत्पादन तथा बजारीकरणमा निजी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता, बाँझो जमीनको सदुपयोग जस्ता कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुँदै आएका छन् । उत्पादन वृद्धिका लागि उन्नत जातको प्रयागलाई बढवा दिई हालसम्म नेपालमा तराई, मध्य पहाड र उच्च पहाडको लागि सूचित गरिएको खुल्ला सेचित र हाइव्रिड गरी ८ वटा स्थानीय र रैथाने जात सहित जम्मा १४४ वटा धानको जातहरु सिफारिस भैसकेका छन् भने वर्णशंकर जातको बढ्दो मागलाई सम्वोधन गर्न २ वटा स्वदशी हाइव्रिड धानको जातहरू सेचित भई कृषक माझ उपलब्ध छन् । साथै सुख्खा तथा अर्ध सिंचित अवस्थालाई मध्यनजर राखी डुवान तथा सुख्खा सहन गर्न सक्ने केही धानका जातहरू समेत विकास भई कृषकहरु माझ लोकप्रिय भएका छन् । नेपालको संविधानमा खाद्य सुरक्षा तिनै तहका सरकारहरुको साझा अधिकार सूचिमा रहेको र चामलको पर्याप्त उपलब्धतानै खाद्य सुरक्षा प्रत्याभूतिको प्रमुख आधार भएकाले हालको सन्दर्भमा, विगत केही वर्षदेखि संघीय सरकारले प्रदेश सरकार र स्थानीय तहहरुको सहकार्य र समन्वयमा धानबालीको व्यवसायीकरण, यान्त्रीकरण तथा औद्योगिकीकरणलाई सघाउ पुऱ्याउन धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेको छ । उन्नत बीउ विजनको मात्र प्रयोगमा १५ देखि २० प्रतिशत उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकिने तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै धानको स्रोत बीउ र उन्नत बीउ उत्पादनमा प्रोत्साहन अनुदान तथा उन्नत बीउ प्रयोग कर्तामा मूल्य अनुदान कार्यक्रम कार्यन्वयनमा ल्याइएको छ । आगामी आमा बीउ उतपादनलाई स्थानीयकरण एवं बीउ विकेन्द्रीकरण गर्न संघ प्रदेश र स्थानीय तहमार्फत सञ्चालन हुने गरि ७ वटै प्रदेशका ३०९ वटा स्थानीय तहहरुमा

बीउ विजन उत्पादन, आपूर्ति तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन हुन गईरहेको छ। स्थानीय तथा रैथाने जातहरुको संरक्षण तथा जातीय सुधार एवं सामुदायिक बीउ बैंकहरुको प्रवर्द्धनका लागि आगामी आवमा ब २७ वटा स्थानीय तहमा कृषि जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन हुन गईरहेको छ। कृषि जैविक विविधताको संरक्षण सम्वर्द्धन र उपयोगलाई प्रवर्द्धन गर्न यस वर्षलाई जैविक विविधता वर्ष मनाउने घोषणा समेत नेपाल सरकारले गरिसकेको छ। यस्तै प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत धानबालीको लागि पकेट, व्लक, जोन तथा सुपरजोन जस्ता विशिष्टिकृत उत्पादन क्षेत्रहरु निर्धारण गरी त्यस्तो उत्पादन क्षेत्रहरुमा धानबालीको व्यवसायीकरण यान्त्रीकरण तथा औद्योगिकीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने विभिन्न कृयाकलापहरु सञ्चालन गर्ने गरिएका छन्। न्यून्तम् समर्थन मूल्यको प्रभावकारी कार्यन्वयनका लागि तथा स्थानीय तहमा गोदाम तथा अन्न भण्डारणका संरचनाहरु विकास गर्नका लागि वजेटको व्यवस्था गरिएको छ। उत्पादकत्व वृद्धिका लागि वर्णशंकर जातहरुको जातीय विकास तथा सम्वर्द्धनका कार्यहरु पनि अनुसन्धान केन्द्र मार्फत भईरहेका छन्। चालु आर्थिक वर्ष वित्तिय हस्तान्तरणमा धान उत्पादनको प्रचुर सम्भावना बोकेको प्रमुख क्षेत्रहरु र नेपाल सरकारबाट निर्मित साना, मझौला तथा ठूला सिँचाई आयोजनाहरुको कमाण्ड क्षेत्रभित्र पर्ने ५९ वटा स्थानीय तहहरु मार्फत धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालनमा आगामी आर्थिक वर्षमा ६८ वटा स्थानीय तहहरु र ७ वटै प्रदेशका कृषिसँग सम्बन्धित प्रादेशिक मन्त्रालयहरू मार्फत सो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ। अन्य बालीमा जस्तो धानबालीमा पनि बीमाको व्यवस्था गर्दै ८० प्रतिशत प्रिमियम सरकारलेनै उपलब्ध गराइने व्यवस्था छ। धानको उत्पादकत्व वृद्धिका लागि रसायनिक मलका सहज तथा सुलभ उपलब्धताको लागि अनुदानमा मलखाद वितरणलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिएको छ। उल्लेखित प्रयासहरुबाट धान एवं धानमा आधारित उद्योगको विकास र विस्तार, धान मूल्य श्रृँखला विकास मार्फत देशलाई समृद्धिको दिशामा अघि बढाउन मद्दत पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ। यद्यपी विविध प्रयासका वावजुद केही दशक अघि धान निर्यातको इतिहास बोकेको मुलुक हाल हरेक वर्ष उत्पादन/उत्पादकत्व वृद्धि भएपनि आवश्यक चामलको आपूर्तिका लागि विदेशबाट हुने आयत निर्भर रहनु परेको यथार्थ हामी माझ छ। हाल नेपालमा कूल ४० लाख मेट्रिक टन चामलको माग रहेकामा स्वदेशी उत्पादनबाट ३४ लाख मेट्रिक टन मात्र उत्पादन हुने भएकाले करिब ६ लाख मेट्रिक टन चामल आयतका लागि करिव ३० अर्ब भन्दा बढी रकम खर्चिनु परेको अवस्था विद्यामान छ। देशमा प्रयाप्त परिणाममा उत्पादन नभई धान चामलमा पर निर्भरता हुनुमा बढ्दो जनसंख्या वृद्धिको तुलनामा धान उत्पादनको वृद्धि दर कम हुनु खेतीयोग्य जमीन खण्डीकरण तथा घरेडीकरण, श्रम शक्तिको अभाव, सिँचाई, भण्डारण तथा बजार पूर्वाधार प्रयाप्त नहुनु आदि प्रमुख कारणहरु हुन् र यसका साथै उन्नत जातले ढाकेको क्षेत्रफल करिब ९० प्रतिशत रहेका पनि गुणस्तरीय बीउको अभाव तथा नयाँ उन्नत जात भन्दा पूरानै जातहरू कृषकको रोजाईमा पर्नु, बीउ तथा जात फेर्ने परिपाटीको विकास नहुनु मसिना तथा वास्नादार चामलको उपयोगमा वृद्धि तथा खाद्यान्न बालीको उपयोगमा विविधिकरण नहुनु आयातित धानको गुणस्तर र मुल्यमा स्वदेशी धानले प्रतिस्पर्धा गर्न नसक्नु आदि कारण हरुबाट धान चामल माथिको परनिर्भता दिनानुदिन बढ्दो छ।

यसको अवला, पछिल्लो समयमा विश्व भू-राजनीतिमा देखिएको असहज परिस्थितिका कारण विश्वव्यापी रुपमा खाद्य संकटको अवस्था गम्भीर हुँदै जाने र यसले अति कम विकसित राष्ट्रलाई नराम्ररी प्रभाव पार्ने भनि विश्व जगत नै त्रसित अवस्थामा रहेकोले नेपाललाई यस विकसित पछिल्लो अवस्थाका कारण खाद्य संकटको चपेटामा पर्नबाट रोक्न अब हामी सबैको प्रयासहरु तर्फ केन्द्रीत हुनै पर्ने देखिन्छ। साथै विश्वव्यापी महामारीको रुपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारीको असरले नेपालको अर्थतन्त्र, जिवन पद्धति र दिनचर्यामा समेत नकारात्मक प्रभाव हालसम्म पनि कायमै छ। तर्सथ हालको प्रतिकूल अवस्थामा खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको दष्टिकोण र हाल खाद्य वस्तुको आयतको तथ्याङ्कबाट धान चामलको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि नै उल्लेखित चुनौंतीको सामना गर्ने उपयुक्त उपाय हो भन्ने कुरामा दुईमत छैन। यस अवस्थामा देशलाई धान चामलमा आत्मनिर्भर बनाउन रणनैतिक प्रयासहरुको अवलम्वन गर्न अपरिहार्य छ। यसै सन्दर्भमा कृषि विकास कार्यक्रमको माध्यमबाट धानको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नुका साथै धानबालीको जैविक विविधताको सम्वर्द्धन, प्रवर्द्धन र उपयोग गर्नु आत्मनिर्भरताको मार्गचित्रमा महत्वपूर्ण हुनसक्ने देखिन्छ। नेपालमा धानको कूल क्षेत्रफल मध्ये १० प्रतिशत क्षेत्रफल रैथानै तथा स्थानीय धानका जातहरुले ओगटेको छ भने नेपालमा २५०० भन्दा बढी धानका रैथाने जातहरू रहेकामा १५० भन्दा बढी जातहरु कृषकहरुले खेती गर्दै आईरहेका छन्। रैथाने धानका जातहरु जलवायू अनुकूलित हुनुका साथै पोषणयुक्त एवं रोगकीरा सहन सक्ने भएकाले खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा धानबालीका जैविक विविधताको अत्यत्नै महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। साथै नेपालमा पाइने रैथाने तथा स्थानीय धानका जातहरु उच्च उत्पादन दिने उन्नत तथा वर्णशंकर धानका जातहरुको विकासको लागि उपयेग गर्न सकेमा पनि धान चामलको बढ्दो आयतलाई न्युनिकरण गर्न सहयोग हुनसक्ने देखिन्छ। साथै तराई, पहाड र हिमाली क्षेत्रमा पाइने धानको रैथाने जातहरुको प्रवर्द्धन गरी उत्पादन विविधिकरण तथा उपयोगमा प्राथमिकता दिन सके यि जातहरुले धान चामलको उपलब्धता बढाई आयत प्रतिस्र्थापनमा सहयोगका साथै खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा टेवा पुऱ्याउन सक्ने देखिन्छ। यसै परिप्रेक्षामा यस वर्ष मनाउन लागिएको कृषि जैविक विविधता वर्षको समेत सन्दर्भ पारेर उल्लेखित नाराको साथ उन्नाइसौं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव २०७९ मनाउन लागिएको छ।

अन्तमा नेपालमा रहेको विभिन्न रैथाने तथा स्थानीय जातहरुको संरक्षण, सम्वर्द्धन, उपयोग, एवम् प्रवर्द्धन गरी धानको आयत प्रतिस्र्थापन गर्ने कार्यमा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुलाई एकजुट भई हातेमालो गर्नका लागि आव्हान गर्दछु। र यस वर्ष "धानबालीमा जैविक विविधताको उपयोग, आयत प्रतिस्र्थापनमा सहयोग" मूल नाराका साथ विभिन्न सरोकारवालाहरुको समन्वय र तथा सहकार्यमा विगतमा झै यस वर्ष १९ औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव, २०७९ को मुल समारोह समितिको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। यस अवसरमा उत्पादन वृद्धि र आयत प्रतिस्र्थापनका लागि धानबालीमा जैविक विविधताको महत्व सम्बन्धमा अधिकतम् प्रचार प्रसार गरी यस राष्ट्रिय कार्यक्रमलाई सफल पारिदिनु हुन पनि अनुरोध गर्दछु।

डा. रेवतीरमण पौडेल
महानिर्देशक, कृषि भिावग
१९ औं राष्ट्रिय धान दिवस तथा रोपाई महोत्सव
मूल आयोजक समिति २०७९

बागलुङमा तरकारी, मकै र आलुका पकेट क्षेत्र घोषणा

काठमाडौं असार ३० बागलुङ । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट बागलुङमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा मात्रै ४४ कृषिका संरचना तयार भएका छन् । उत्पादनको भण्डारणका लागि आवश्यक संरचनादेखि कृषि बालीका लागि आवश्यक सिँचाईंका संरचना परियोजनाले तयार गरेको हो । यो अवधिमा ६१ यन्त्र तथा उपकरण किसानलाई वितरण गरिएको छ ।

जिल्लाको ताराखोला गाउँपालिकामा आलु भण्डारणका लागि प्लाष्टिक घर निर्माण भएको छ । यो जिल्लामा परियोजना सञ्चालित क्षेत्रमा जोन कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन बाँकी छ, आलुजोन पहिलेदेखि नै चलेको हो भने बाख्राजोन कार्यक्रम पनि अघिल्लो आर्थिक वर्षबाट सञ्चालनमा आएको छ ।''

पकेट कार्यक्रमका लागि स्थानीय तह, ब्लकका लागि प्रदेश र जोन विकासका लागि संघीय सरकारमार्फत वजेट परिचालन हुने उनले बताए । उल्लेखित संरचना तथा प्रविधि हस्तान्तरणका लागि रु सात करोड ७४ लाख ६४ हजार खर्च भएको पौडेलले जानकारी दिए । बागलुङमा सबैभन्दा धेरै तरकारी, मकै र आलुका पकेट क्षेत्र विकास गरिएको छ ।

बितेको आर्थिक वर्षमा तयार भएको सबैभन्दा ठूलो संरचना हो । जिल्लाभर १३ साना सिँचाईं आयोजना तयार भएको परियोजना कार्यान्वयन एकाईं बागलुङका निमित्त वरिष्ठ कृषि अधिकृत सुजित पौडेलले जानकारी दिए ।

तीस आधुनिक बाख्राका खोर र एक पशु आहार नर्सरी स्रोत केन्द्र स्थापना भएका छन् । त्यस्तै यो अवधिमा ४० मिनीटेलर हलो, १९ चापकटर, दाना बनाउने मेसिन दुईवटा किसानलाई हस्तान्तरण गरिएको छ । आलुजोन र बाख्राजोन कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको बागलुङमा विभिन्न पकेट तथा ब्लकमार्फत परियोजनाले संरचना निर्माण तथा प्रविधि हस्तान्तरणमा सहयोग गरेको हो । संघीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारमार्फत स्रोत परिचालन हुने परियोजना अर्न्तगत बागलुङमा नौवटा ब्लक र ५७ पकेट क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको उनले बताए ।

''हामीले दुई जिल्ला बागलुङ र पर्वत हेर्ने गरी बागलुङमा कार्यालय राखेर परियोजना चलाइरहेका छौं ।'' प्रमुख पौडेलले भने, ''बागलुङमा प्राथमिकतामा रहेको दुग्ध उत्पादन आलु र मकैको १२-१२ र तरकारीका ११ पकेट क्षेत्र विकास भइसकेका छन् ।

जिल्लामा तरकारी, मकै, आलु, बाख्रा र बँगुर ब्लक क्षेत्र विकास भएका छन् । तरकारी ब्लक एक, मकै ब्लक चार, आलु ब्लक एक, बाख्रा ब्लक दुई र बँगुर ब्लक एकवटा सञ्चालनमा छन् । एक सय तीनवटा समूह तथा सहकारीमार्फत १९० यन्त्र तथा उपकरण किसानका हातमा पुगेकाले कृषि उत्पादन लागतमा कमी आएको र बाँझो जग्गाको उपयोग बढ्न थालेको उनले दाबी गरे ।

ताराखोलामा निर्माण भएको रष्टिक घरमा १० मेट्रिक टन आलु भण्डारण गर्न सकिने भएकाले किसानले उपयुक्त समयमा उपयुक्त मूल्य लिएर आलु बिक्री गर्न सक्ने उनले बताए । बाख्राजोन कार्यक्रम शुरु भएको बागलुङमा बाख्राको नश्ल सुधारमा परियोजनाको भूमिका महत्वपूर्ण रहेको उनको भनाई छ । खोर व्यवस्थापन र नश्ल सुधारमा परियोजना सहयोगी बन्दा उत्पादन बढ्ने वरिष्ठ कृषि अधिकृत पौडेलको धारणा थियो ।

नेपाल डेरी एसोसिएशनको २२औं वार्षिक साधारणसभा

नेपाल डेरी एसोसिएशनको २२औं वार्षिक साधारणसभा एवं ८औं राष्ट्रिय महाधिवेशनमा निर्वाचन सम्पन्न नेपाल डेरी एसोसिएशनको २२औं वार्षिक साधारण सभा एवं ८औं राष्ट्रिय महाधिवेशन सम्पन्न भई प्रल्हाद दाहालज्यूको नेतृत्वमा नयाँ कार्य समिति सर्वसम्मत रुपमा चयन भएको छ । निर्वाचन संयोजक श्री शिव बहादुर कोईरालाज्यू संयोजकत्वमा निर्वाचन समिति सदस्यमा सल्लाहकार मेघराज भण्डारी, हिरा के.सी रहनुभएको थियो । सर्वसम्मत निर्वाचित टीमलाई संस्थाका नि.अध्यक्ष राधाकृष्ण सापकोटा, पूर्व अध्यक्ष सुमित केडिया, सल्लाहकार मेघराज भण्डारी, शुरेस श्रेष्ठ र हिरा के.सीज्यूले सफल कार्यकालको बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्नुभयो । राष्ट्रिय दुग्ध विकास वोर्डका कार्यकारी निर्देशक डा. राजेन्द्र यादवज्यूले नेपाल डेरी एसोसिएसनको महत्व दर्शाउँदै नयाँ टीमलाई सफलताको बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्नुभयो । नव निर्वाचित अध्यक्षज्यूले प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दै संस्थाका अग्रजहरुको साथ लिंदै समग्र डेरी क्षेत्रको हितमा काम गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भयो । एसोसिएसनको ८औ राष्ट्रिय महाधिवेशनबाट निम्न अनुसारका पदाधिकारी एवं सदस्यज्यूहरु निर्वाचित हुनुभएको छ । ८औं राष्ट्रिय महाधिवेशनबाट निर्वाचित पदाधिकारी एवं सदस्यज्यूहरुको नामावली क्र.सं. पदाधिकारीको नाम पद १ प्रल्हाद दाहाल अध्यक्ष २ राधाकृष्ण सापकोटा नि. अध्यक्ष ३ राजन चिमरिया बरिष्ठ उपाध्यक्ष ५ दिप प्रसाद धमला प्र. उपाध्यक्ष ६ रेशम बहादुर खड्का तृतिय उपाध्यक्ष ७ कर्ण बहादुर हमाल दितिय उपाध्यक्ष ८ मनोज कुमार घिमिरे च. उपाध्यक्ष ९ हेमचन्द्र खनाल महा सचिव १० विजय प्रसाद चौरसिया उप महा सचिव ११ दयाराम भण्डारी कोषाध्यक्ष १२ शिवहरी आचार्य सचिव १३ रामभक्त दाहाल सह कोषाध्यक्ष १४ शिव भुषाल सह सचिव १५ प्रेम प्रकाश पाठक सदस्य १६ निराजन काईराला सदस्य १७ दिवाकर क्षेत्री सदस्य १८ अशेष कुमार बुढाथोकी सदस्य १९ नविन प्रसाद चौरसिया सदस्य २० अर्जुन अधिकारी सदस्य २१ सुमन चिमरिया सदस्य २२ रमेश सञ्जेल सदस्य २३ भुवनेश्वर न्यौपाने सदस्य २४ पवन बास्तोला सदस्य २५ रविशरण थापा सदस्य २६ नवराज तिमिल्सिना सदस्य २७ शिव घिमिरे सदस्य २८ प्रकाश सामन्त सदस

कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ जारी

काठमाडौं साउन १ बीमा समितिले कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ यही २०७९ साल साउन १ गतेदेखि लागू हुनेगरी जारी गरेको छ।

नेपाल सरकारले आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक वजेटमा जडिबुटी खेतीको बीमा गर्ने व्यवस्था मिलाउने उल्लेख गरे अनुसार समितिले जडिबुटी बीमा समेत समावेश गरी कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ जारी गरेको हो।

निर्देशिकामा बीमा कम्पनीहरुले आफूलाई तोकिएका जिल्लामा कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटीको बीमा व्यवसाय गर्नुपर्ने, जिल्लास्थित कृषि ज्ञान केन्द्र वा कृषि तथा पशु सेवा कार्यालय नजिकको स्थानमा बीमकले शाखा कार्यालय खोल्नुपर्ने, बीमक आफैले तयार गरी समितिको स्वीकृतिमा जारी गरेको बीमालेखको हकमा अनुदान प्राप्त नहुने, बीमकले अनुदान प्राप्त नहुने बीमालेखको हकमा छोटो अवधिका लागि बीमालेख जारी गर्न सक्ने र कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा सामूहिक रुपमा गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ।

यसैगरी, पशुपन्छी बीमालेखमा उल्लेख भएको हकमा बीमालेख वमोजिम र अन्यको हकमा बजार मूल्य, बीजक मूल्य र स्थानीय चलनचल्तीको मूल्यलाई आधार लिई आपसी सहमतिका आधारमा बीमाङ्क कायम गर्नुपर्ने, कृषि तथा जडिबुटी बीमालेखमा उल्लेख भएको हकमा बीमालेख वमोजिम र अन्यको हकमा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको विषयगत कार्यालय वा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय वा सम्बन्धित उत्पादक संघ, संस्था वा बोर्डले उपलब्ध गराएको (साविकको बजार अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क कार्यक्रम) लागत अनुमानका आधारमा बीमाङ्क कायम गरिने व्यवस्था निर्देशिकामा गरिएको छ।

बालीहरुको लागतका आधारमा बीमाङ्क रकम कायम गर्दा मुलुकका सातै प्रदेशका भौगोलिक क्षेत्रहरुमा लगाइने बालीहरुको खेती गर्दा लाग्ने लागत खर्च तथा उत्पादित वस्तुहरुको कृषक थलोमूल्य बीमा समितिद्वारा तयार नहुन्जेल कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको (साविकको बजार अनुसन्धान तथा तथ्याङ्क कार्यक्रम) लागत अनुमानका आधारमा बीमाङ्क कायम गर्नुपर्ने, बीमा अभिकर्ताको प्रयोग नगरी सिधै बीमालेख बिक्री (प्रत्यक्ष बीमा) गरिएको अवस्थामा कूल बीमा शुल्क गणना गरेपश्चात पाँच प्रतिशतका दरले हुन आउने रकम छुट प्रदान गर्नुपर्ने र बीमकले आफूलाई तोकिएको जिल्लामा आफूलाई प्राप्त कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमाको प्रस्ताव अस्वीकार गर्न नपाउने व्यवस्था निर्देशिकामा गरिएको छ।

यसैगरी, कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा दावी अन्तर्गत दुर्घटना बीमा बाहेक कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा दाबीको पाँच लाख रुपैंयाँ सीमासम्मको क्षतिको मूल्याङ्कन बीमक आफैले र सोभन्दा बढीको क्षतिको मूल्याङ्कन क्षति मूल्याङ्कनकर्ताबाट र यसै अन्तर्गतको कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा बाहेक अन्य भौतिक सम्पत्तिको पाँच लाख रुपैंयाँसम्मको क्षतिको मूल्याङ्कन बीमक आफैले र सोभन्दा बढीको क्षतिको मूल्याङ्कन इजाजतपत्र प्राप्त बीमा सर्भेयरबाट गराउनुपर्ने, वास्तविक मूल्यभन्दा बढी रकमको बीमाङ्क कायम गरी बीमा गराएमा त्यस्तो बीमालेख स्वतः रद्द हुने, प्राविधिकका रुपमा कार्य गर्ने व्यक्ति तथा संस्थाले कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा अभिकर्ता भई काम गर्न पाउने व्यवस्था निर्देशिकाले गरेको छ।

यस्तै, बीमितले प्रक्रियागत रुपमा आवश्यक कागजात र चाहिने बीमाशुल्क सहितको बीमा प्रस्ताव बीमकलाई बुझाउँदा पनि बीमालेख जारी गर्न असहयोग गरेमा वा ढिलासुस्ती गरेमा वा नमानेमा बीमा समितिमा उजूरी गर्न सकिने, व्यक्तिगत तथा संस्थागत प्राविधिकले कृषि तथा पशुपन्छी बीमा अभिकर्ताका रुपमा कार्य गर्दा एउटै बीमालेखमा प्राविधिक र अभिकर्ता भई कार्य गर्न नपाउने र कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबूटी बीमामा संस्थागत प्राविधिक, अभिकर्ता तथा क्षति मूल्याङ्कनकर्ताको आधारभूत तालिममा सहभागी भई प्रमाणपत्र लिएका सञ्चालक वा प्रतिनिधिले आफू कार्यरत संस्थाका अन्य पदाधिकारी वा प्रतिनिधिलाई पुनः तालिम दिनुपर्ने लगायतका व्यवस्था निर्देशिकामा गरिएका छन्।

कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ लागू भएपश्चात् यसअघि कृषि तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशिका, २०७७ बमोजिम भए गरेका सम्पूर्ण कार्यहरु यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिने छ भने कृषि तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशिका, २०७७ खारेज गरिएको छ।

स्रोत : अनाज

जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्ननिम्न कुराहरूको पालना गरौं। अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं।

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं।
२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू खाऔं।
३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं
४. समयमा सुतौं, अनिदो नबसौं।

कृषि जर्नल मासिक

अंगुर खेती प्रविधि

परिचय :

अङ्गुर खेतीको उत्पत्ती मध्यएशिया हो भन्ने वैज्ञानिकहरुको भनाई छ । अङ्गुर खेती गर्न पहिले त्यति चाहदैनथे किनभने अङ्गुर लगायो भने सर्प आउँछ भन्ने धारणा थियो । लगाएपनि कुनै व्यक्तिले एकदुईवटा लगाउँथे । आव २०४४/४५ मा केन्द्रीय बागवानी कीर्तिपुरमा जापानी सहयोगमा जापानिज अङ्गुर जात अनुसन्धानका लागि रोपेपछि कुन जात कुन

हावापानीमा उपयुक्त छ भन्ने सम्बन्धमा उक्त केन्द्रबाट सिफारिस गरिएको जात मात्र जिल्ला जिल्लामा बिरुवा वितरण भएपछि अङ्गुरको प्रचारप्रसार भएकाले नै आज भोली अङ्गुरको बिरुवा लगाउने व्यक्तिहरुमा बढी चाहना भएको देखिन्छ । अङ्गुर बिरुवालाई दुई किसिमबाट उत्पादन गर्न सकिन्छ । कटिङ्ग र कलमी । जापानिज जातहरू निकै माग भएको देखिन्छ । यो बिरुवालाई पकेटको रुपमा विकास गर्न सकेको खण्डमा स्वदेशमा नै अङ्गुर उत्पादन भै आर्थिक लाभ केही मात्रामा लिन सकिने थियो ।

हावापानी :

अङगुरको जात अनुसार समुद्र सतहदेखि १५०० मिटरसम्म खेती भएको तापक्रम २०-४५ डिग्री सेल्सियस् यो तुषारो र सुक्खा सहन नसक्ने बिरुवा हो । फल लाग्ने र फल पाक्ने बखतमा सुक्खा, आद्रता नभएको हावापानी हुनु साह्रै जरुरी हुन्छ । यदि यस समयमा वर्षात भएमा फल जम्मै फुटी नोक्सान हुन्छ । माटो अङ्गुरको लागि मलिलोपन भएको माटो राम्रो हुन्छ । पानीको निकासको व्यवस्था गर्नुपर्छ माटोको पिएच पानीको निकासको व्यवस्था गर्नु पर्छ । माटोको पिएच ५.५-६.५ सम्म हुनुपर्छ ।

जात :

जात क्योहो, ओलम्पिया, मस्काटबेली, हिमरड , स्टुबिन, थमसन सिडलेस र व्यूटी सिडलेस यसको जात हुने ।

लगाउने समय र रोप्ने तरिका :

अङ्गुरलाई विभिन्न तरिकाबाट लगाउन सकिन्छ । १६५-१८० सेमि माथि तार राखी तारलाई ३०-३५ सेमी फरकमा बाँधी त्यसमा अङ्गुरका हाँगाहरू पठाएर खेती गरिन्छ भने अर्को तरिका पोल गाडी एक पोलबाट अर्को पोल १२०-२१० सेमी फरक गरी उचाई १५० सेमी पोलमा ३-४ लाइन गरी तार तन्काई खेती गर्न सकिन्छ । पुस माघमा लगाउने भएकाले लगाउनु अगाडि खाल्डो खनिराख्न जरुरी हुन्छ । पोली व्यागमा उत्पादन भएको बिरुवा पुसमाघ बाहेक अरु समयमा पनि लागाउन सकिन्छ ।

फलेको बोटमा मल हाल्ने तरिका :

प्रत्येक वर्ष माघमा प्रतिबोट पोकेको कम्पोष्ट मल २०-३० केजी, नाइट्रोजन २५० ग्राम, फस्फोरस ३५० ग्राम, पोटास २५० ग्राम दायाँबाँया वा रिङ्ग बनाई मल हाली, गोडमेल गरी १० लिटर पानी राखी बोटको फेदमा झ्याउ, परालले धुस्नो या पत्कर राखिदिनाले चिस्यान भइराख्ने र बोटको फेदमा घाँस चाँडै नआउने तथा फेद रसिलो भै बोट स्वास्थ देखिन्छ । प्रति हेक्टर अङ्गुर १५-२० टन उत्पादन हुन्छ र फललाई सोझै खाने मात्र नभई जुस र मदिरा बनाउन पनि उपयुक्त हुन्छ ।

काँटछाँट गर्ने तरिका :

प्रत्येक वर्ष अङ्गुरलाई काँटछाँट गर्नुपर्छ । पहिलो वर्ष जमीनबाट माथि ५० सेमी मूल हाँगा काटिदिनु पर्छ । दोस्रो वर्ष आएको हाँगालाई आधा काट्ने, त्यसपछि आएको हाँगालाई ४-६ आँख्ला राखी प्रत्येक वर्ष काट्नु पर्छ । अङ्गुरको नयाँ हाँगाहरुमा मात्र फल लाग्ने भएकाले काँटछाँट गर्न जरुरी हुन्छ । काँटछाँट पुसमाघमा नगरेको बोटमा फल कम लाग्छ । र बोट पनि झ्याम्म परी चाँडै मर्न सक्छ । काँटछाँट गरी मल हाली विषादी स्प्रे भएको छ भने । ५०-६० वर्ष पनि फल लिन सकिन्छ ।

१ पहिले रुखको आकार, बनावटलाई विचार गरी राम्ररी हेर्नु पर्दछ ।

२. ट्रेलिस पद्धतिमा काँटछाँट गर्ने तरिका :

३. हरेक हाँगामा २ वटा आँख्ला कोपिल राखेर बाँकी भागलाई काट्नु पर्छ ।

४. मुख्य हाँगाको दुबै तिर ४-५ वटा आँख्ला राखी बाँकी भागलाई काट्नु पर्छ ।

५. यसरी काँटछाँट गर्दा एक हाँगादेखि अर्को हाँगाको दूरी १०-१५ सेमीको फरकमा राखी अन्य हागाहरु हटाउनु पर्दछ ।

बिरुवा उतपादन गर्ने तरिका :

पुसमाघमा काँटछाँट गरी आएको हाँगाहरूलाई कटिङ्ग गरी बिरुवा उत्पादन गर्न सकिन्छ । भने स्थानीय रुटस्टक तयार गरी माघमा साइड ग्राफ्टिङ्ग गरी बिरुवा उत्पादन गर्न सकिन्छ । रुटस्टक बिरुवा पेन्सिल साइजभन्दा अलि मोटोमा जमीनबाट १४-१६ सेमी उचाईमा साइड ग्राफ्टिङ्ग गर्न सकिन्छ ।

अङगुरको कटिङ्गलाई प्लाष्टिकको पोलि व्याग १० सेमी चौडाई लम्बाई १८-२० सेमी भएको व्यागमा माटो बालुवा र कम्पोष्ट मिलाई राखेमा माघमा कटिङ्ग राख्न सकिन्छ ।

रोग र किरा :

पाउडर मिल्ड्यू (Downey Mildew) यो रोग लागेमा पात सेतो फोकाजस्तो टीका लागी पात सुक्तछ र मुना समेत मर्दछ । बोर्डोमिक्स्चर या पोलिराम ४ ग्राम १ लिटर पानीमा राखी स्प्रे गरेमा रोग नियन्त्रण हुन्छ ।

एन्थ्राक्नोज (Antracnose) वर्षात भइरहेको खण्डमा यो रोग फैलन मद्दत गर्छ । वर्षात कम भएमा यो रोगबाट आक्रमण कम हुन्छ । पातमा नयाँ टुसा मुनाहरुमा लागि फलमा फुस्रो रङको टीका लागि फल काम नलाग्ने हुन्छ । रोग लाग्नुभन्दाा पहिले चैत्र-बैशाखमा बोर्डोमिक्स्चर छर्ने या वेभिस्टिन २ ग्राम, १ लिटर पानीमा राखी छर्ने वा डाइथेन एम ४५ ग्राम, विषादी १ लिटर पानीमा २-३ ग्राम राखी स्प्रे गरेमा रोग नियन्त्रण हुन्छ ।

कीरा :

एफिड (APhid) यो कीराले पनि अङ्गुरलाई आक्रमण गर्ने भएकाले धनवान, ब्लुम, डोम र नुभान यी मध्ये कुनै एक विषादी १ लिटर पानीमा २ मिलि राखी स्प्रे गर्नु पर्छ । केही मात्रामा हाँगहरु प्वालपारी हाँगा नोक्सान गर्ने भएकाले प्वाल पारेको स्थानमा कपासमा मट्टीतेलमा डुवाई तारले घोची नियन्त्रण गर्ने । माथि उल्लेख भएको विषादी प्रयोग नगरेमा पानी नमिसाएको गाइको ३ महिनासम्म शुद्ध गहुँतलाई जर्किनमा राखी बिर्को बन्द गरी ३ महिनापछि १ भाग गाईका गहुँत २ भाग पानी राखी छर्नाले कीरा नियन्त्रण हुन्छ ।

नेपालमा जडिबुटी : सम्भावना र समृद्धी

बालकृष्ण आचार्य

१.विषय प्रवेश

नेपालको विकासको निम्ति जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वनपैदावारको क्षेत्र जलश्रोत र पर्यटन जस्तै बृहद सम्भावना बोकेको उत्पादनको क्षेत्र हो । जडिबुटी खेती ठूलो लगानी पनि आवश्यक नपर्ने र ग्रामीणक्षेत्रका गरीब तथा सीमान्तकृत परिवारलाई प्रतक्ष संलग्न गराई उनीहरुको जीवनस्तर उकास्न सकिने, सरल, सहज, कम समय र लागतमा विकास र विस्तार गर्न सकिने प्राकृतिक हिसावले अति प्रभावकारी आम्दानीको माध्यम हो । अर्कातर्फ नेपालको क्षेत्रफलमध्ये धेरै प्रतिशत भुभाग भिरालो भएका कारण वार्षिक रुपमा सघन खेती गर्दा भुक्षय भई माटोको उर्वराशक्ति घट्दै लागतको प्रतिफल समेत लिन नसकेको र खेतीका कारण कतिपय स्थानमा बस्ती नै जोखिममा रहेको अवस्था रहेकाले जडिबुटी खेतीको माध्यमबाट आय आर्जनका साथै पर्यावरणीय संरक्षणमा समेत महत्वपूर्ण योगदान पुग्ने देखिन्छ । तर सरकारको बेवास्ताको कारण यति धेरै सम्भावना बोकेको यस क्षेत्रबाट हालसम्म खासै उपलब्धी लिन सकिएको छैन । प्राकृतिक श्रोत (वन- जंगल) मा मात्र निर्भर भएर यसको दीगो विकास सम्भव नहुने भएकाले यसका लागि व्यससायिक खेती आवश्यक छ । यसको सबैभन्दा सवल पक्ष भनेको यसबाट एकातिर कृषकहरुले कम आम्दानी दिने खोरिया पाखो बारीमा कम मेहनत र लगानीमा राम्रो आम्दानी लिइ प्रतक्ष लाभग्राही हुनसक्दछन् भने अर्कातिर हरियाली प्रवर्द्धन र भुक्षय नियन्त्रणका कारण व्यक्ति, समाज, देश र सिंगो विश्व नै लाभग्राही हुनसक्दछ ।

२.जडिबुटीको सम्भाव्यता

नेपालबाट वर्षेनी ८ अर्व बराबरको जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारहरु निकासी भएको अनुमान गरिएको छ । जैविक विविधताको दृष्टिकोणले अथाह भण्डार रहेको नेपालमा हाल ११८ किसिमका परिस्थितिकीय प्रणालीहरु (Eco System) रहेको अनुमान गरिएको छ । यस किसिमको विविधताभित्र करिव ५८८४ प्रजातिका फूल फुल्ने र अन्य फूल नफुल्ने गरी जम्मा १००९१ प्रजातिहरु सूचिकृत भइसकेका छन् । जसमा करिब ७०० प्रजातिका वनस्पतिहरुको औषधीय महत्व पत्ता लागिसकेको छ । ती मध्ये पनि नेपाल सरकार वनस्पति विभागको मातहतमा २२८ किसिमका वानस्पतिक प्रजातिहरुको रासायनिक परिक्षण समेत भइसकेको छ (जडिबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावार विकास नीति २०६१) । जडिबुटीजन्य वनस्पतिले त्यहाँका बासिन्दाको स्वास्थ्य, आर्थिक उपार्जन, साँस्कृतिक पहिचान र जिविकोपार्जनमा महत्वपूर्ण भूमिका राख्दछ (Hamilton 2005)। विकासशील देशहरुका बस्ने विश्वको ठूलो जनसंख्या जडिबुटीजन्य परम्परागत औषधीमा आश्रित छन् (WHO 2002)। नेपालको पहाडी भेगमा ग्रामीण क्षेत्रका १० देखि १०० प्रतिशत परिवार जडिबुटी

तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको संकलन गरी आय आर्जन गर्दछन् र कुनै ग्रामीण क्षेत्रमा आय आर्जनको ५० प्रतिशत हिस्सा यसैबाट प्राप्त गर्दछन् (Shrestha et al. 1995, Chhetri 1999, Olsen and Larson 2003) । पश्चिम नेपालका हिमाली तथा उच्च पहाडी भेगका बहुसंख्यक परिवारहरु जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको व्यवसायबाटै जिविका चलाउँदछन् (Subedi 2006) । जडिबुटीजन्य गैरकाष्ठ वन पैदावारबाट नेपालको प्रतिव्यक्ति आयको ५ प्रतिशत आय प्राप्त हुन्छ (Malla et al 1995, ANSAB 1999) । नेपाल सरकारको वार्षिक आयको १६ प्रतिशत हिस्सा वनपैदावारजन्य त्यसमा पनि जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारवाट प्राप्त हुन्छ" (GoN 2010) । विश्वभरमा सुचिकृत ७००० प्रजातिका जडिबुटीजन्य वनस्पतिमध्ये नेपालमा ९०० भन्दा बढी प्रजातिका महत्वपूर्ण जडिबुटी पाइन्छन् (Manandhar, 2000) । नेपालमा जडिबुटीजन्य १५०० वनस्पति परम्परागत स्वास्थ्य पद्धति जस्तै आयुर्वेद, युनानी

र शिद्धी पद्धतीमा प्रयोग भएका छन् (Joshi et al 2010) । यी माथिका विभिन्न अनुसन्धानकर्ताका भनाइका आधारमा विश्लेषण गर्दा नेपालमा जडिबुटीको अपार सम्भावना रहेको र यसको अनुसन्धान र विकासको खाँचो रहेको कुरा पुष्टि हुन्छ । यस्ता अमुल्य प्राकृतिक श्रोतको अनुसन्धान तथा विकासको पक्षमा हामी धेरै पछाडी रहेका छौं । जडिबुटीको महत्वलाई चिनेर यसको विकास गर्न सकेमा लक्षित समुदायको आर्थोसामाजिक रुपान्तरण गरी समृद्धीको मार्गमा लाग्न सकिने सम्भावनाहरुलाई सार्थक बनाउन अति आवश्यक देखिएको छ ।

हालसम्मको बजार नियाल्दा नेलालबाट १०० भन्दा बढी प्रजातिका जडिबुटीहरु भारत, चीन तथा तेश्रो मुलुकतर्फ समेत निकासी हुन्छन् । लगभग ७० प्रतिशत जडिबुटीहरु भारत निकासी हुन्छ भने बाँकी चीन र अन्य देशहरुमा निकासी भएको पाइएको छ । हामी जिराको भाउमा जडिबुटी बिक्रि गरी हिराको भाउमा औषधी आयात गरिरहेका छौं । नेपाल सरकारको मातहतमा सिंहदरबार वैद्यखाना विकाास समितिले करिव २०० थरीका आयुर्वेदिक औषधीहरु निर्माण गर्दछ । यो नै एकमात्र सरकारी औषधी कम्पनी हो । निजि क्षेत्रमा खुलेका केही आयुर्वेदिक औषधी कम्पनीहरुमध्ये गोर्खा आयुर्वेद कम्पनी प्रा.ली. फ्रेन्च र जर्मन संस्थाहरुको सहकार्यमा खुलेको अन्तराष्ट्रिय स्तरको कम्पनी हो । यस कम्पनीका औषधीहरु

विभिन्न मुलुकमा निकासी हुने गरेको छ। निजि क्षेत्रमा अरु पनि धेरै कम्पनीहरु दर्ता रहे पनि चिया, साबुन, मालिस तेल आदि लगायतका उत्पादनमै चित्त बुझाएको अवस्था विद्यमान रहेको छ। नेपालका रहेका जडिबुटीहरुलाई प्रशोधन गरी औषधी निर्माण गरी औषधीमा आत्मनिर्भरता बढाउन सकियो भने यसबाट समृद्धीको यात्रालाई टेवा पुग्दछ साथै स्वास्थ्यमा पनि सकारात्मक प्रभाव पर्नेछ।

हालसम्म जडिबुटीहरु प्राकृतिक श्रोत(जंगल)बाट मात्र संकलन गर्ने गरेको पाइन्छ। यो प्रकृयाबाट मात्र जडिबुटीको विकास संभव छैन। यसको व्यवसायिक खेती विस्तारको माध्यमबाट मात्र दीगो उत्पादन लिन सकिन्छ। साथै प्राकृतिक श्रोतबाट संकलन गर्दा दीगो संकलन पद्धतीहरु अपनाउनु पर्दछ। नेपालमा केही वर्ष यता जथाभावी संकलन गर्ने प्रकृयाले केही जडिबुीहरु संकटको सुचिमा रहेका छन्। त्यसैले केही संकटापन्न जडिबुटीहरु संरक्षणका लागि नेपाल सरकारले संरक्षणको सूचीमा राखेको छ। **सुनाखरी, भ्याकुर(वन तरुल), सर्पगन्धा, गुन्सी, जटामसी, लोठसल्ला, भोटे चाँपँ, रुख उन्यू, सुनगाभा (अर्किड), भोटेलहरा, झरिकोटे (किम्बुक), कलबल (थाकल), लघुपत्र र क्यासर जस्ता जडिबुटीहरु संरक्षित जडिबुटी भित्र पर्दछन्।** समग्रमा हेर्दा जडिबुटीको क्षेत्र र देशकै दीगो विकासको लागि जडिबुटी खेतीको अनुसन्धान र विस्तार गरी व्यवसायिक बनाउन आवश्यक देखिन्छ। जडिबुटीको खेतीमार्फत धेरै प्रकारका व्यवसायहरु सञ्चालन गर्न सकिन्छ।

३.जडिबुटीका सम्बन्धमा बनेका नीति र विस्तारका प्रयासहरु

नेपाल सरकार मन्त्री परिषदको २०६१/०५/२२ को निर्णयबाट परित भएको जडिबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावार विकास नीति २०६१-उच्च मूल्यका जडिबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुको संरक्षण र सम्वर्द्धनबाट अर्थ व्यवस्थामा ठोस योगदान पुऱ्याई आगामी सन् २०२० सम्ममा अन्तराष्ट्रिय जगतमा नेपाललाई जडिबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुको वृहद भण्डारको रुपमा परिचित तुल्याउनु प्रस्तुत नीतिको दीर्घकालीन सोच हुनेछ उल्लेख छ।

वन नीति २०७१ को नीति ५को रणनीति(ख) जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको मूल्य अभिबृद्धी गरी निर्यात गर्न प्रोत्साहित गर्ने, भनी उल्लेख गरिएको छ। वन नीतिको कार्यनीति (६) मा जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको प्रशोधन गरी अन्तिम उत्पादन गर्न नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिने छ। भनी उल्लेख गरिएको छ। कार्यनीति ११ मा जडिबुटी एवम् गैरकाष्ठ वन पैदावार खेतीमा निजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्न अध्ययन अनुसन्धान गरी उपयुक्त खेती प्रविधिको विकास गरी हस्तान्तरण गरिनेछ। नीति (१२) जडिबुटी तथा बेत बाँस लगायतका गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती तथा मूल्य अभिवृद्धी हुने उद्यमको पूर्वाधार निर्माण तथा प्रविधिको उपयोगमा अनुदान दिइने छ र नीति (१४) मा उच्च मूल्यका, संकटापन्न, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजातिका वनस्पति र जडिबुटीहरुको पहिचान, दीगो संकलन, पुनरुत्पादनको सुनिश्चितता, प्रविधि विकास, व्यवसायिकरण र बजारिकरण गर्न समुदाय तथा नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिने छ, भनी उल्लेख गरिएको छ। यसरी वन नीति २०७१को रणनीति तथा कार्यनीतिहरुमा जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन, प्रशोधन, प्रविधि विकासका साथै मूल्य अभिबृद्धी गरी निर्यात गरिने कुरा उल्लेख भएकाले यो विषय विकासको प्राथमिकतामा रहेको कुरा बुझ्न सकिन्छ।

नेपालको हिमालदेखि तराईसम्म नै बिभिन्न प्रजातिका जडिबुटीहरु उत्पादन गर्न सकिने सम्भावनाहरु रहेका छन्। नेपाल सरकार वनस्पति विभागले नेपालको आर्थिक विकासका लागि प्राथमिकता प्राप्त जडिबुटीहरुको विवरणमा ३३ प्रजातिका जडिबुटीहरुलाई समेटेको छ ती यस प्रकार रहेका छन् : **अतिस, अमला, ओखर, कुट्की, गुच्ची च्याउ, गुर्जो, चिराइतो, जंगली सयपत्री, जटामसी, झ्याउ, टिमुर, तेजपात, धसिंगरे, नीम, पदमचाल, पाषाणभेद, पाँचऔले, पिपला, बीष, बोझो, भ्याकुर, मजिठो, यार्सागुम्बा, रिठ्ठा, लघुपत्र, लौठसल्ला, सुगन्धकोकिला, सतावरी (कुरिलो), सर्पगन्धा, सुगन्धवाल, सतुवा, सेतो मुसली।**

जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको सम्भावना र महत्वलाई बुझेर नेपाल सरकारको वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय, अन्तर्गत जडिबुटी एवं गैढ्काष्ठ वन पैदावार समन्वय समिति् गठन गरी कार्यक्रम अगाडि बढाएको छ। यस अन्तर्गत सुदुर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र, डडेल्धुरा जिल्लामा जडिबुटी संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रको निर्माण भई काम सुचारु भइसकेको छ। त्यस क्षेत्रमा व्यवसायिक रुपमा जडिबुटी खेती विस्तार हुँदै गएको छ। त्यसैगरी नेपाल सरकार, वन विभाग र संयुक्त राष्टसंघीय खाद्य तथा कृषि संगठन (FAO)को सहयोगमा नेपालको तराई तथा चुरे क्षेत्रमा गैरकाष्ठ वन पैदावारको दिगो व्यवस्थापन तथा विकास कार्यक्रम अन्तर्गत चुरेसँग जोडिएका तराइ तथा भित्रि मधेशका विभिन्न जिल्लाहरुमा विभिन्न प्रकारका जडिबुटी खेती विस्तार भइरहेको छ। जडिबुटीको विस्तारका लागि नेपालमा १०० वटा भन्दा बढी जडिबुटीसँग सम्बन्धित सहकारीहरु दर्ताभई कार्यरत छन्। तर यस क्षेत्रमा सोच अनुरुपको कार्य हुन सकेको छैन।

४. जडिबुटी क्षेत्र पछि पर्नुका कारणहरु

क) राजनीतिक भाषणमा जडिबुटी श्रोत जहिल्यै प्राथमिकतामा पर्ने र त्यस विषयमा लामा भाषण गरिने क्रम धेरै लामो समय देखि विभिन्न दलका सरकारका पालामा हुने गरे पनि वास्तविकता तथा व्यवहारमा कहिल्यै पनि प्राथमिकतामा परेन। आवश्यक बजेट विनियोजन र प्रभावकारी तथा परिणाममुखी काममा राजनैतिक दलहरु चुकेको प्रष्ट देखिन्छ। त्यसैले जडिबुटीको महत्व बुझेर कथनी र करणीलाई एकरुपतामा ल्याउन आवश्यक ठानिएको छ।

ख) निर्णायक तहमा रहेका सरकारी कर्मचारीहरुमा आत्मबोधको अभाव देखिएको छ। कामको मूल्यांकन गरी पुरस्कार र तिरष्कार गर्ने परिपाटी हुनुपर्नेमा चाकडी, राजनैतिक संरक्षण, शुभलाभका आधारमा कर्मचारी माथि व्यवहार गर्ने परिपाटीले कर्मचारीको मनोवल गिरेको पाइयो। कर्मचारीहरुमा कर्म प्रतिको विश्वास कम भएको र अनाकर्षक तथा अतिरिक्त कमाइ नहुने विभाग अन्तर्गत विभेदीकरण गरी ट्रान्जिट प्वाइन्ट मात्र मान्ने गरेका कारण पनि अपेक्षित उपलब्धी प्राप्त हुन नसकेको देखिन्छ।

ग) जडिबुटी खेती प्रतिको आकर्षण जनतामा हुन सकेन। सरकारी तवरबाट यसको अनुसन्धान, क्षेत्र विस्तार र बजारिकरणका बारेमा उदासिनता देखाइयो। गैर सरकारी संस्थाहरुले केही स्थानमा गराइएका खेती उचित बजार अभावका कारण निरन्तर हुन सकेन। जडिबुटी उत्पादक सहकारीहरुले पनि सोच अनुरुपको कार्य गर्न नसकेको देखियो। जनस्तरमा भएका जडिबुटीका केही काम पनि खासै परिणाममुखी देखिएनन्। केही सरकारी अनुदान पनि वास्तविक कृषकसम्म पुग्न सकेन।

५. जडिबुटी प्रवर्द्धनका लागि गर्नुपर्ने आवश्यक कार्यहरु

क) जडिबुटीलाई प्राथमिकतामा राखेर गुरु योजना वनाई नियमितरुपमा आवश्यक बजेट विनियोजन गर्ने ।

अध्यक्ष (**गैरकाष्ठ वनपैदावार स.स.लि.**)
Email : ionntfpnepal@gmail.com

ख) जडिबुटी प्रवर्द्धनका लागि सरकारी तवरबाट जडिबुटी अनुसन्धानका बृहद कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

ग) जडिबुटी खेती विस्तारका लागि एएएञयमभ्रा मा निजिक्षेत्रसंग सहकार्य गर्ने ।

घ) अनुदान, निरन्तर अनुगमन र प्राविधिक सेवा विस्तार गरी उत्पादनलाई परिणाममुखी बनाउने ।

ङ) उत्पादनको बजारिकरणका लागि सरकारी तवरबाट समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

च) आयुर्वेदिक औषधी निर्माण गर्ने कम्पनीहरु स्थापना गरी औषधीको आन्तरिक आपुर्ति र निर्यात गर्ने ।

छ) जडिबुटीको कच्चा पदार्थको सट्टामा उत्पादनहरु मात्र निर्यात गर्ने ।

ज) ञ्भचदवा त्यगाचष्क तथा ञ्भबतिज त्यगचष्क को अवधारणा विकास गरी अतिरिक्त आयको कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

झ) नेपाललाई जडिबुटीको हवको रुपमा विकास गर्न विविध कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

ञ) आयुर्वेदिक औषधीको प्रयोगमा सचेतना जगाउने तथा यसको लागि राष्ट्रिय नीति नै निर्माण गरी प्रवर्द्धन गर्ने ।

ट) गरिवी निवारण र वातावरणीय संरक्षणको कार्यक्रमलाई जोडेर विविध प्रकारका आयमुलक परियोजनाहरु सञ्चालन गरी यसलाई बहुआयामिक क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न आवश्यक छ ।

ठ) जनस्तरबाट पनि यसमा चासो देखाई तत्काल लाभको रुपमा मात्र नहेरी दीर्घकालीन लाभको विषय बनाउन आवश्यक छ । यसले आफ्नो र सन्ततिहरुको समेत स्वास्थ्य, आर्थिक तथा सामाजिक पक्षलाई सकारात्मक प्रभाव पार्दछ ।

६. सारांस

नेपालमा सम्भावना भएका प्राकृतिक श्रोतहरुमध्ये वनस्पति श्रोत (जडिबुटी) न्यून आय भएका तथा गरिबीको रेखामुनिका सीमान्तकृत परिवारहरुलाई प्रतक्ष संलग्न गराउन सकिने उत्पादनको बहुउपयोगी क्षेत्र हो । यसमा महंगो प्रविधि, धेरै धनराशी पनि आवश्यक नपर्ने तथा स्थानीय श्रोत, साधन, र सामान्य प्रविधि प्रयोग गरी खेती विस्तार गर्न सकिन्छ । हाल खेती गरिदै आएका आवादी जमिनका साथै कम उत्पादन हुने खोरिया (पाखो जमिन) र खाली हुँदै गएका जङ्गलको क्षेत्र समेत सही सदुपयोग गरी जडिबुटी एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारको एकीकृत व्यवस्थापन (उत्पादन, संकलन, प्रशोधन, सम्वेष्ठन र वजार व्यवस्था) गर्न सकिन्छ । यसबाट अर्थोसामाजिक उन्नति र वातावरण संरक्षणका साथै राष्ट्र नै आर्थिक रुपबाट सवल बन्न सक्दछ । तर उपयूक्त नीति र प्रभावकारी कार्यान्वयनको अभावमा एकातिर प्रचुर सम्भावना बोकेको प्राकृतिक स्रोत त्यसै खेर गइरहेको छ भने अर्कातिर गरिवी र बेरोजगारीले सीमा नाघेको छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गरी जडिबुटी प्रवर्द्धनका सन्दर्भमा स्थानीय तहमा सचेतना जगाउदै परिणाममुखी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी समृद्धीको सपना साकार पार्न सकिन्छ । यसमा जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलका नेताहरु, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु, समाजका अगुवाहरु, विकासे संस्थाहरु, कर्मयोगी कृषकहरु लगायत सबैले एकसाथ काम गर्न सकेमा विश्वमै नेपाललाई चिनाउने तथा आर्थिक फड्को मार्ने अर्को नयाँ क्षेत्रको रुपमा जडिबुटीलाई पनि थप्न सकिन्छ । जसले पहिचानको साथै अर्थोसामाजिक रुपान्तरण गरिदिन्छ ।

जडिबुटीको विकासका लागि पहिचान, प्रसारण, भण्डारण, सम्वेष्ठन र बजारीकरण कार्यहरु महत्वपूर्ण भएजस्तै जडिबुटीको दीगो विकासका निम्ति दीगो उपयोग पनि महत्वपूर्ण कार्य हो । कतिपय मूल्यवान जडिबुटीहरु संकलन(उत्खनन्) गर्दा लोप हुँदै गएका छन् भने कतिपय लोप हुने अवस्थामा पुगेका छन् । त्यसको दीगो विकासको निम्ति जडिबुटीको खेती विस्तार एकदमै प्रभावकारी हुन्छ । हालसम्म नेपालमा केही किसानहरुले आफ्नै बलबुतोमा केही प्रजातिका जडिबुटीहरुको नर्सरी निर्माण तथा खेती विस्तार गरेका छन् । जडिबुटीको नर्सरी निर्माण र खेती विस्तारका लागि वनस्पति विभाग अन्तर्गत केही सहयोग गर्ने गरे पनि यो अपर्याप्त र न्यून छ । प्रकृतिको वरदान पाएको यो सुन्दर देशमा जडिबुटी प्रवर्द्धनको प्रशस्त सम्भावना हुँदाहुँदै पनि अभियानका रुपमा यसको विकास र बिस्तार भएको पाइदैन । जंगलबाट प्राकृतिक रुपमा प्राप्त भएका श्रोत नै हालसम्मको जडिबुटीको श्रोत भएकाले यसको समुचित विकासको लागि व्यक्तिगत तथा सामुहिक खेती गराई यसको विस्तार गरी प्रशस्त आय आर्जन गर्न सकिन्छ । यस क्षेत्रमा अनुसन्धान तथा व्यवसायमुलक रुपमा जडिबुटीको खेती अगाडि बढाई ूउत्पादनशील हरियाली अभियान् अन्तर्गत विविध शीर्षकमा आय आर्जन गर्न सकिन्छ । औषधी लगायतका आयुर्वेदिक उत्पादनको बजार विस्तार गर्न सकिन्छ । साथै हरियाली वृद्धी गरी वातावरणीय संरक्षण गरे वापत

हार्दिक अपिल ! हार्दिक अपिल !!

रेल मार्ग विकास गर्दै देशको आर्थिक सामाजिक उत्थानमा टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यका साथ मुख्यतः पूर्वपश्चिम रेलमार्ग छिमेकी राष्ट्र भारत र चीनसँग अन्तदेशीय रेलमार्गहरुको निर्माण कार्य रेल विभागबाट हुँदै आइरहेको छ । रेलमार्ग निमार्णलाई छिटो सम्पन्न गरी जनतालाई सुर्वसुलभ यातायात सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न रेल मार्गमा घर टहरा हटाईदिने, मुआवजा रकम समयमै बुझिदिने कार्य गरिदिनुहुन हार्दिक अनुरोध छ ।

नेपाल सरकार
भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय
रेल विभाग

माहुरीको गोला विभाजन

परिचय र आवश्यकता :

एक गोला माहुरीबाट दुई वा दुईभन्दा बढी मौरी गोला उत्पादन गर्ने विधिलाई गोला विभाजन भनिन्छ। मौरीपालकले गोला विभाजन गरेर एउटै गोलाबाट धेरै गोला बनाउने सक्तछ। यसरी वृद्धि गरेको माहुरी गोला थप आयआर्जन गर्नको लागि बिक्री गर्न सक्तछ। वा आफै माहुरीखर्कमा राखेर मह उत्पादन वृद्धि गर्न पनि माहुरी पालकले आफ्नो लक्ष्य वमोजिम गोला संख्या बढाउन गोला विभाजन गर्न सक्तछ। तर महको प्रवाह भएको मौसममा गोला विभाजन गर्दा महको उत्पादन कम हुने हुनाले गोला वृद्धि गर्ने कि मह व्यवसायिक उत्पादन गर्ने भन्ने बारेमा सोच्नु जरुरी हुन्छ। खासगरी हुल नियन्त्रण गर्नका साथै गोला वृद्धि गरी व्यवसायी, व्यवसायिकतातर्फ उन्मूख हुन गोला विभाजन गर्न सकिन्छ।

गोला विभाजन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु :

समय/मोसम :

साधारणतया गोला विभाजन गर्ने उपयुक्त समय मह प्रवाहको समय हो। मौसम र स्थान अनुसार वर्षको दुईपटक गोला विभजान गर्न सकिन्छ। जस्तो तराई र मध्य पहाडमा एक पटक माघको अन्तिम हप्तादेखि चैत्रको अन्तसम्म, अर्को पटक आस्विनको अन्तिम हप्ता देखि मंसीरको दोस्रो हप्तासम्म, नेपालको उच्च पहाडमा बैशाखदेखि भाद्र महिनामा गर्नु सकिन्छ। व्यवसायिक मौरीपालकले कृत्रिम रानु उत्पादन गरी आवश्यक गोला उत्पादन गर्न सक्छन्।

-विभाजन गरिने गोला मजबुत र स्वस्थ हुनु पर्दछ। मजबुत गोला भन्नाले १० फ्रेम मौरी र ६ फ्रेमभन्दा बढी छाउरा भएको हुनु पर्नेछ। साथै खाना पनि प्रशस्त भएको हुनु पर्दछ।

-गोलामा भाले मौरीको उपस्थिति हुनुपर्दछ।

-रानु कोषहरु भएको हुनु पर्दछ।

-पानी परेको वा ठण्डी चिसो भएको समयमा गोला विभाजन गर्नु हुँदैन।

-घमाइलो वा न्यानो दिनको दिउँसो गोला विभाजन गर्नु पर्दछ।

गोला छनौट :

गालो विभाजन भनेको मोरीको वंशवद्धि गर्नु हो। गोलाको वंश वृद्धि गर्दा गुणस्तरको ध्यान दिनु जरुरी हुन्छ। गुणस्तरीय गोला उत्पादन गर्नको लागि निम्न अनुसार गुण भएको गोला छनौट गरी विभाजन गर्नु पर्दछ।

-रानुको फूल पार्ने क्षमता राम्रो भएको हुनु पर्ने।

- धेरे मह तथा परागसंकलन गर्ने क्षमता भएको गोलो हुनु पर्ने।

-रोग तथा शत्रुसँग लड्ने प्रतिर्स्धात्मक क्षमता भएको हुनुपर्ने।

-हुल निर्यास र गृहत्यागको प्रवृति कम भएको गोलो हुनु पर्ने।

-अनुपयुक्त मौसममा आफनो गोला संख्या कायम गरी मजबुट बनाई राख्न सक्ने क्षमता भएको।

पर्व तयारी :

गोला विभाजन गर्नु अगाडि माथि उल्लेख गरिएको वँदाहरु जस्तै : आवश्यक सामग्री विभाजन गरिने गोला अवस्था, छनौट समय, मौसम विभाजन गरेपछि चाहिने सामाग्री सबै तयारी गर्नु पर्दछ।

-रित्तो घार/डमी बोर्ड समेत

-छनौंट गरिएको मजबुट गोला

-आधारचाका र जडान गरिएको चौकोस/खाली चाका :

-फिडर/चिनी

-निरीक्षणका सामग्री

विभाजन विधि :

१) प्राकृति विभाजन

हुल निर्यास् हुने मौसममा गोलामा धेरै रानु कोषहरु हुन्छन्।हुल निर्यासलाई नियन्त्रण गर्न सो रानु कोषलाई उपयोग गरेर हुल निर्यास् हुन अगावै गोला विभाजन गर्न सकिन्छ। यो विधिबाट गोला विभाजन गर्दा हुने निर्यास नियन्त्रण हुन्छ। तर वंश सुधार (हुल निर्यास हुने गुण) भने हुँदैन।

२) गुणस्तरीय रानु उत्पादन गरेर गोला विभाजन :

यो विधिमा मौरी पालकले माथि भनिएझैं उत्कृष्ठ माउ गोला छनौंट गरी मह प्रवाह हुनु अगाडि गुणस्तरीय रानु उत्पादन गरेपछि उक्त रानु/रानुकोषलाई पर्तिस्थापन गरिने कार्यबाट गुणस्तरीय रानु सहितको गोलो विभाजन गर्न सकिन्छ। यो विधिमा एक गोलालाई एकै पटकमा एकभन्दा बढी न्यूक्लियस् गोला बनाउने सकिन्छ। तर प्रत्येक न्युक्लियसमा कम्तीमा २ वटा छाउरा, चाका र खाना सहितको ३/४ वटा चाका दिनु जरुरी हुन्छ। तर प्रत्येक न्यूक्लियस्मा कम्तीमा यसरी तयार गरिएको गोला आवश्यक ठाउँमा तत्काल लैजान र बिक्री गर्न सकिन्छ। माथिको दुबै अवस्थामा गोला विभाजन गर्दा समानन्तरण विधिद्धारा चरणवद्ध रुपमा निम्न वमोजिम गोला विभाजन गरिन्छ :

-सबैभन्दा उपयुक्त माउगोला छनौंट गर्ने

-माउगोलालाई यथास्थानबाट १ फिट वायाँपट्टी सार्ने।

-रित्तो घारलाई साविकको माउगोला भएको स्थानबाट १ फिट दायाँपट्टी समानन्तरण हुने गरी राख्ने र पुरानो स्थान खाली गर्ने।

-रानु एक छाउराहरु भएको फ्रेमहरु ४/५ वटा फ्रेममा छाउरासमेत राख्ने कुट र मह भएका चाकाहरुलाई पनि बराबर दुबै घारमा राख्ने अन्य रानु कोषहरु भएमा हटाई दिनु।

-वयस्क मौरीहरु पनि दुबै घारमा बराबर विभाजन गर्ने।

-चरनबाट फर्केका मौरीहरू दुबै घारमा बराबरी प्रवेश गरे नगरेको ध्यान दिने।

-बराबरी प्रवेश नगरेमा धेरै प्रवेश गरेको घारबाटा एकफिट अफ्र पर सार्ने र कम

प्रवेश गरेको घारलाई पूरानै ठाउँपट्टी नजिक सार्ने र बराबरी गर्ने ।

-यसरी घारमा भएको छाउरा, वयस्क र महका चाकाहरु विभाजन गरीसकेपछि रानु भएको घारमा आवश्यकता अनुसार (एक अथवा एकभन्दा बढी) रित्ता चाका वा आधार चाका प्रयोग गर्ने ।

-आवश्यकता अनुसार डमी बोर्ड प्रयोग गर्न सकिन्छ । र घारलाई ढक्कनहरु लगाएर राम्ररी राख्नु पर्दछ ।

-विभाजित दुबै घारमा वयस्क मौरीको संख्या करिब बराबर र नभएमा विभाजन गरेको दिन बेलुकी घारहरु एकआपसमा ठाउँ बदलेर पनि मौरीको संख्या मिलाउन सकिन्छ ।

-मौरीहरु आ-आफ्नो कार्य गर्न शुरु गरेपछि दैनिक साँझमा १-१.५ फिटका दरले घार सार्दै आफूले इच्छाएको स्थानमा राख्ने सकिन्छ ।

-विभाजित गोलामा ३ दिन बेलुकी हल्का चास्नी खुवाउने र आवश्यकता अनुसार आधार चाका थप्दै गोला व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।

गोला संयोजन

परिचय र आवश्यकता :

मौरीपालकले दुई वा दुईभन्दा बढी कमजोर मौरी गोला वा आवश्यकता अनुसार बलियो र कमजोर मौरीगोलालाई मिसाएर एउटा स्वास्थ मजबुट गोला बनाउने प्रक्रियालाई गोला संयोजन भनिन्छ । प्रक्रियँ पुऱ्याएर गोला संयोजन गर्दा दुई गोलाको गन्ध एकाआपसमा मिसिने हुनाले मौरीहरु मिलेर बस्दछन् । गोला संयोजित हुन र दुई कमजार गोलाबाट एक स्वास्थ मजबुट गोला प्राप्त हुन्छ । निम्न कारणहरुले गर्दा गोला समायोजन गर्न आवश्यक छ ।

-गोलो कमजोर भएमा : विभिन्न कारणहरुले गर्दा कमजोर भएको गोलाहरु संयोजन गर्दा मजबुत हुन्छन् ।

-(रानुविहिन) रानुकोष उपलब्ध नभएमा रानु भएको गोलामा संयोजन गर्नु पर्दछ ।

-वितपाते मौरी भएमा : कहिले काहीँ मौरीगोलामा कर्मीहरूनै फुल पार्न थाल्दछन । यस्तो प्रक्रियामा शुरु हुनु वित्तिकै वितपाते हटाएर बाँकी सामान्य मौरीलाई रानु भएको गोलामा संजयोजन गर्न पर्छ ।

-रानु असफल भएमा : यदाकदा रानु भएतापनि फुल नपार्ने वा पारेको फुलबाट भाले मौरीमात्र निस्कने हुन सक्तछ । खासगरी आपत्कालीन रानुको अवस्थामा पर प्रतिकूल

संयोजित दुई गोला विचमा राखिएको कागजबाट दुईवटा गोलाको गन्ध मिसिन्छ । र दुबै गोलाका मौरीहरुलाई गोला एउटै भएको भान पर्दछ । यसरी सुरक्षित तरिकाले गोला संयोजन हुन्छ । यसै विचमा करिव ४८ घण्टा भित्र सो कागज दुबैतर्फका मौरीहरुले काटिसकेको हुन्छन् ।

मौसममा यस्तो हुन्छ । यस्तो रानुलाई हटाएर अन्य गोलामा संयोजन गर्नु पर्दछ ।

-मह उत्पादन बृद्धि गर्नु परेमा : मह प्रवाहको मौसममा मौरीको संख्यामा तुरुन्त बढाएर मह उत्पादन गर्नु परेमापनि दुई गोला समायोजन गर्न सकिन्छ ।

गोला संयोजन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू ?

-चरनमा गएका मौरी सबै आ-आफ्नो गोलामा फर्किसकेको हुनु पर्दछ । साँझमा मात्र संयोजन गर्नु पर्दछ ।

-संयोजन गर्न छनौट गरिएको गोला मध्ये स्वास्थ र गुणस्तरीय रानु भएको गोलामा अर्को गोलामा अर्को गोला रानु विहिन गरेर संयोजन गर्ने ।

-कागज माथि राखेको गोलाका मौरीहरु बाहिर छलिनु हुँदैन ।

-वितपाते गोला भएमा वितपाते मौरीलाई हटाउने ।

-संयोजन गर्दा दुई गोला विच प्रयोग गरिने कागजलाई मौरी नछिर्ने गरी प्वाल बनाउने ।

-रोगी गोलालाई उपचार नगरी स्वास्थ मौरी गोलामा संयोजन गर्नु हुँदैन ।

-संयोजन गर्दा रानु भएको गोलामाथि रानु विहिन गोला आसनबोट हटाई राख्ने ।

पूर्व तयारी :

-संयोजन गर्नु पर्ने गोलाहरूको पहिचान

-संयोजन गर्नु अगिड सो गोलाहरु नजिकबाट टाढा छन् भने सारेर ल्याउनु पर्दछ । गोला सार्दा कमजोर गोला सार्ने र दिनको २ फिट मात्र सार्नु पर्दछ ।

-संयोजन गर्नु पूर्व गोला खाना भण्डार नभएमा ३ दिन कृत्रिम आहार (चिनी चास्नी) खुवाउनु पर्दछ ।

-संयोजन गर्नुभन्दा २४ देखि ४८ घण्टा भित्र कमजोर रानु गोलाबाट हटाउनु पर्दछ ।

-संयोजन गर्न कमजोर गोलालाई मजबुट गोलामा मिसाउने ।

-संयोजन गर्ने गोलाहरुमा मौरीले नढाकेमा खाली चाका, फ्रेमहरु दिउँसो घारबाट हटाउनु पर्दछ । साथै सुपरहरु छन् भने सो पनि झिक्नु पर्दछ ।

-वितपाते मौरी संयोजन गर्नु पनेमा वितपाते गोलालाई करिब २ सय मिटर पर लगेर टकटक्याउने र पूरानो ठाउँमा फर्केको सामान्य मौरी मात्र संयोजन गर्ने ।

-वितपाते गोलामा अण्डा भएको चाका हटाएर संयोजन गर्ने ।

संयोजन गर्ने विधि :

कागज विधि मौरीगोलाको संयोजन गर्ने सबैभन्दा सुरक्षित विधि हो । यो विधिमा दुई गोलाको विचमा राखिने कागजमा पारिएको मसिना प्वालहरुबाट दुई गोलाको गन्ध मिसिन गई गोलो संयोजन हुन्छ । निम्न चरणहरु पार गर्दै गोला संयोजन गर्नु पर्दछ ।

-नजिककै राखिएको संयोजन गर्ने गोलाहरुमा हल्का धुवाँ दिने ।

-रानु भएको गोलाको ढक्कनहरु खोलेर भित्री ढक्कनको ठाउँमा तयार पारिएको कागजले छाउरा कक्ष राम्ररी पूरा ढाक्ने ।

-कागजमा मह वा २ : १ को चिनी चास्नी हल्का लेपन गर्ने ।

-रानु विहिन गोलाको आसनबोर्ड हटाउने र छाउरा कक्षलाई कागजमाथि राख्ने । यो कागजमाथि राखिएको गोलाको मौरीहरू बाहिर वायाँ आसनबोर्डमा छुट्नु हुँदैन । छाउरा कक्ष उचाल्दा सो आसनबोर्डमा रहेको मौरीलाई समेत कागजमाथिबाट ल्याएर राख्नु पर्दछ । किनभने र यदि माथि राखिने घारको मौरी बाहिरै छुटे भने तिनीहरुलाई आफ्नो गोलामा जाने बाटो हुँदैन । तल्लागोलाले प्रवेश दिँदैन । र त्यसरी छुटेका मौरीहरू मर्दछन् ।

संयोजित गोलाको व्यवस्थापन :

संयोजित दुई गोला विचमा राखिएको कागजबाट दुईवटा गोलाको गन्ध मिसिन्छ । र दुबै गोलाका मौरीहरुलाई गोला एउटै भएको भान पर्दछ । यसरी सुरक्षित तरिकाले गोला संयोजन हुन्छ । यसै विचमा करिव ४८ घण्टा भित्र सो कागज दुबैतर्फका मौरीहरुले काटिसकेको हुन्छन् । त्यसपछि घार खोलेर माथिल्लो कक्षामा भएका मौरी र चौकोसहरुलाई तल्लो कक्षामा सार्नु पर्दछ । एउटामात्र कक्षामा मौरीहरू राख्नु पर्दछ । कागज हटाई सके पछि आवश्यकता अनुसारा बेलुकी ३ दिनसम्म कृत्रिम आहार खुवाउनु पर्दछ ।

कोप २६औं संस्करणमा भूमण्डलमा उष्णता चिन्ता

यूरोप र अमेरिकामा बाक्लो हिउँपर्न सकेन । यसरी भुमण्डलको उष्णता वृद्धिको कारण वैज्ञानिहरूले हरित गृह प्रभावलाई मानेका छन् । हरित गृह भनेको बोट बिरुवा वनस्पति उपनी, पालनपोषण गर्न निर्माण गरिएको शिसा अथवा प्लाष्टिकको घर हो ।

धनबहादुर मगर

सृष्टिकाल :

सन् २०२१ को नोभेम्वर १-१२ सम्म संयुक्त राष्ट्र संघको आयोजनामा संयुक्त अधिराज्य बेलायतको स्कटल्याण्डको ग्लास्गोमा अन्तराष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सम्वन्धी २६ औं संस्करण सम्पन्न भएको छ । विश्वभरका वैज्ञानिकहरु, वातावरणविद्हरु, जलवायु परिवर्तनसँग सरोकार राख्ने सरोकारवालाहरुको महासम्मेलनमा सबैले आ-आफ्नो तर्फबाट प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ । यसले पनि विश्वलाई जलवायु परिवर्तनमा सहयोग गर्ने काम नगर्न विश्व समुदायलाई आग्रह गरेको छ ।

यो सम्मेलनले विश्वलाई सकारात्मक सन्देशत दिएको छ । राष्ट्र प्रमुख सरकारहरुले संकल्प समेत गरेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा प्रत्येक देशले आफ्नो संकल्पलाई पूरा गर्छ कि गर्दैनन् भन्ने हेर्न बाँकी रहेको छ ।

वैज्ञानिकहरूको मत अनुसार पृथ्वीको वायुमण्डलमा तीनसय करोड वर्ष पहिले अक्सिजन थिएन । त्यो समयमा सूर्यको तेज हालको तुलनामा २५ प्रतिशत कम थियो वायुमण्डलमा २०० गुणा बाक्लो कार्वन डाइअक्साइडको तह थियो । चारैतिर फैलिएको तापको बचाउ गर्न र ग्रीष्ममण्डलको वायु सहितको वर्षाको रक्षा गर्न आदिकालमा समुद्रको सतहमा देखा परेका विभिन्न किसिमका एक कोषीय जीवहरूको जन्म भएको थियो प्रकाश संश्लेषण क्रियाद्धारा तिनीहरूले कार्वन डाइअक्साइडको कार्वन तत्वलिएर शनैः शनै वायुमण्डलमा अक्सिजनको परिमाणमा बढाइदिए । आजभन्दा दश करोड वर्ष पहिले पृथ्वीको तापक्रम भयंकर तातो थियो । त्यतिबेला हालको तापमात्रको तुलनामा ६ देखि १२ डिग्री सेल्सियस बढी थियो । त्यो समयमा उत्तर र दक्षिण मेरुप्रदेशमा अहिलेको जस्तो हिउँ थिएन । १८ हजार वर्ष पहिले पृथ्वीमा हिमयुग आयो फलस्वरुप पृथ्वीको सरदर तापक्रम हालको तुलनामा ५ डिग्री सेल्सियस घटेर गयो । कार्वन डाइअक्साइडको परिमाण ह्रास भयो ।

उष्णता वृद्धिको कारण :

भनिएको छ, मानिसको अदुरदर्शी क्रियाकलापले एकातिर वायुमण्डलमा कार्वन डाइअक्साइड, सल्फाईडाइ अक्साइड, नाइट्रोजन अक्साइड मिथेन क्लोरोफ्लुरो कार्वन र जलीय वाष्प थुप्रिएर तिनीहरूको परिमाण वृद्धिले वातावरण प्रदुर्षण व्यापक र घना भएर गइरहेको छ । भने अर्कातिर व्यापक रुपमा प्राकृतिक वन विनाशको अतिरिक्त हरित गृह वाष्पको प्रभावले भूमण्डलीय उष्णता वृद्धि हुँदै गईरहेको छ ।

उष्णता वृद्धिको दुष्परिणाम :

सन् १८०० देखि २००५ को जनवरी महिनाभित्र यो २०५ वर्षको अवधिमा वायुमण्डलको गति र प्रतिकूल हावामा भएको कार्वन डाइअक्साइड, सल्फरडाइ अक्साइड, नाइट्रोजन अक्साइड, जलीय वाष्पको परिमाणको विश्लेषणको आधारमा वैज्ञानिकहरूले भूमण्डलको उष्णताको असर पत्तो लगाउन एउटा मोडेल तयार गरेका छन् ।

त्यसैको आधार सन् २००५ मा सर्वाधिक उष्णता (गरम ताप) हुनेछ भनेका थिए । र त्यो वर्ष यथार्थमा मानिसले बढी गर्मी भएको अनुभव गर्नु पर्‍यो । डाँडाकाँडामा बसेको शिप्ला श्रीनगर दार्जलिङ्ग शहर पनि गर्मीबाट अछुटो रहने छैन भनेको थिए । अभिलेख अनुसार पहिलो उष्णता वर्ष सन् १९९८ थियो भने दोस्रो र तेस्रो उष्णता वर्ष यथाक्रमले २००२ र २००३ थिए, भनिएको छ । भारतको हिमाञ्चल प्रदेशमा हिउँदमा पनि हीउँ पग्लिएका थिए भने दक्षिण बंगालमा जाडो भएन । यूरोप र अमेरिकामा बाक्लो हिउँपर्न सकेन । यसरी भुमण्डलको उष्णता वृद्धिको कारण वैज्ञानिहरूले हरित गृह प्रभावलाई मानेका छन् । हरित गृह भनेको बोट बिरुवा वनस्पति उपनी, पालनपोषण गर्न निर्माण गरिएको शिसा अथवा प्लाष्टिकको घर हो । सूर्यको साना तरंग दैर्ध्यको अवशोषित किरण शिसा छेडेर भित्र जान सक्छ र जसका आंशिक परिमाण उक्त घर भित्रका बोटबिरुवाले अवशोषन गर्छन । बाँकी प्रतिविम्वित लामो तरंग दैर्ध्यको किरण शिसा छेडेर बाहिर जान सक्दैन । शिसा घरभित्र रुमलिएर बस्छन्, घुमिरहन्छन् । फलस्वरुप शिसाघर तातिन्छ । बाहिर वायुमण्डलमा पनि यही रीतले यस्तै प्रक्रिया चलिहेको छ । फलस्वरुप हावामा कार्वन डाइअक्साइड नाइट्रोजन अक्साइड मिथेन क्लोरोफ्लुरो कार्वन, जलीय वाष्प र हरितगृह वाष्पको परिमाण बढेर गएको छ । यी ग्याँसहरूले पृथ्वीबाट प्रतिविम्वित अवशोषित किरणहरू शोसेर लिन्छन् । जसको कारण वायुमण्डल तातो हुन्छ ।

पृथ्वीको सतह र होचो भू-भाग गरम हुन्छ । यिनै कारणहरूले गर्दा विगतको शताब्दी देखि पृथ्वीको तापको मात्रा १ सेन्टीग्रेड बढेको छ । यसरी वायुमण्डलको ताप मात्रा बढ्दै जानु विश्वको निम्ति भयावहको संकेत हो । केहीगरी तापको मात्राको सन्तुलन तलमाथि

हुनगएमा कृषि बालीको अतिरिक्त मानिसको स्वास्थ्यमा समेत प्रतिकुल असर पर्नेछ भनेर विश्व स्वस्थ्य संस्थाले सतर्क गराएको छ। त्यतिमात्र होइन हिउँदमा पर्याप्त कठ्याङ्ग्रीने-ठिहिऱ्याउने जाडो नभएमा विभिन्न किसिमका भाइरस, ब्याक्टेरिया अथवा एक कोषीय परजीवहरू सक्रिय भएर उठ्नेछन्। फलस्वरुप संक्रमण हुने आशंका बढ्छ। हावामा हरितगृह वाष्पको प्रभावको मात्रा थुप्रिदै बढ्दै जानाले यूरोप अमेरिका र एशियाको दाँजोमा बढी गर्मी हुने मुलुकहरू-भारत ती मुलुकहरूमध्ये हिउँदको महिनाको अवधि विस्तार, विस्तारै छोटिदै गएका छ। उत्तर गोलार्द्धमा तापमात्रको वृद्धिको कारणले त्यस क्षेत्रको घाँस उम्रन थालेका छन् भने साउदी अरबमा हिउँ परेको छ। यसरी मौसममा अस्वभाविक देखा पर्नुमा हरित गृह प्रभावले हुन गएको ठहर भएको छ। तापको मात्रा बढ्नाले नै दक्षिण प्रशान्त महासागरमा एलनिनो-तापक्रम र मौसमको असाधरण अवस्थाको जुन समस्या शनैः शनैः देखा परेको छ। त्यसले समुद्रको पानी तातो भएर गएको छ।

भविष्यवाणी :

हरित गृह वाष्पको असरले वायुमण्डलको ताप वृद्धि हुनेछ र समुद्रको पानी अझ तातो भएर जानेछ जसले गर्दा वातावरणमा सोझै प्रभाव पर्नेछ। प्राकृतिक सन्तुलन असन्तुलन भएर जानेछ। मौसममा परिवर्तन आउनेछ।

सन् १९७५ लाई आधार वर्ष मानेर वैज्ञानिहरूले वातावरण परिवर्तनको समीक्षा गरेका छन्। भनिएको छ। कार्बन डाइअक्साइडको परिमाण जब ४०० पार्टस परमिलियन पुग्छ तब १७५० को परिमाण भन्दा बढी २ डिग्री सेल्सियस माथि पुग्नेछ, भनिएको छ। यो समयमा हावामा कार्बन डाइअक्साइडको परिमाणमा ३७९ पिपिएम छन्। वर्षेनि २ पिपिएम भन्दा बढीभई हावामा गएर मिसिने गरेकोछ। यदि आज भोली नै ताप वृद्धि रोक्न सकिएन भने आगामी दशकदेखि पन्ध्र वर्षभित्र तापको परिमाण बढेर ४०० पिपिएम पुग्नेछ। सान्टियागोका क्रिप्स इन्स्टिच्युटका वैज्ञानिक टोली बार्नेटले विश्वका विभिन्न ठाउँमा समुद्रको ७०० मिटर गहिराईमा राखिएका यन्त्रको सहयोगले गत ४० वर्षको पानीको तापको परिमाणको ७० लाख नमूना संकलन गरेको छ। त्यसको आधारमा बार्नेटको अनुसन्धानले भनेको छ। "चालीस वर्षमा समुद्रको तापको परिमाण न्युनतम ०.५ डिग्री सेल्सियस बढेको छ र समुद्रको गहिराईमा यो तापको परिमाणको वृद्धि ०.१५ डिग्री सेल्सियस छ।" भनिएको छ, विश्वभर जसरी प्रदुर्षण बढेको छ त्यसले आगामी शताब्दीमा अहिले भनिने गरिएको मेरुप्रदेश अब रहन्छ कि रहँदैन यो गम्भीर विषय लिएर वैज्ञानिकहरूले प्रश्न उठाएका छन्। सम्भवतः आगामी शताब्दीका मानिसहरूले मेरुप्रदेशका भालु अथवा पेन्गुइन चरा देख्न पाइने छैनन्। मेरु प्रदेशमा हिउँ पग्लिएर जानाले समुद्रको पानीको आयतन बढ्ने फलस्वरुप समुद्र र नदी किनारमा बसेको शहरहरू डुवानमा पर्नेछन्। डुवानमा पर्नेमा कोलकोत्ता पनि एउटा हो। समिक्षा गरेर हेर्दा के देखिएको छ भने विश्वको तापको परिमाण बढेर जानाले भारतको कुल स्थल भागको ०.१६ प्रतिशत भाग समुद्रका गहिराईमा तल पिँधमा पुग्नेछ र जसको आयतन ५७६३ वर्ग किलोमिटर हुनेछ। र जसको परिणाम अपूरणीय आर्थिक क्षति हुनेछ। अर्को यो पनि भनिएको छ कि सन् २१०० को दशकभित्र पश्चिम बंगालको कुल १.३८ प्रतिशत कृषियोग्य जमीन नष्ट भएर समुद्री पिँधमा पुग्नेछ। साथै यो पनि भनिएको छ कि पृथ्वीको ताप मात्राको वृद्धिका कारण ५० वर्षमा पृथ्वीको चार भागको वनस्पति र जीवहरूको अस्तित्व संकटमा पर्नेछ।

प्रदुर्षण निराकरणको उपाय :

जीवमात्रको प्राणहरण गर्ने उद्देश्यले उठेको भूमण्डलीय उष्णता वृद्धि रोक्न १४१ राष्ट्र समुहले २००५ को फेब्रुअरीबाट कार्यन्वयन हुनेगरी एउटा परिकल्पना (परियाजना) काममा ल्याएका छन्। क्योटो प्रोटोकल (क्योटो पूर्वसन्धि) नामको यो परिकल्पनाको मुख्य उद्देश्य हरित गृह वाष्पको निकास घटाउनु रहेको छ। तर पूर्वसन्धि एक त अत्यधिक खर्चिलो त्यसमाथि पनि उन्नतिशील राष्ट्रहरूलाई विनाकारण त्यसै छोडिएको भनेर दोष दिएर अमेरिका पुर्वसन्धिबाट हटेर बसेकोछ भनिएकोछ।

पूर्वसन्धिको पहिलो विधानमा कुनै बाधाविघ्न नभएपनि २००८ देखि २०१२ को दशकभित्र उन्नतिशील राष्ट्रहरूले क्योटो सन्धिमा हस्ताक्षर गरेका छन्। गएको वर्ष सन् २०२१ को नोभेम्बर १-१२ सम्म संयुक्त राष्ट्र संघको आयोजनामा संयुक्त अधिराज्य बेलायतको स्कटल्याण्डको ग्लास्गोमा अन्तराष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी २६ औं संस्करण सम्पन्न भएको छ। विश्वभरका वैज्ञानिकहरु, वातावरणविद्हरु, जलवायु परिवर्तनसँग सरोकार राख्ने सरोकारवालाहरुको महासम्मेलनमा सबैले आ-आफ्नो तर्फबाट प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ। यसले पनि विश्वलाई जलवायु परिवर्तनमा सहयोग गर्ने काम नगर्न विश्व समुदायलाई आग्रह गरेको छ।

सन्दर्भ पत्रिका :

श्री अरुणीमा चक्रवर्ती, ग्लोवल वार्मिङ्ग

साउन महिनाको कृषि कर्म

-तराई र भित्री मधेशमा धान रोपाईमा निरन्तरता दिने
-मध्य तथा तल्लो पहाडी भेकमा मकै भाँचेपछि ६/७ दिन घाममा सुकाएर मात्र भण्डार गर्ने।
-मध्य पहाडमा पाकेको मकै भाँचेर वा मकैसँगै कोदो रोप्न तथा बारीमा भटमास रोप्ने।
बगैंचामा पानीको निकासको राम्रो प्रबन्ध गर्ने।
-हरियो मल पल्टाउने कार्य गर्ने।
-साउने जातको अलैंची टिप्ने।
-सुन्तला जातको फलफूलमा पात खाने कीरा र पतेरो नियन्त्रण गर्न सिफारिस भएको विषादी छर्ने।
सुन्तला बोटका हाँगा रोगले कुहिएको भए कुहिएको बोक्राहरू हटाई बोर्डो पेष्ट लगाउने।
-आँप लिची लगायतका फलफूलहरूमा फल टिपीसके पछि राम्ररी पाकेको गोठेमल प्रति बोट १-२ डोको खाल्टो खनेर माटोमा मिसाउने।
-असारको शुरुमा रोपिएको धानमा यस महिनाको अन्त्यतिर युरिया मल दिने।
-बेंसी र खोंचमा ड्याङ्ग पारी अगौटे काउली लगाउने।
-वर्षे फलफूल बगैंचामा गोडमेल र सरसफई गर्ने।

पशुपालन :

-हरियो घाँस बढी भएमा हे र साइलेज बनाएर राख्ने।
-गाईभैंसीका पाडा-पाडी, बाच्छा-बाच्छीलाई जन्मेको ३-३ हप्ताको उमेरमा जुकाको औषधि खुवाउने।

Regional Dialogue on Family Farming in Asia and the Pacific

The Global Forum
After three years of implementation, the UNDFF can be seen as a robust engagement process involving a wide range of stakeholders, aimed at identifying and implementing concrete policies and measures in support of family farming.

Leveraging the role of family farming towards more inclusive and resilient food systems in response to crises in the RAP region

Background

29 June 2022

The UN Decade of Family Farming 2019-2028 (UNDFF) was launched on 29 May 2019 at FAO headquarters, Rome. The UNDFF aims to shed new light on what it means to be a family farmer in a rapidly changing world and highlights more than ever before the important role family farmers play in eradicating hunger and shaping our future of food. It serves as a framework for countries to develop public policies and investments to support family farming from a holistic perspective, unleashing the transformative potential of family farmers to contribute to achieving the Sustainable Development Goals (SDGs). FAO and IFAD have been called to support the implementation and established a joint FAO/IFAD Secretariat to facilitate this process under the guidance of an International Steering Committee composed by Member States and Family Farming Organizations.

The UNDFF leverages family farmers to promote an inclusive rural transformation that contributes to reducing rural poverty, generating and distributing wealth, creating decent jobs, starting-up and growing inclusive agri-food businesses where the environment is sustainably managed and the agricultural and food heritage is preserved.

To this end, the UNDFF focuses on promoting strategies and interventions that grant family farmers access to natural and productive resources, information, markets, technology and innovation, thus addressing the multiple constraints that family farmers face in order to increase productivity and income, improve nutrition and livelihoods, while adapting to, and mitigating the impact of, climate change, sustainably managing natural resources and conserving biodiversity.

The Global Forum

After three years of implementation, the UNDFF can be seen as a robust engagement process involving a wide range of stakeholders, aimed at identifying and implementing concrete policies and measures in support of family farming.

To take stock of processes, activities and results in 2019 – 2021, the Global Forum of the UNDFF, co-organized by FAO-IFAD in their responsibility of leading UN agencies, will be held 19 to 22 September 2022**.** The event aims at leveraging the views of different relevant actors to better understand the successful experiences that can be the basis for knowledge sharing and dissemination of good practices; the main challenges faced in dealing with implementation in different contexts; and the policy areas and key topics that emerge as priorities to focus on for the next period of implementation.

The Regional Dialogues: Rationale

The Global forum will be preceded by Regional Dialogues, to be organized in collaboration with FAO and IFAD Regional Offices. The Regional Dialogues aim at giving all actors in the region the opportunity to connect, reinforcing multi-actor collaboration addressing emerging topics and context-specific key challenges on a regional scale towards the implementation of the UNDFF.

The format, structure and the thematic focus of each Regional Dialogues are decided in agreement with the FAO and IFAD Regional Offices, relevant family farmers' organizations and other stakeholders from the region, to better tailor the event to each region's specific needs and context.

Discussions held in the framework of the Regional Dialogues will be systematized and reported at relevant sessions of the Global Forum (19 -22 September), feeding the UNDFF way forward and capitalizing on the emerging key topics and priority areas discussed at the regional level.

The Regional dialogue on the UNDFF in the RAP Region

During the first three years of implementation of the UNDFF in the RAP region, significant results have been achieved. One can mention for instance the development of the SAARC Regional Action Plan for Family Farming, as well as the development of National Action Plans for Family farming in Indonesia (implementation phase), Nepal and Philippines (officially launched on 21st July 2021). In other countries like Bangladesh, Cambodia, India, Japan or Lao PDR, mobilization of stakeholders to develop the NAP have also started. Other initiatives, such as those linked to the UN Food System Summit or the communication campaigns supported by ComDevAsia, have contributed as well to advance the agenda of Family Farming across the region.

Nevertheless, significant challenges arise or were exacerbated in the region due to the regional impact of global crises, such as impacts of the breakout of COVID-19 on family farmers' livelihoods and the consequences of the conflict between Russia and Ukraine on the global food markets (and production inputs). These global crises are interacting with the specific social, economic, and environmental conditions in the region, and require tailored interventions to mitigate their impact and to strengthen family farmers' resilience and contribution to food security and nutrition.

Following initial informal consultations with the main apex organizations of Family Farmers Organizations (such as the Asian Farmers Association, La Via Campesina, and PIFON) and a regional NGO (DHRRA), 3 main technical themes have been identified to be focused on during the upcoming regional dialogue:

• The **contribution of Family Farmers Organizations to sustainable and climate resilient food systems** (in reference but not only to the Pillar 6 of the Global Action Plan on *Promoting sustainability of family farming for climate-resilient food systems*)

• **Fostering the inclusion of rural youth** (in reference but not only to the Pillar 2 of the Global Action Plan on *supporting youth and ensure the generational sustainability of family farming*)

• **Building the capacities of Family Farmers Organization (including appropriate financial services and business model) and ensuring effective participation through appropriate financing and implementation modalities** (in reference but not only to the Pillar 4 on *Strengthening family farmers' organizations and their capacities to generate knowledge, represent farmers' concerns and provide inclusive services in rural areas*)

Addressing the above themes, the Regional Dialogue aims at stimulating a common reflection on how to leverage the role of family farming towards more inclusive and resilient food systems. The main outcomes of the discussion will be systematized and reported in the framework of the Global Forum in September 2022, as part of the technical discussions linked to the seven Pillars of work of the UNDFF Global Action Plan.

Date: 29 June 2022

Modality: Virtual

Co-organizers: FAO and IFAD, supported by an informal preparatory group representing Family Farmers' Organizations and regional rural development NGOs (AFA, AsiaDHRRA, La Via Campesina, PIFON)

UN Ocean Conference:

livelihoods, Qu said, adding that the target is also trending positively.

More and more national frameworks recognize and protect rights for small-scale fishers, who account for 90percent of the sector's workforce, and produce 40 percent of the world's catch.

"Building the resilience of small-scale fishers and supporting their inclusion in decision-making processes are key to ensuring long-term sustainable fisheries and healthy oceans," the FAO Director-General said. This year's International Year of Artisanal Fisheries and Aquaculture, offers a big opportunity to further advance Target 14.b, he added.

Achieving SDG14 needs partnerships.Qu said SDG14 - the least-funded of all the SDGs - can only be achieved through strategic and innovative partnerships, commitments and financing.

Moreover, to feed the world with aquatic foods must also involve aquaculture, or the farming of fish and aquatic animals and plants, which is not directly reflected in SDG14. Beyond food, aquaculture offers new opportunities and markets to support millions of livelihoods, including women, youth and indigenous communities, he said.

To address today's challenges, the FAO Strategic Framework 2022-31 supports the urgent transformation of global agrifood systems, including aquatic food systems, for better production, better nutrition, a better environment and a better life for all, leaving no one behind, Qu noted.

To deliver on this vision, FAO promotes Blue Transformation, with 3 core objectives:

· Sustainable aquaculture intensification and expansion;

· Effective management of all fisheries;· Upgraded value chains that ensure the social, economic and environmental viability of aquatic food systems.

Despite there remaining less than 8 years to meet SDG14 and the rest of the 2030 Agenda, Qu said these three objectives were achievable.

"Let us use today's Dialogue and this important UN Conference to boost and accelerate our actions for our oceans, people, prosperity and planet," the FAO Director-General urged.

peace and transforming our agrifood systems

Agricultural Outlook 2022-31 underscores crucial role of investments in technology, infrastructure and human capital to raise agricultural productivity

Over the next decade, global agricultural production is projected to increase by 1.1% per year, with the additional output to be mainly produced in middle- and low-income countries.

29/06/2022

Paris/Rome - The global agrifood sector faces fundamental challenges over the coming decade, particularly the need to feed an ever-increasing population in a sustainable manner, the impacts of the climate crisis and the economic consequences and disruptions to food supply linked to the war in Ukraine, according to a report released today by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and the Organisation for Economic Co-operation and Development.

The Agricultural Outlook 2022-2031 focuses on assessing the medium-term prospects for agricultural commodity markets. The findings of the report underscore the crucial role of additional public spending and private investment in production, information technology and infrastructure as well as human capital to raise agricultural productivity.

Prices of agricultural products have been driven upward by a host of factors, including the recovery in demand following the outbreak of the COVID-19 pandemic and the resulting supply and trade disruptions, poor weather in key suppliers, and rising production and transportation costs, which have been further exacerbated recently by uncertainties regarding agricultural exports from Ukraine and Russia, both key suppliers of cereals. Russia's role in fertilizer markets has also compounded already existing concerns about fertilizer prices and near-term productivity.

The report provides a short-term assessment of how the war may affect both global agricultural markets and food security. It underlines major risks to key commodity markets: equilibrium prices for wheat could be 19% above pre-conflict levels if Ukraine fully loses its capacity to export and 34% higher if in addition

Russian exports are 50% of normal amounts.

A scenario simulating a severe export shortfall from Ukraine and Russia in 2022/23 and 2023/24, and assuming no global production response, suggests a further increase in the number of chronically undernourished people in the world following the COVID-19 pandemic.

"Without peace in Ukraine, food security challenges facing the world will continue to worsen, especially for the world's poorest," OECD Secretary-General Mathias Cormann said. "An immediate end of the war would be the best outcome for people in both Russia and Ukraine and for the many households around the world that are suffering from sharp price increases driven by the war."

"These rising prices of food, fertilizer, feed and fuel, as well as tightening financial conditions are spreading human suffering across the world," said FAO Director-General QU Dongyu. "An estimated 19 million more people could face chronic undernourishment globally in 2023, if the reduction of global food production and food supply from major exporting countries, including Russia and Ukraine, results in lower food availability hitting worldwide."

Whilst addressing the immediate problems, the global community should not lose sight of the need to work towards achieving the 2030 Agenda and the Sustainable Development Goals (SDGs).

According to the Outlook, global food consumption, which is the main use of agricultural commodities, is projected to increase by 1.4% annually over the next decade, and to be mainly driven by population growth. Most additional demand for food will continue to originate in low- and middle-income countries, while in high-income countries demand will be limited by slow population growth and a saturation in the per capita consumption of several food commodity groups. Diets in low-income countries, however, will likely remain largely based on staples and food consumption will not increase sufficiently to meet the Zero Hunger target by 2030.

infrastructure and training will be critical drivers of agricultural growth. However, a prolonged increase in energy and agricultural input prices – such as fertilisers – will raise production costs and may constrain productivity and output growth in the coming years.
The Outlook highlights the significant contribution of agriculture to climate change. Direct greenhouse gas (GHG) emissions from agriculture are projected to increase by 6% during the next decade, with livestock accounting for 90% of this increase. Agricultural emissions are, nonetheless, projected to grow at a lower rate than production, thanks to yield improvements and a reduction in the share of ruminant production, indicating a decline in the carbon intensity of agriculture. Greater efforts will be needed for the agricultural sector to effectively contribute to global reductions in GHG emissions, as set out in the Paris Agreement on climate change, including large-scale adoption of climate-smart production processes and technologies, especially in the livestock sector.
The Outlook provides an assessment of how potentially competing objectives of the agricultural sector can be achieved. Average agricultural productivity must increase by 28% over the next decade for the world to meet the Sustainable Development Goal (SDG 2) on Zero Hunger, while simultaneously keeping agricultural emissions on track to reach the Paris Agreement targets. This is more than triple the increase in productivity recorded in the last decade.
Ensuring well-functioning global trade and markets is essential for addressing both short- and medium-term challenges to food security. Globally, trade in the main agricultural commodities and processed products is projected to grow in line with production over the next decade.

Reggie Khumalo to visit humanitarian projects in Africa

U.N. World Food Programme High-Level supporter Reggie Khumalo to visit humanitarian projects in Africa
JOHANNESBURG- Following years of supporting humanitarian organisations and its causes, self-taught African fine artist Reggie Khumalo, who uses his art as a vehicle for social change, will this month be visiting World Food Programme (WFP) projects in

Tanzania, Burundi, Rwanda, Uganda and Kenya.
"My paintings are a platform to share my journey with the world," said Reggie Khumalo. "Through my work, I want to show the world a hard- working people, that try everything in their power to provide for their families but are heavily affected by climate change and the world disconnect with mother earth."
Reggie has worked and travelled across the African continent to bring back the spirit of UBUNTU (I am because you are) by helping vulnerable people from disadvantaged communities. Reggie's work focuses on self-empowerment and how individuals have the power to make a change and empower their communities.
"We are excited to follow Reggie's travels in Africa over the next month as he supports global and local efforts by mobilising much needed attention to the challenges faced on the continent," said WFP Menghestab Haile, WFP Regional Director, southern Africa.
A passionate advocate and generous supporter of humanitarian causes throughout his career, Reggie has had solo exhibitions in Johannesburg, Cape Town, Nairobi, Addis Ababa, Zanzibar, Berlin, Paris and Lagos.
Following a trip with WFP to Mozambique in 2020, Reggie was inspired to paint 'The Last African Supper' which will be exhibited in New York this month.
Advocating for WFP and the people we serve, Reggie will create a body of work on his adventure to exhibit in museums around Europe. In his role as WFP High Level Supporter, Reggie Khumalo helps raise awareness for millions of people going to bed hungry every night and engages his supporters, through his art, in advocacy for a Zero Hunger world.
The world is facing unprecedented needs this year, as conflict and climate shocks compounded by COVID-19 and rising costs drive millions of people closer to starvation - threatening to increase migration and instability globally. With the numbers of hungry rising considerably after the conflict in Ukraine, WFP is calling for a step-change in global support for its operations.

UN Ocean Conference: Some progress made but much work needed to achieve 2030 Agenda

UN Ocean Conference: Some progress made but much work needed to achieve 2030 Agenda fishery-related targets , FAO Director-General says

Aquaculture is also crucial in helping feed the world even though not directly reflected in SDG14 on Life Below Water

The FAO Director-General underlined the vital importance of achieving SDG14 on Life Below Water.

29/06/2022

Lisbon - The world is seeing some positive trends on fishery-related targets under the Sustainable Development Goals, but there's still a long way to go in tapping the sector's potential to help feed the world, especially by making better use of aquaculture.

That was the message from QU Dongyu, Director-General of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) as he addressed an Interactive Dialogue on "Making Fisheries Sustainable and providing access for small-scale artisanal fishers to marine resources and markets" at the UN Ocean Conference here today.

"Our oceans, rivers and lakes can help feed the world, but only if we use their valuable resources responsibly, sustainably and equitably," Qu said in a keynote address at the event.

The FAO Director-General underlined the vital importance of achieving SDG14 on Life Below Water. FAO, as the main global forum for fisheries and aquaculture issues, is the custodian of indicators for four SDG14 Targets, and co-custodian for another three.

Qu went on to analyze some of the progress made so far on these targets, citing data from FAO's flagship 2022 report State of World Fisheries and Aquaculture (SOFIA), which was launched earlier in the day.

Target 14.4 calls for the restoration of fish stocks so that they may produce maximum sustainable yield by 2020. The indicator for this target is the proportion of fish stocks within biologically sustainable levels.

The FAO Director-General noted that this target was not achieved, with the fraction of stocks fished at sustainable levels declining by 1.2 percent from 2017 to 2019. However, if weighted by volume, 82.5 percent of marine fisheries landings are from biologically sustainable stocks - an almost 4 percent rise since the last assessment.

This shows that effectively managed fisheries stocks are rebuilding, Qu said, adding: "In order to meet Target 14.4, effective management is the best conservation."

On Target 14.6, which seeks to eliminate subsidies that contribute to overfishing and Illegal, Unregulated and Unreported fisheries, Qu said that some progress was being made with the help of globally binding tools such as the 1995 UN Fish Stock Agreement; the 1995 Code of Conduct for Responsible Fisheries; and the 2009 FAO Port State Measures Agreement.

FAO continues to support Members in implementing these global and regional instruments, working together with civil society, the private sector, academia and the UN wide system, Qu said. He also congratulated the World Trade Organisation for an "unprecedented agreement reached on fisheries subsidies."

Target 14.7 aims to increase the contribution of fisheries to GDP, particularly in Small Island Developing States and Least Developed Countries. Meeting Target 14.7 calls for upgrading and enhancing existing value aquatic food chains, and initial analyses indicate this target is trending positively, Qu said.

Finally, Target 14.b, is a call to provide access for small-scale artisanal fishers to marine resources and markets. This is the most crucial of all in relation to sustainable

Continue 27

The Moroccan beekeepers' mission to preserve the Saharan Yellow Bee

01/07/2022

Here, in Er-rich, nestled on a plain amid Morocco's awe-inspiring Atlas Mountains, women and men settle into a packed room as an FAO beekeeping training gets underway one March afternoon. Their whispers and laughter blend together in an undercurrent of anticipation. But their purpose is serious: to do whatever they can to ensure the very survival of a species. Throughout the day, the beekeepers of all ages will learn about the Saharan yellow bee, a species that is hardy, non-aggressive and well-adapted to local climatic and breeding conditions.

"Don't be afraid," the instructor, M'hamed Aboulal, reassures them. "This is the gentlest breed. That's what makes its neighbour to the north, the black bee, 'yellow' with jealousy," he says with a smile. "It's not only beautiful in its long yellow dress, it's also docile, produces great honey and is a better forager, since it can travel up to 8 kilometres compared to only 3 kilometres for the ordinary bee."

Despite all these qualities, beekeepers know that the Saharan yellow bee is threatened with extinction due to successive droughts, the negative side effects of necessary pest control and the impact of other breeds of bee being introduced to the area.

The participants are impatient to ask him their questions: "*How do you produce more queens?*", *"What are the techniques for artificial insemination?*", "*How can you help the queens to multiply?"* Above all, the trainees want to know how to save the lives of the bees, which for some of them represent their very livelihoods.

Beekeeping: a passion from childhood

M'hamed dates his passion for bees back to the time when his beekeeper father let him and his siblings taste the honey barely out of the wooden hives on which they sat. Today, M'hamed is the president of both a regional beekeeping cooperative and a national association and spends his time giving theoretical and practical training to beekeepers, also increasing the appreciation of the Saharan yellow bee.

Every morning, M'hamed starts his day by going to the heights of Er-rich to inspect the apiary and its bee colonies and assess their state of health. As you approach the dozen hives there, the buzz of the bees announces their presence. For M'hamed, the experience conjures up humbling feelings.

"For them and thanks to them, I have the chance to highlight and perpetuate the know-how of my ancestors and do a job that I love and that makes me want to get up at dawn every morning to get things done."

FAO, the government of Morocco and other partners have created a beekeeping technical center, whose mission is to improve beekeeping skills and to select, multiply and disseminate queen bees to safeguard the future of the Saharan yellow bee breed. ©FAO/Hassan Chabbi

A nationally renowned Centre

M'hamed is a regular visitor to the Centre where theoretical and practical trainings are held and which is the result of a fruitful multi-stakeholder collaboration. This is where FAO works hand in hand with the government of Morocco and other partners to safeguard this particularly interesting breed adapted to oasis areas. The combined efforts have led to the creation of this beekeeping technical Centre for Developing and Safeguarding the Saharan Yellow Bee and Biodiversity, whose mission is to improve beekeeping skills and to select, multiply and disseminate queen bees.

The Regional Office for Agricultural Development of Tafilalet hosts this Centre and makes it available to the Chifae Beekeeping Cooperative in Errachidia of which M'hamed is the founder. The Centre hosted there is part of FAO's project, "Revitalizing oasis agroecosystems through a sustainable integrated and landscape approach in the Draâ-Tafilalet region."

Safeguarding, preserving and developing the Saharan yellow bee is key to these objectives. They are crucial for enhancing and protecting local agro-biodiversity,

protect local agro-biodiversity, improve the incomes of smallholders and provide employment for women and youth. ©FAO/Hassan Chabbi

The risk of collapse

Recently, bee populations have suffered spectacular losses, never seen before. A phenomenon known as "Bee Colony Collapse Disorder" has been observed in countries in Europe, the Americas and Africa. Beekeepers have reported the sudden and unexplained disappearance of bee colonies, followed by the death of the workers, the survival of the queen alone and consequently the loss of the hives.

The phenomenon is causing growing concern among both breeders and specialists such as M'hamed who says, "If this continues, the consequences of this unexpected disappearance would be heavy given the importance of apiaries and bees in the ecological and agricultural balance and economic development, as well as the importance of the sector in terms of jobs."

Several factors are being blamed, such as insufficient rainfall, poor bee nutrition resulting from lack of pasture, the health of hives and bee husbandry practices, with governments redoubling their efforts at research to pinpoint the causes. According to M'Hamed, the Saharan yellow bee seems relatively less impacted by this phenomenon of colony collapse. But given the many other threats it faces, FAO and its partners are clear that there must be no let-up in their efforts to preserve and revitalise the species. Through the efforts at the Centre, FAO and its partners continue to fight for the Saharan yellow bee. By establishing a network of professional beekeepers and setting up a number of nursery units for the multiplication and distribution of the Saharan yellow bee, the programme

Australia provides critical funding to help WFP

Australia provides critical funding to help WFP respond to rising food insecurity in Sri Lanka

BANGKOK/COLOMBO – The United Nations World Food Programme (WFP) welcomed an AUD 22 million (US 15 million) contribution from the Government of Australia to help millions of Sri Lankans who are unable to afford food.

On 16 June, WFP launched a US$ 60 million emergency food and nutrition assistance for 3 million of the most at-risk Sri Lankans who are facing food insecurity in the face of a record high food inflation, skyrocketing fuel prices and widespread shortages of key commodities. Monthly food vouchers valued at Rs. 15,000 (US$ 40) are being distributed to pregnant women from some of the poorest neighbourhoods, delivered alongside antenatal care provided by the local government.

"We are deeply grateful to the Australian Government for this critical funding. At a time when millions of people are struggling to meet their most basic food needs, and while families' coping capacities are being stretched to the limit, we can avert a worsening humanitarian crisis by stepping up our response, now," said John Aylieff, WFP Regional Director for Asia and the Pacific.

The Australian funding will help WFP provide critical assistance to the most at-risk Sri Lankans, including pregnant and breastfeeding women and school children. To boost existing social safety net programmes, WFP is working to assist one million children through the national school meal programme, one million people participating in the *Thriposha* programme - which provides fortified food to mothers and children, and one million people in need of emergency food assistance through food, cash or vouchers.

Nearly five million people - or 22 percent of the Sri Lankan population - are food insecure and in need of assistance. Nutritious foods, such as vegetables, fruits and protein-rich products are now out of reach for many low-income families. WFP's recent surveys indicated 86 percent of families are resorting to at least one coping mechanism, including eating less, eating less nutritious food and even skipping meals altogether.

The United Nations World Food Programme is the world's largest humanitarian organization, saving lives in emergencies and using food assistance to build a pathway to peace, stability and prosperity for people recovering from conflict, disasters and the impact of climate change.

IFAD-funded project to help smallholder farmers

09 June 2022

Rome/Buenos Aires, 9 June 2022 – The UN's International Fund for Agricultural Development (IFAD), the Government of Argentina and FONPLATA Development Bank have launched a new rural development project to help smallholder farmers transition to more resilient agroecology-based production while also taking advantage of digital technologies to improve their livelihoods and income.

The Promotion of Resilient and Sustainable Agri-food Systems for Family Farming Programme (PROSAF) will have national coverage, although it will prioritize investments in northern Argentina.

The project will be executed by Argentina's Ministry of Agriculture, Livestock and Fisheries, with a total investment of US$36.1 million ($13.1 million from IFAD, $13.3 million from FONPLATA Development Bank, $6.7 million from Argentina's Government and a $3 million worth of contributions from beneficiaries).

PROSAF will directly benefit 16,610 rural families living in poverty (around 66,000 people), with a focus on women (40 per cent of beneficiaries), youth (30 per cent) and Indigenous peoples (20 per cent).

"Although Argentina is one of the biggest economies in Latin America, the COVID-19 pandemic has limited its capacity to recover from economic recession and the poverty rate is above 40 per cent. In this context, the debate on food systems has intensified, with growing demand to promote a more resilient, inclusive and sustainable agriculture," said Marco Camagni, IFAD's Country Director for Argentina. "The transition to agroecology is one of the main ways to respond to this demand, and the project will enable family farmers to play a key role in this transition."

Lack of opportunity in the countryside-especially for women and youth-compounded by the effects of climate change are leading to continuing depopulation of Argentina's rural areas. This is a threat to national food security and could aggravate poverty and economic constraints.

The main problems for the project's target population are its low resilience capacity, due to inefficient production systems with limited sustainability, the diversification and adaptation to climate change; malnutrition, particularly among the poorest groups; and limited access to markets, innovations and production support services.

In response, the project will finance participatory plans to strengthen rural organizations and networks; support young people's employment and rural entrepreneurship; promote the development of digital innovations for market access and financial inclusion; and develop alternative ways to connect target groups with local, national and international markets.

PROSAF will also seek to enhance public sector capacity, including strengthening local, regional and national authorities' ability to supply qualified technical assistance. It will also facilitate dialogue spaces for the formulation of proposals for public investment schemes and policies.

The project will identify priority areas on intervention in which rural poverty overlaps with unmet basic needs; it will work to improve the employment and entrepreneurship skills of rural youth and women, raise access to digital innovations in financing and commercialization services and foster the implementation of agroecological practices. Technical assistance is therefore key to attaining the end goal of building smallholder farmers' resilience to climate and economic shocks.Since IFAD started operating in Argentina in the 1980s, the Fund has invested in nine projects with a total value of nearly $ 408.36 million (around $ 142.51million from IFAD funds), benefitting more than 100,000 rural families

Press release No.: IFAD/33/2022

IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome – the United Nations food and agriculture hub – IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US$23.2 billion in grants and low-interest loans to fund projects in developing countries. Last year, IFAD-supported projects reached an estimated 130 million people.

UN's IFAD signs letter of intent with China's Centre for International Agricultural Research

UN's IFAD signs letter of intent with China's Centre for International Agricultural Research
15 June 2022

Beijing, 15 June 2022 - The UN's International Fund for Agricultural Development (IFAD) and the Centre for International Agricultural Research (CIAR) of the Chinese Academy of Agricultural Sciences (CAAS) signed a letter of intent today, detailing the conditions of a strategic partnership between the two organisations in their efforts to jointly support rural revitalization in China and globally.

During the signing ceremony, Matteo Marchisio, IFAD Country Director in China stated that, through the partnership, the two organisations intend to collaborate at the project, national and global level. The aim is to take advantage of each organisation's unique capacity and expertise to build synergies in both operational and strategic areas - and to find ways to more effectively respond to development issues in rural areas, promote rural revitalization, improving market access for the poor, and overall improve rural economies, in China and elsewhere.

Professor Nie Fengying, Executive Director of CIAR-CAAS expressed her gratitude for the partnership with IFAD, which is built on a solid foundation of existing areas of collaboration, including ongoing IFAD-financed projects in Yunnan and Hunan province, and various joint knowledge and policy engagement activities, such as the recent study on the impact of the COVID-19 pandemic on the rural economy in China.

CIAR-CAAS values the opportunity to work together with IFAD in promoting rural revitalization and emphasised the importance of capturing knowledge and data generated through internationally funded projects, and used as a pillar for South-South and Triangular Cooperation.

At the operational level, through the partnership, CIAR-CAAS will support ongoing and future projects within IFAD's programme in China through contributing to key activities within the areas of monitoring and evaluation (M&E) of project performance. This includes technical support at the project design stage and conducting surveys throughout the project cycle; supporting the design and application of M&E tools and technical support for data analysis; and providing capacity building in relevant areas.

CIAR-CAAS may further collaborate with IFAD to carry out research studies within relevant thematic areas and to extract and document knowledge from the project portfolio in efforts to share innovative ideas and experiential lessons from project implementation, which can be applied to IFAD's overall project effectiveness and to inform policymaking. On a strategic level, CIAR-CAAS may also be involved in identifying relevant areas of focus for future IFAD-funded projects in China during the IFAD12 replenishment cycle.

The two organisations will continue to explore new opportunities for advancing cooperation, including in the areas of knowledge management, advocacy and expanded involvement in IFAD-financed projects in China and other developing countries.

CIAR-CAAS is an academic institute established by the Chinese Government with the purpose of promoting research in the field of international agriculture cooperation within the context of increasing globalization, economic integration and shared common vision of developing rural areas around the world and improving the living standards of people living in rural areas.

Since 1981, IFAD has supported China in a total of 33 rural development projects implemented in 23 provinces and regions, with a total cost of US$3 billion. IFAD contributed over $1 billion of these costs by way of loan or grant. The interventions have directly benefitted more than 20 million poor and vulnerable people from more than 4.5 million rural households in China.

Press Release No.: IFAD/37/2022

IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome – the United Nations food and agriculture hub – IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US$23.2 billion in grants.

WFP urges G7: 'Act now or record hunger

WFP urges G7: 'Act now or record hunger will continue to rise and millions more will face starvation'

The World Food Programme is launching Five Calls to Action to address today's record-high humanitarian needs as leaders from Canada, France, Germany, Italy, Japan, the US, and UK prepare to meet – ending conflict is high on the agenda

21 June 2022, WFP Staff

Yemen: Displaced children at a distribution point in Mokha. Photo: WFP/Annabel Symington

In Schloss Elmau next week (**26-28 June**), Germany will host leaders from fellow G7 countries – Canada, France, Italy, Japan, the US, and UK – and we have one message: act now or the unprecedented levels of hunger we are seeing will only continue to rise.

South Sudan: A WFP Scope registration in Ayod village, Jonglei state. Photo: WFP/Eulalia Berlanga

The world is facing a global hunger crisis of **unprecedented proportions** – we are at a critical crossroads. Up to 50 million people in 45 countries are on the brink of famine.

Either we rise to the challenge of meeting immediate needs at scale while at the same time supporting programmes that build long-term resilience, or millions will face catastrophe.

We have a plan – the most ambitious in WFP's history – that requires US$22.2 billion to both save lives and build resilience for 152 million people in 2022. G7 countries are critical partners on the road to ending conflicts – which are a key driver of hunger.

Shortly before the conflict in Ukraine, WFP warned 2022 would present record levels of food insecurity, placing millions of people in mortal danger as the intersection of conflict, climate change, the COVID-19 pandemic, and rising food and fuel costs caused devastation in countries such as Afghanistan, Ethiopia, Somalia, South Sudan, and Yemen.

The situation has since significantly deteriorated.

Ethiopia: People in Dabat receive wheat sourced from Ukraine at a WFP distribution point in March. Photo: WFP/Claire Nevill

With 345 million people facing acute food insecurity, words are important – but what we really need is action. The G7 has the potential to pull people back from the brink of starvation and put an end to immense human suffering.

There remains the problem of how. We are not politicians. We are humanitarians. We cannot tell politicians what to do and what decisions to take. But it is our job to alert the global community to what we are witnessing as we work to save and change lives in more than 120 countries with…

WFP's 5 calls to action

1. Commit to political solutions to end conflicts now – including the immediate reopening of all Black Sea ports

2. Ensure trade is open to deliver grains, oil and fuel

3. Support and join global and regional initiatives to combat global hunger and food insecurity

4. Fill WFP's current funding gap to ensure that today's crises do not multiply or increase the number of people facing hunger around the globe

5. Invest in strategic development solutions that build resilient communities and foster climate actions, social protection, and sustainable food systems, allowing humanitarian and development organizations to change lives over the long term. In this way, we will set the world on a path towards broader stability and peace.

WFP's funding needs are increasing by the day. At the start of the year, global inflation had already pushed the price WFP paid for its operations up by US$42 million a month. Then the conflict in Ukraine erupted, driving up food, fuel and fertilizer prices, compounding global supply chain challenges and pushing the cost of shipping up.

Today, we are being forced to pay US$73.6 million more a month for operations than in 2019 – a staggering 44 percent rise. This is enough to feed 4 million people with a daily ration for one month.

starvation. Soon, many will be forced to flee their homes in search of food and safety, destabilizing entire countries and regions.

To date, an incredible 7.5 million people have fled Ukraine, mirroring the ongoing plight of people in countries such as Ethiopia, Mozambique, and the Sahel – peace is the only sustainable way forward. Sudan: High-energy biscuits are distributed to refugees from Ethiopia in Basunga village, Gadaref. Photo: WFP/Niema Abdelmageed

Fostering independence

We must continue to build resilience by investing in development solutions so that people facing hunger are equipped with everything they need to become independent over the long term. This includes helping farmers adapt to the challenges of climate change, providing training for livelihoods and skills, while facilitating school meals programmes to incentivize parents to ensure their children –girls in particularly – are equipped with a formal education.

Haiti: A soil conservation project in Paul Atrel in the Nord-Ouest Department. Photo: WFP/Theresa Piorr

The way forward :

Germany has launched the **Global Alliance for Food Security** (GAFS) to further bolster structures, mechanisms and initiatives already in place to ensure they are "fit for purpose" and can meet today's humanitarian needs.

France launched the **Food and Agriculture Resilience Mission** (FARM) to boost global agricultural production and reach the most vulnerable with crucial foods, at a fair and transparent price.

WFP and partners work daily to ensure the right systems and tools are in place to address these needs – but partnership is key. We are asking the G7 to commit to our Five Calls to Action and to work together to deliver lasting solutions for peace. Statements of intent are welcome – but now is the time to act.

WFP Response in Sri Lanka amid escalating food crisis

COLOMBO – The United Nations World Food Programme (WFP) today began distributing food vouchers to pregnant women in underserved districts of Colombo, marking the start of WFP's emergency response in the country. WFP is working to provide life-

saving food, cash and voucher assistance to three million of the most vulnerable people who can no longer meet their food needs due to Sri Lanka's unprecedented economic crisis.

The monthly vouchers are valued at Rs.15,000 (US$ 40) and will enable more than 2,000 women to buy much-needed food, and are delivered alongside antenatal care provided by the Public Health Division of the Colombo Municipal Council (CMC).

Food inflation in Colombo set a record high of 57.4 percent in May, and widespread shortages of fuel for cooking and transport means poor families are struggling to afford food. Nearly five million people, or 22 percent of the Sri Lankan population, are food insecure and in need of assistance. Nutritious foods, such as vegetables, fruits and protein-rich products are now out of reach for many low-income families. WFP's recent surveys indicated 86 percent of families are resorting to at least one coping mechanism, including eating less, eating less nutritious food and even skipping meals altogether.

"Pregnant mothers need to eat nutritious meals every day, but the poorest find it harder and harder to afford the basics. When they skip meals they're putting their and their children's health at risk," said Anthea Webb, WFP Deputy Regional Director for Asia and the Pacific from Colombo.

"Poor families in cities and those who work on estates have seen their incomes plummet while market prices have soared. Each day that passes sees an increase in food and fuel prices globally, making it vital that we act now," she noted.

WFP has long supported the Sri Lankan Government's national nutrition programmes, but they are severely constrained by the economic crisis. To bolster existing social safety net programmes, WFP's emergency response programme aims to assist one million children through the national school meal programme, one million people participating in the *Thriposha* programme which provides nutritionally-fortified food to mothers and children, and one million people in need of emergency food rations through food, cash or vouchers.

WFP's response is part of the Humanitarian Needs and Priorities Plan launched by the UN in Sri Lanka on 09 June which called for US$ 47 million to provide life-saving assistance to 1.7 million people from June to September. Given its concern that food and nutrition needs will persist beyond September, WFP estimates it will require US $60 million to assist three million people from June through December 2022.

उत्पादन बढाऔं र औद्योगिकरणमा

सहयोग गरौं

- विलासिताका वस्तु तथा सेवाको उपयोग घटाऔं ।
- देखासिकी नगरौं, आफ्नो आर्थिक क्षमताको पहिचान गरौं ।
- आर्थिक मितव्ययी बनौं, फजुल खर्च नगरौं ।
- बचत गरी बैंक तथा वित्तिय संस्थानमा रकम जम्मा गरौं ।
- स्थानीय स्रोतको परिचालन गरी उत्पादनमा लगानी गरौं ।
- आर्थिक रुपमा सक्षम बनौं, राष्ट्रिय पूँजी निर्माणमा योगदान गरौं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड